

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Evaluering af Det Kognitive Færdighedsprogram

En analyse af kausal effekt og underliggende sociale mekanismer

Berger, Nichlas Permin; Brauner, Jacob

Publication date:
2010

Document Version
Accepteret manuscript, peer-review version

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Berger, N. P., & Brauner, J. (2010). *Evaluering af Det Kognitive Færdighedsprogram: En analyse af kausal effekt og underliggende sociale mekanismer*. Sociologisk institut, Københavns Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Evaluering af det Kognitive Færdighedsprogram

– en analyse af kausal effekt og underliggende sociale mekanismer

Speciale af Jacob Brauner og Nichlas Permin Berger
Vejleder: Margaretha Järvinen
Sociologisk Institut, Københavns Universitet 2009

Antal tegn i brødtekst: 223.590
Antal tegn i fodnoter: 12.808

Abstract on "Evaluering af det Kognitive Færdighedsprogram – en analyse af kausal effekt og underliggende sociale mekanismer"

This thesis is a result of a contract between the authors and the governmental institution *Direktoratet for Kriminalforsorgen* that is responsible for managing all Danish prisons.

In a critical realistic perspective this thesis evaluates Danish prisoner participation in the Cognitive-Skills Program as it is being used in Denmark

(Det Kognitive Færdighedsprogram). The program's central assumption is that by strengthening the cognitive skills of the participants, it will lower the probability that a participant will relapse into new crime after completing the prison sentence by obtaining and improving cognitive competencies. It is assumed that by acquiring and improving cognitive competencies, it will provide an opportunity to create a better life value with a less confronting and aggressive attitude among the participants to ease social relations to staff in the legal system, family, peers e.g.

Bought in 1994 the program has been used ever since in Denmark, but no quantitative researchbased effect analysis has ever been made in the Danish context. Previous research from other countries does show a positive effect on lowering recidivism, though, varying between 10 and 30%. There have been a few qualitative studies of the program in Denmark, within different theoretical frameworks.

The thesis consists of a quantitative and a qualitative part combined using a critical realistic perspective. As a specific analytic perspective on the available data a positivistic view is used on the quantitative data and a phenomenological perspective is used on the qualitative data.

A causal effect analysis using the propensity score matching method is done as the quantitative part of the analysis, and the main purpose here is to analyze the effects of participation on recidivism using a 2-year period of measurement. The effect analysis is based on people who have received unsuspended sentences, consisting of a treatment group of 191 participants of the program and a control group of 14427 non-participants.

The quantitative inquiry is supplemented by a qualitative inquiry using program collected survey data, interviews from a previous Danish qualitative research paper and interviews with a program instructor and the program leader, to examine the content of social mechanisms leading to conform and non-conform behavior, e.g. criminal behavior, and possibilities that participation can affect the results of those mechanisms. We examine the participant's experiences with the program and how they perceive it in a *social learning* perspective (Ronald Akers and a perspective of *habitus* by Pierre Bourdieu). A broad grand theory perspective on social interaction developed by Pierre Bourdieu and a middle range theory on crime and deviance developed by Ronald Akers are combined to examine the social mechanisms at a theoretical level. The thesis thereby investigates how the social structure and their individual means of action may influence the lives of the participants and their criminal tendencies through these social mechanisms.

The thesis concludes that an effect of participation cannot be confirmed. Hence, the mechanisms involved have been found to be weak and going in directions of a both more conforming and a more deviant behavior, often neutralizing the effect of participation.

Indholdsfortegnelse

Forord.....	3
1 Indledning	4
1.1 Problemformulering	5
1.2 Læsevejledning	6
1.3 Kriminologisk historik med betydning for udviklingen af Det Kognitive Færdighedsprogram.....	7
1.4 Teorien om det kognitive program	10
1.5 Indholdet af den danske implementering af det kognitive program	12
1.6 Eksisterende forskningslitteratur om recidiveffekt	14
2 Specialets teoretiske perspektiv	16
2.1 Det brede perspektiv af social handlen hos Bourdieu	17
2.1.1 Habitus og social forandring	18
2.1.2 Kapitalformer og handlemuligheder	20
2.2 Akers Social Learning Theory	22
2.2.1 Differentiel associering.....	23
2.2.2 Imitation, definering og differentiel forstærkning	25
2.2.3 Imitation	25
2.2.4 Definition	25
2.2.5 Differentiel forstærkning	26
2.2.6 Socialisering	28
3 Specialets metodologi og videnskabsteoretiske grundlag	31
3.2 Kvantitativ metodologi	35
3.2.1 Den kontrafaktiske idé om kausalitet	36
3.2.2 Treatmenteffekter	37
3.2.3 Bias på estimatet og centrale antagelser	40
3.2.4 Antagelsen SUTVA	41
3.2.5 Kvantitativ datakonstruktion: data, population og analyseudvalg.....	42
3.2.6 Registerdata fra Kriminalforsorgens Klientssystem	42
3.2.6.1 Datarensning og konstruktion af den endelige analysepopulation	43
3.2.7 Propensity score matching som kontrafaktisk tilgang	44
3.2.8 Variabelvalg og operationalisering.....	48
3.2.9 Matchingmetoder	49
3.3 Kvalitativ metodologi.....	51
3.3.1 Fænomenologien som analytisk metodologi inden for en kritisk realistisk ramme	51
3.3.2 Praktisk anvendelse af kvalitativ analytisk metode.....	52
3.3.2.1 Genanvendelse af data fra survey og interview.....	54

3.3.2.2 Kvalitativ analyse på baggrund af surveydata	55
3.4 Afsluttende bemærkning om metode og videnskabsteoretisk tilgang	56
4 Kvantitativ analyse	57
4.1 Variable og deskriptiv statistik	57
4.1.1 Outcomevariablen recidiv	59
4.1.2 Treatmentvariabel	61
4.1.3 Kriminalitetsindikatorer som kontrolvariable	61
4.1.4 Øvrige variable	63
4.2 Matchingstrategi	64
4.3 Resultater fra matching	66
4.4 Selektionsbias.....	71
4.5 Konklusion på propensityscorematching	74
5 Kvalitativ analyse	76
5.1 Kvalitativ analyse af de indsatte forandringspotentialer i et habitusperspektiv	76
5.2 Oplevelsen af struktureret virkelighed	77
5.3 Oplevelsen af forandringspotentialet.....	79
5.4 Opsummering af analyse i Bourdieus perspektiv.....	82
5.5 Analyse af afvigelse og konformitet gennem Akers perspektiv af social læring	82
5.6 Differentiel associering.....	83
5.7 Imitation	86
5.8 Definition og diskrimination	86
5.9 Differentiel forstærkning.....	88
5.10 Socialisering, afvigelse og konformitet	89
5.11 Opsummering af analyse i Akers perspektiv	90
5.12 Konklusion på kvalitativ analyse	91
6 Samlet konklusion	93
7 Perspektivering	95
8 Litteraturliste	97

Forord

Dette speciale er udarbejdet på baggrund af et opslag i Videnskabsbutikken, udformet af Direktoratet for Kriminalforsorgen, hvor de ønskede at få gennemført en evaluering af Det Kognitive Færdighedsprogram (herefter forkortet DKF). Direktoratet var særligt interesseret i at få gennemført en kvantitativ effektanalyse, men har i øvrigt ikke haft nogen særlige ønsker eller krav til undersøgelsens gennemførelse, problemstilling eller anvendelse af metode eller teoretisk ramme. Undersøgelsens design er således udformet alene af specialeforfatterne, der også er ansvarlige for den samlede undersøgelse.

Vi vil gerne rette en stor tak til alle de ansatte inden for Direktoratet for Kriminalforsorgen og Kriminalforsorgens Uddannelsescenter, som har været meget imødekommende, venlige og behjælpelige med at svare på såvel praktiske som faglige spørgsmål vedrørende DKF og med at stille data til rådighed og formidle kontakt til de interviewede ansatte.

Vi vil også gerne rette en stor tak til kollegaer på AKF (Anvendt KommunalForskning) for god faglig sparring og vejledning.

Nichlas Permin Berger og Jacob Brauner, januar 2010

1 Indledning

DKF er det mest generelle behandlingsprogram ud af de forskellige programmer i aktuel anvendelse i den danske Kriminalforsorg. DKF har været anvendt siden 1994 i Danmark, hvilket har givet Kriminalforsorgen, og herunder de tilknyttede instruktører, en vis erfaring med programmet. Gennem deltagelse i programmet gennemgår deltageren en række skemalagte undervisningsmoduler. Det menes at være karakteristisk for mange kriminelle, at de har meget få kognitive kompetencer, hvilket antages at være et væsentligt grundlag for, om man kan begå sig uden kriminalitet (Kriminalforsorgen 2008:10).

Programvirksomheden¹ DKF skal ses i forhold til Kriminalforsorgens overordnede visioner:

Kriminalforsorgen skal medvirke til at begrænse kriminalitet, så ”... *kriminelle får mulighed for at udvikle ansvarlighed, selvrespekt, selvtilid og kompetencer, og så de støttes og motiveres til et liv uden kriminalitet*”(Kriminalforsorgens hjemmeside, se internetreference 1).

Der er således både formuleret et funktionelt krav om at begrænse kriminalitet og et mere humanistisk orienteret krav, som har fokus på den menneskelige side af straf og behandling. Dette afspejles også i DKF's tvedelte formål, der har til hensigt dels at resocialisere deltagerne ved at styrke deres sociale adfærd, og dels for at mindske deltagerens risiko for at begå kriminalitet efter løsladelse (Kriminalforsorgen 2008:14).

Kriminalforsorgen i Danmark² anvendelse af kognitive programmer var begyndelsen på den evidensbaserede kriminalforsorgspolitik i Danmark (Kyvsgaard 2007a:278). DKF er et kognitivt program i Danmark, der i høj grad bygger på tilgængelig international forskningsbaseret viden om effekter i forhold til mindskelse af recidiv, dvs. tilbagefald til kriminalitet. Flere videnskabelige effektundersøgelser fra blandt andet Canada, Sverige og USA har vist, at kognitive programmer hører til blandt de kriminalpræventive indsatser, der har de største effekter (se fx Lipsey et al. 2001,2007; Robinson 1995; Redondo et al. 1999; Wilson et al. 2005; Pearson et al. 2002; Cann, Falshaw & Friendship 2005; Hollin

---

¹ Der dækker en række forskellige kognitive adfærdsprogrammer, der ud over DKF, består af opfølgningsprogrammet Booster, Anger Management, Nye Veje og Voldsforebyggelsesprogrammet (VFP) (Programvirksomhed i Kriminalforsorgen)

² Kriminalforsorgen, der hører under Justitsministeriet, har som overordnet mål at medvirke til at begrænse kriminalitet. Kriminalforsorgen har ansvaret for Danmarks fængsler og arrester at administrere varetægtsfængsling og straffuldbyrdelse, at udarbejde personundersøgelser af sigtede, at føre tilsyn med psykisk syge kriminelle, som får ehandling i psykiatrien samt for at administrere frihedsberøvelse efter udlændingeloven (Kriminalforsorgens hjemmeside, se internetreference 2).

1999). I Danmark er der dog indtil nu ikke foretaget nogen effektevalueringer af denne indsats. Når der skal argumenteres for gevinsterne ved at benytte DKF, må man derfor ofte inddrage en blanding af praksiserfaringer og udenlandske undersøgelser som referenceramme.

Resultaterne fra effektundersøgelser i andre lande kan ikke sådan uden videre overføres til programmet under Kriminalforsorgen i Danmark uden problemer. Dette beror dels på, at effekterne viser ret forskellige størrelser, og dels beror det på, at nationale, kulturelle og strafferetslige forskelle kan vanskeliggøre en sammenligning. Vi finder det derfor nødvendigt at undersøge, om der er deltagelseeffekter i forhold til kriminalitet i en dansk kontekst.

1.1 Problemformulering

En rent kvantitativ analyse af effekter af deltagelse er én måde at undersøge, om programmet lever op til dets målsætning. Denne metode fortæller til gengæld meget lidt om, hvad baggrunden er for de effekter, som man evt. måtte finde. En rent kvalitativ undersøgelse kan omvendt ikke afdække, om deltagelsen har en effekt i kausal forstand. Med en kritisk realistisk problematisering af dette kan man pege på, at kausale effekter i kvantitativ forstand alene peger på og indikerer sammenhænge og forhold, men hverken afslører eller forklarer det observerede fænomen (Danermark et al. 2002:154). Man kan ikke slutte, om der er en kausal kraft eller social mekanisme alene på baggrund af en statistisk kausaleffekt, fordi det kan være tilfældet, at der er kræfter, der modarbejder de empiriske manifestationer af de mekanismer, der er i spil (Ibid.).

Vi ønsker derfor at se på, hvorvidt en kausal effekt af deltagelse i DKF kan påvises, og vi ønsker samtidig at se på, hvilken betydning DKF har for deltagernes oplevelser af muligheder og begrænsninger i forhold til at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Dette tvedelte formål fordrer en analyse, som beror på både kvantitative og kvalitative data, dvs. en tværmetodisk analyse. Det er vores opfattelse, at et nyttigt perspektiv i en tværmetodisk analyse er det videnskabsteoretiske perspektiv hentet i den kritiske realisme. Dette særlige perspektiv kræver, at der gøres grundige overvejelser i forhold til, hvilke teoretiske perspektiver man tager i brug for at afdække emnet. Her anvender vi teori om habitus og kapital, som disse begreber beskrives hos Pierre Bourdieu, og teoretisering om afvigelse og konformitet, som dette beskrives hos Ronald Akers (2009). Hvor Bourdieus teori er et mere generelt perspektiv på det sociale, udgør Akers teori et mere specifikt teoretisk blik på kriminelle handlinger. Vi forventer at kunne anskueliggøre effekten og pege på mulige sociale

mekanismer gennem kombinationen af disse teorier, som indregner forhold både inden for og uden for individet.

Dette leder os frem til følgende problemformulering:

Vi ønsker at undersøge, hvorvidt der er en kausal effekt af deltagelse i DKF på recidiv, samt undersøge, hvilken betydning deltagelse har for indsattes kriminelle adfærd efter løsladelse.

1.2 Læsevejledning

For læsevenlighedens skyld vil vi i det følgende præsentere specialets disposition og kapitlernes overordnede indhold.

Resten af indeværende kapitel består af en kortfattet introduktion til den samfundsmæssige baggrund for fremvæksten af kognitive programmer som DKF. Her præsenteres forskellige centrale opfattelser af kriminalitet, det kriminelle individ og behandling af kriminelle. Desuden præsenteres den teoretiske baggrund for DKF efterfulgt af en præsentation af indholdet af og formålet med DKF samt en redegørelse for, hvordan programmet er implementeret i Danmark.

Kapitel 2 præsenterer specialets sociologiske og kriminologiske teoretiske forståelse med udgangspunkt i Pierre Bourdieu og Ronald L. Akers teorier.

Kapitel 3 præsenterer først specialets metodologi og videnskabsteoretiske grundlag, der udgøres af et kritisk realistisk perspektiv. Kapitlet har dertil yderligere to dele. Hvor første halvdel introducerer centrale aspekter ved at benytte en positivistisk kvantitativ metode, introducerer anden halvdel den fænomenologiske kvalitative metode. Første halvdel præsenterer centrale begreber som kausalitet, treatmenteffekter, kontrafaktisk metode, propensity score matching og grundlæggende antagelser, mens anden del præsenterer metoder, diskussion af de forskellige datatyper i anvendelse, overvejelser vedrørende genanvendelse af kvalitative data samt praktiske metodiske overvejelser.

Kapitel 4 udgør den kvantitative analysedel, hvor effekten af deltagelsen i DKF på recidiv undersøges. Kapitel 5 udgør den kvalitative analysedel, hvor interview og surveydata inddrages med henblik på at belyse deltagernes forandringspotentialer og for at anskueliggøre, hvilke sociale mekanismer der potentielt kan være i spil.

Kapitel 6 er specialets samlede konklusion, og i kapitel 7 perspektiveres og diskuteres specialets konklusion.

1.3 Kriminologisk historik med betydning for udviklingen af Det Kognitive Færdighedsprogram

For at forstå baggrunden for anvendelsen af DKF som et individuelpræventivt resocialiseringsprogram har det en afgørende betydning, at denne indsats indskrives som et stærkt historisk vendepunkt i forhold til tidligere grundlag for behandling af kriminelle. Udviklingen og implementeringen af DKF kan ses som et afgørende modsvar og skift i moderne kriminologisk tænkning. Følgende afsnit har til hensigt at introducere den historiske kontekst for DKF. Hensigten med afsnittet er at give en overordnet forståelsesramme for de kognitive programmers indtog og for statens forskellige måder at håndtere kriminalitet på.

Enrico Ferri, 1856-1929, præsenterer som den første ideen om, at både kriminalitetens individuelle karakteristika, fysiske og sociale faktorer må inddrages, når man skal forstå baggrunden for kriminalitet (Ferri 2004(1884)). Dette åbner for muligheden for behandling som supplement til straf, men behandlingen er begrundet i samfundets funktionelle hensyn til det kriminelle individ som risikoelement, og ikke som et hensyn til den dømte (Borch 2002:60). Samfundet skulle beskytte sig selv mod den kriminelle, og det skulle i hvert tilfælde vurderes, om risikoen krævede indespærring eller behandling (Borch 2002:60).

I 1950'erne og 1960'erne prægede behandlingstanken den nordiske såvel som den amerikanske kriminalitetspolitik (Kyvsgaard 1992:3). Med velfærdsstatens indtræden og vækst blev kriminalitet i højere grad opfattet som et socialt problem, som staten skulle tage sig af. Opfattelsen af at kriminalitet skulle håndteres gennem indespærring og disciplinering af individer, blev suppleret af en idé om, at det var muligt at behandle sig ud af kriminalitet, der blev en socialpolitisk opgave, der kunne komme den dømte til gode (Borch 2002:61).

Denne tankegang blev fra 1960'erne tiltagende kritiseret fra mange kanter, hvilket førte til at man oprettede nye behandlingsformer som erstatning for anvendelsen af forskellige strafformer (Kyvsgaard 1992:3; Cohen 1997: 46). Argumenterne var, at man burde indføre åbne fængsler og alternativer til frihedsstraf i stedet for de lukkede fængsler. Også den stærke indflydelse fra eksperterne blev kritiseret for at være klientgørende, fordi de havde

magten til at iværksætte tidsubestemte sanktioner³ (Borch 2002:62). Samtidig lød der en stærk kritik af fængselsstraf i Danmark generelt (Clausen 2007:9). Kritikken af velfærdsstatens institutioner og behandlingspraksisser blev for alvor markeret med Robert Martinsons metaanalytiske⁴ studie af foreliggende undersøgelser, "What works" (Martinson 1974), der pegede på manglen på effekter i en bred vifte af indsatser/behandlinger (Kyvsgaard 1992:3). Konklusionen heraf var, at der så ud til at være meget lidt, der virkede overhovedet (Martinson 1974)⁵, og konklusionen blev reduceret til, at "nothing works" (Bondeson 2005:33; Kyvsgaard 1992:3).

Martinsons metaanalyse kan kritiseres for at have formuleret konklusionen på et for kritisk grundlag (Kyvsgaard 1998:223)⁶, og med bogen "Effective Correctional Treatment" (Ross & Gendreau 1980) kommer et historisk centralt antiargument til, at der ikke findes virksomme behandlinger, hvor der omtales 24 forsøg med positive resultater (Kyvsgaard 2003:223). Fra 1980'erne foreslår en stigende mængde forskning, at "something works", og der udgives nu flere og flere metaanalyser af behandlinger (Hollin & Palmer 2009:147).

Flere moderne kriminologiske teorier om kriminalitet advokerer for en rational choice-tankegang, hvor årsagen til kriminalitet beror på individers egne rationelle overvejelser om fordele og ulemper ved den forestående gerning. Årsagen til, at individer begår kriminalitet, skal ifølge disse teorier ikke længere findes i samfundets sociale forhold eller i sygdomsorienterede forståelser af kliniske, patologiske forhold i det kriminelle individ eller krævede behandlinger i terapeutisk og psykologisk forstand (Kyvsgaard 2006:84-5). Derimod er kimen til kriminaliteten snarere skabt i individet selv – man kan sige, at kriminaliteten i dag er blevet individualiseret, og at det som samfundsmæssigt fænomen nu anses som en normalitet i samfundet.

Siden starten af 1990'erne begyndte man i Danmark i stigende omfang at tro på, at man gennem målrettede behandlingsindsatser kunne afhjælpe kriminel adfærd og således mindske den samlede kriminalitet i samfundet. DKF blev også implementeret netop i denne periode, hvor behandlingsoptimismen igen blomstrede (Brun 2004:36). Ideen med DKF er, at den kriminelle skal ændre sig selv ved at tage ansvar for egne handlinger, og kan i dette

---

³ Og kritiserede dermed den strafferetslige praksis' tendens til at bifalde incapacitering og uskadeliggørelse som kriminalpræventivt middel, hvilket også afspejles i det danske system helt frem til i dag (Kyvsgaard 1992).

⁴ Meta-analyser er baseret på en statistisk teknik, der kombinerer fundene fra forskellige, uafhængige studier. Den giver et estimat for den totale, samlede effektstørrelse, givet nogle særlige vægte fordelt på samplestørrelserne.

⁵ "Very little reason to hope that we have in fact found a sure way of reducing recidivism through rehabilitation" (Martinson 1974: 49).

⁶ Senere også taget til efterretning af Martinson selv (Kyvsgaard 1998:223)

perspektiv ses som et tilbud om hjælp til at ændre adfærd. Manualen til DKF giver intet sted udtryk for, at der forventes en særlig adfærd fra deltagerne (Minke et al. 2008:8). Deltagerne tvinges ikke til at handle på bestemte måder, men bliver anvist at handle mere prosocialt og mindre konfliktorienteret, hvilket også kan siges at udtrykke en eller anden form for normativitet (Ibid.).

Implementeringen af DKF kan ses som en fornyet tro på, at mindske af kriminaliteten i samfundet kræver nye former for kriminalpræventive indsatser. DKF kan ses som en tilgang baseret på en rationel opfattelse af individet, hvor dette gøres ansvarligt for og er fuldt bevidst om sine handlinger, men manglen på tilstrækkelige kognitive færdigheder gør det svært for individet at indse, at man kan handle anderledes, og derfor skal disse kompetencer tilegnes.

Cognitive Skills Programmes formålserklæring kan opdeles i et humanistisk krav, hvor den prosociale adfærd kommer deltageren selv og dennes omgangskreds til gode i form af forandret adfærd, og et funktionelt krav, hvor deltageren holdes væk fra kriminalitet, og derved spares samfundet for at bruge ressourcer på kriminalitetsbekæmpelse og straf (Kriminalforsorgen 2008:10). Disse krav kommer jf. det ovenstående samtidig til udtryk som værende tydeligt historisk betingede af den kriminologiske udvikling.

I det følgende præsenterer vi det teoretiske grundlag for Cognitive Skills Program, der tager udgangspunkt i, at kriminaliteten starter i individets tanker, og at det er gennem forandring af disse, at indsattes kriminelle handlemønstre kan forandres, og derved mindske recidiv.

1.4 Teorien om det kognitive program

Den kognitive tilgang er udviklet efter den omfattende kritik af velfærdsstaten og af den omfattende behandlingsideologi, der betragtede kriminelle individer, som syge, der skulle kureres med hjælp fra en række eksperter. Det særlige ved den kognitive tilgang er, at målet er at ændre folks adfærd og ikke at ændre folks psykiske tilstand eller dybere personlighedsstruktur gennem terapeutiske eller psykiatriske behandlingsforløb.

Det er en grundlæggende antagelse for den kognitive tilgang, at kriminel adfærd bl.a. betinges af lovovertræderens måde at tænke på, evne til at se sin omverden og til at løse konflikter. At mange kriminelle tilsyneladende mangler kognitive færdigheder, vanskeliggør dette for den enkelte (Ross & Fabiano 1985; Fabiano, Porpino & Robinson 1991), og nogle kriminelle vil være undersocialiserede og mangle ”værdier, holdninger, overvejelser og sociale færdigheder”, men disse færdigheder er samtidig nogle, som kan læres (Kriminalforsorgen 2008:13). Præmissen for programmet er dermed en forståelse af, at mennesker i forskelligt omfang besidder sociale kompetencer. Manglen på sociale kompetencer kan være grundlaget for, at en person begår en kriminel gerning; gerninger som under samfundets normer er defineret som afvigende strafbar adfærd.

Den kognitive tilgang er baseret på en struktureret, kognitiv adfærdspsykologisk teoretisk tilgang, der har til formål at forandre fremtidig kriminel adfærd. Behandlingsprogrammet er, i modsætning til de fleste andre resocialiseringsprogrammer, udformet og kontinuerligt forbedret på baggrund af grundig videnskabelig empirisk forskning og erfaringer fra praksis. Tilgangen er udviklet i 1980'erne, og blev for første gang publiceret af Robert R. Ross og Elisabeth Fabiano med bogen *Time to think: A cognitive model of delinquency prevention and offender rehabilitation* (Ross & Fabiano 1985). Her har de med mange års forskning forsøgt at isolere en fælles faktor for effektive behandlingsprogrammer, og det kognitive element er herigennem blevet isoleret som en effektiv måde at begrænse recidiv. Ross og Fabiano mener at have substantiel dokumentation for, at mange forbrydere har en tilbøjelighed til at handle, før de tænker, og at de ikke tager omstændighederne og andre menneskers følelser og situation i betragtning, før de handler. Ross og Fabiano mener derfor at kunne påvise, at disse individer mangler kognitive færdigheder, hvilket anses som en helt grundlæggende forudsætning for at indgå i sociale relationer. Man kan sige, at erhvervelsen af kognitive kompetencer forøger disse mennesker *muligheder* for at begå sig uden kriminalitet, og er ikke udtryk for en deterministisk forståelse af menneskers handlinger. Derfor skal man ifølge Ross & Fabiano ikke tro, at kognitive deficit kan udgøre selve årsagen til, at individer begår kriminalitet. Tilsvarende er det heller ikke alle kriminelle individer, der

mangler kognitive færdigheder. Ross & Fabiano har ikke en reduktionistisk opfattelse af kriminalitet og underkender på ingen måde kompleksiteten i årsagerne til kriminelle handlinger og kriminalitet generelt. Mange straffede har ifølge Fabiano, Porpino & Robinson (1991:6) en mangel på selvkontrol, og deres handlinger kan være meget impulsive, og bære præg af, at vedkommende ikke har gennemtænkt de konsekvenser, deres handlinger kan have. Deres adfærd bærer også præg af at give andre skylden for de handlingsforløb, de kan være involveret i, og deres logik kan forekomme ekstremt forsimplet, ulogisk og snæversynet. Dette betyder, at de er dårligt rustede til at indgå i sociale situationer med andre mennesker, fordi de ikke er i stand til at konstruere gode værktøjer til at gebærde sig i samfundet (Fabiano, Porpino & Robinson 1991:6-7). Andre mennesker menes altså normalt at have disse kompetencer og hermed en mere kompleks verdensopfattelse, som man vil have lært gennem sin opdragelse fra forældre, pædagoger, lærere osv., eller fra andre sociale sammenhænge, hvor man har tilegnet sig de sociale kompetencer, som den sociale interaktion giver. Man lærer i form af regler, via. refleksivitet, at der er visse måder, man bør agere på i forskellige sociale situationer. Selvom nogle personer således mangler denne ballast af kognitive kompetencer, er det dog formodningen, at man senere hen stadig kan lære disse kompetencer gennem træning. Her lægger Fabiano, Porpino & Robinson (1991:7) vægt på, at fordi disse kompetencer læres via refleksive processer, netop også må indlæres refleksivt. Implementeringen vil være ineffektiv, hvis ikke de *forstår* disse kognitive færdigheder (*skills*). Det er altså vigtigt at deltage aktivt i et program frem for at være *inaktivt behandlet* (Ibid.). Man formodes derved at blive i stand til bedre at kunne klare sig socialt på arbejdspladsen og i de offentlige instanser, herunder i forbindelse med kommune og politi. Desuden mindsker denne prosociale adfærd tilbøjeligheden til at begå kriminalitet igen (Fabiano, Porpino & Robinson 1991:5). Programmet menes derfor både at påvirke den generelle sociale adfærd positivt og menes at kunne mindske sandsynligheden for at recidivere.

1.5 Indholdet af den danske implementering af det kognitive program

Udformningen af det kognitive program, som Kriminalforsorgen i Danmark benytter, DKF (Kriminalforsorgen 2008), er en oversættelse og en videreudvikling af centrale dele af et undervisningsprogram, der er udviklet i den canadiske kriminalforsorg (Ross & Fabiano 1986). Den bygger på det forskningsmæssige grundlag fra Ross & Fabiano (1985). I dette afsnit vil vi præsentere en kortfattet gennemgang af DKF, som det er implementeret i Danmark, og her tager vi udgangspunkt i den danske programmanual fra Kriminalforsorgen.

Kriminalforsorgen i Danmark købte i 1994 programmet, og siden da har det løbende været revideret og udviklet på baggrund af de erfaringer, man har gjort sig. Det fungerer i næsten samtlige danske fængsler, åbne såvel som lukkede, og desuden tilbydes programmet i enkelte pensioner og afdelinger af Kriminalforsorgen i Frihed⁷. Programmet er frivilligt, og alle indsatte kan ansøge om deltagelse. Programmet er baseret på, at man ikke skal have en omfattende psykologisk viden for at være instruktør, og instruktørerne er almindeligt fængselspersonale, der har gennemgået et kortere intensivt kursusforløb på to uger. Det konkrete indhold af programmet består af 35 lektioner, der hver er ca. 2 timers undervisning, fire dage om ugen. Hvert hold består som regel af mellem 6-8 deltagere og foregår i klasseværelseslignende omgivelser. Deltagerne har tavshedspligt og må ikke fortælle de personlige informationer videre, der måtte komme frem i løbet af undervisningen. Programmet er delt i ni indbyrdes afhængige moduler:

1. Problemløsning
2. Assertiv kommunikation
3. Sociale færdigheder
4. Konfliktløsning
5. Kreativ tænkning
6. Beherskelse af følelser
7. Værdier
8. Kritisk tænkning
9. Repetition af færdigheder

---

⁷ Begrebet Kriminalforsorg i Frihed dækker over de opgaver, som er tillagt kriminalforsorgen uden for fængslerne. Denne hører under Direktoratet for Kriminalforsorgen. *Tilsyn med kriminelle* er den fri kriminalforsorgs vigtigste opgave. Kriminelle, der er idømt en straf, kan blive pålagt at være under tilsyn for at mindske risikoen for ny kriminalitet. Tilsynsmyndigheden holder sig underrettet om den kriminelles forhold og hjælper med personlige og sociale problemer.

Det er vigtigt, at programmets trin følges nøje, og at undervisere sætter sig grundigt ind i programmet, og en manual skal desuden tjene som guide, fordi det også er vigtigt, at instruktørerne, efterhånden som de får erfaringer, individuelt tilpasser instruktionerne og de mange eksempler til deltagerne. Dermed er der stor frihed for den enkelte underviser til at kunne implementere det på sin egen måde i praksis, men det skal foregå med udgangspunkt i målene og de formelle procedurer i manualen. Der benyttes en lang række praktiske øvelser, såsom virkelighedsnære situationsspil, tænkespil, gåder, diskussioner af forskellige aktuelle og genkendelige emner, rollespil, argumentationsøvelser og løsning og fortolkning af problemer samt en lang række strukturerede opgaver. Det understreges, at DKF ikke er en terapiform, men snarere en struktureret trin-for-trin uddannelsesmodel. Der er en væsentlig åbenhed fra Kriminalforsorgen og undervisere til programdeltagerne i forhold til at synliggøre, hvad man forventer af deltagelsen, hvilke færdigheder det er, man mener at kunne lære deltagerne, og hvorfor indholdet ser ud som det gør. Nogle eksempler på formål gives i manualen, hvor der fx nævnes, at DKF skal:

"...træne og fremme elevernes kognitive udvikling. Kognition betyder evnen til at erkende og kognitive færdigheder er færdigheder inden for erkendelses-'spektret' såsom evnen til at planlægge, tænke, huske, tage initiativ, kommunikere, problemløsning osv.". Deltagerne skal "...lære at tackle deres hverdagssituationer, problemer og konflikter på en så konstruktiv måde, at de kan indgå i samvær med andre mennesker uden at vælge at bruge kriminel adfærd som en problemløsningsstrategi." og "...ændre elevernes til tider impulsive, ulogiske og fastlåste tænkning" fordi mange indsatte kan "...virke til at mangle prosociale værdier, holdninger, logisk tænkning og de sociale færdigheder, som kræves for, at en hensigtsmæssig social tilpasning kan finde sted. Sådanne færdigheder kan læres!"
(Kriminalforsorgen 2008)

Citaterne er eksempler fra DKF på, hvilke antagelser der er om deltagernes problemstillinger, og hvilket udbytte der forventes af deltagelsen, der kan bidrage til at løse disse problemstillinger. Hvad der fremgår af eksemplerne er, at deltagerne forventes at lære at blive bedre til at omgås med andre mennesker, og at dette skal resultere i færre problemer i deltagernes liv, under, såvel som efter, afsoning. Kriminel adfærd ses som en særlig ukonstruktiv problemløsningsstrategi, hvilket erhvervelsen af kognitive færdigheder er en mulig løsning på.

I det næste afsnit vil vi søge at give en kort sammenfatning af, hvad den udenlandske forskningslitteratur viser vedrørende de kognitive programmets recidiveffekt.

1.6 Eksisterende forskningslitteratur om recidiveffekt

Dette afsnit præsenterer resultater fra udvalgte forskningsundersøgelser af effektiviteten af kognitive programmer i forhold til recidiv. Formålet er at give et indtryk af, hvilke effektstørrelser forskningen rapporterer.

Der findes efterhånden mange forskellige kognitive programmer, og der er i stigende omfang evidens for, at sådanne programmer har en effekt på senere recidiv (se fx Lipsey et al. 2001, 2007; Robinson 1995; Redondo et al. 1999; Wilson et al. 2005; Pearson et al. 2002; Cann, Falshaw & Friendship 2005; Hollin 1999). De effekter, som diskuteres i de følgende undersøgelser, omhandler alle effekter på recidiv⁸. Der er dog også en del studier, der ikke kan vise positive effekter (Kyvsgaard 2006:92-93). Kyvsgaard mener, at der generelt set er tale om "relativt beskedne præventive effekter" (Ibid.), men nogle studier viser ret store reduktioner i recidiv på helt op til 40-60 % (fx Wilson et al. 2005; Lipsey et al. 2001), med forskelle på treatment- og kontrolgruppens recidivprocent på helt op til 20-30 %. Men der skal hertil siges, at der her oftest er tale om studier, hvor der fx kun indgår prøveløsladte eller andre specifikke målgrupper (særlige gruppe af lovovertrædere eller personer med særlige problemstillinger), hvor man i nogle tilfælde benytter en kort recidivperiode (fx. 6 mdr.) og har relativ små samples (Lipsey et al. 2001:153). Den omfattende evidens for programmerne er baseret på systematiske forskningsoversigter og metaanalyser. Der er stor variation i effektiviteten af programmerne i de forskellige undersøgelser, og disse forskelle kan være et resultat af, at programmerne implementeres forskelligt, at de anvender forskellige metoder, samt at der er en varierende intensitet og varighed af programmet (Kyvsgaard 2006:93; Lipsey et al. 2007; Hollin 1999:363), men også at det program der evalueres, er rettet mod forskellige målgrupper.

Kyvsgard skriver, at den generelle forskning i effektiviteten af behandling og færdighedstræning viser rimelig enighed i, at:

"sandsynligheden for at opnå en behandlingseffekt påvirkes positivt af følgende forhold: At behandlingen rettes mod lovovertrædere, der har en reel risiko for at recidivere; at behandlingen er intensiv; at behandlingen tager udgangspunkt i den enkelte lovovertræders kriminogene forhold; at ikke bare behandlingens indhold, men også dens form afpasses efter den enkelte lovovertræder; at behandlingen foregår i frihed".

(Kyvsgaard 2000:1)

---

⁸ Udover effektstudier eller outcome evalueringer af kognitive programmer, findes i forskningslitteraturen procesevalueringer, der undersøger selve implementeringen af programmer med henblik på individuel forandring, fx hvorvidt programmerne er effektive til at forandre de kognitive færdigheder (se fx Blud et al. 2003)

En nyere Cambell-forskningsoversigt (Lipsey et al. 2007) sammenligner 58 undersøgelser af kognitive programmer og konkluderer, at de er meget effektive til at mindske recidiv. Der konkluderes, at det er få ting, der har betydning for effektiviteten. Det er ikke de forskellige programmer, der har betydning for effektiviteten, men mere specifikke kognitive elementer, og hvor godt programmet er implementeret (Ibid.:22). Der peges på, at fire ud af ti blandt alle kriminelle vender tilbage til kriminalitet, mens deltagere i behandlingsprogrammerne reducerer recidivet til tre ud af ti, og de mest effektive programmer reducerer ned til to ud af ti. Der tales i dette studie således om en gennemsnitsreduktion på recidiv på 25 %, hvilket må siges at være en stor effektstørrelse (Clausen, Djurhuus & Kyvsgaard 2009:115).

Lipsey et al. (2001) foretog et meta-review, hvori der indgik 14 studier, heraf 8 med et randomiseret design og 6 med kvasiekperimentelle designs (Ibid.:149), og studiet viste en recidivrate for deltagerne, der var cirka 4/5 af kontrolgruppens, og de mest effektive af programmerne resulterede i 1/3 af kontrolgruppens, dvs. en reduktion mellem 20 og helt op til 66,6 %.

Redondo, Sanchez-Meca & Garrido (1999) præsenterer et 'meta-review' af 32 europæiske studier, der undersøgte effektiviteten af treatment for både voksne og unge dømte. Reviewet konkluderer, at kognitive programmer har større succes i forhold til andre alternative programmer og har en særlig stor effekt for unge (Ibid.:251). Effektstørrelsen i reviewet pegede på en samlet effektstørrelse på 12% reduktion i recidiv, baseret på en to-årig opfølgningsperiode efter afsoning.

Det fjerde meta-review, vi vil nævne, er Wilson et al. (2005), der inddrog 20 både randomiserede og kvasiekperimentielle studier. Reviewet fandt, at kognitive programmer er væsentligt mere effektive end andre typer programmer og fandt en gennemsnitseffekt på 32 % i reduktion (Ibid. 198-9).

Vi har tilstræbt at give et indtryk af, at der er en betydelig variation af fundne effekter af kognitive programmer i forskningen. Der er ingen tvivl om, at forskningen næsten konsekvent udpeger kognitive programmer som de mest effektive, selvom variationen godt kan afføde en smule tvivl om, hvorvidt og hvor meget sådanne programmer *egentlig virker*.

2 Specialets teoretiske perspektiv

Dette kapitel handler om det teoretiske perspektiv, som vi anlægger i specialet.

Vi vil her etablere en teoretisk ramme med det overordnede formål at tydeliggøre, hvordan vi forstår koblingen mellem kriminelle handlinger og deltagelsen DKF.

Dette gør vi ved i første omgang gennem et makrosociologisk perspektiv at skabe en generel forståelse af de sociologiske mekanismer, der ligger bag menneskelige handlinger, og som kontekstualiserer og placerer dem i spændingsfeltet mellem struktur og aktør (Bourdieu & Waquant 1996;2002 og Bourdieu 1986). Dette udgør specialets overordnede sociologiske ramme, som specialets empiriske analyse finder sted indenfor. Herefter præsenteres en mere operationaliserbar teori specifikt om kriminalitet og afvigelse (Akers 2009), der har til hensigt at give en teoretisk forståelse, og indsigt i sammenhænge mellem struktur, social læring og kriminelle handlinger. Herigennem belyses og analyseres empirien i henhold til spørgsmålet om, hvilken betydning deltagelse i DKF har for deltagerne.

Tanken er her, at vi gennem Akers begreber kan diskutere mulige forklaringer på, hvorfor nogle deltagere recidiverer og andre deltagere ikke recidiverer. Bourdieu anvendes som overordnet forklaringsramme i analysen, og her udgør habitus omdrejningspunktet for analysen, fordi det udgør det ”medierende led” mellem de objektive strukturer og aktørens praksis og kan bidrage til forståelsen af, hvordan individets handlinger er *betingede af*, men ikke *determinerede af* de sociale strukturer. Endelig trækker vi på Bourdieus teori om symbolske kapitalformer (Bourdieu 1996), herunder særligt social kapital og diskuterer herigennem muligheder og begrænsninger for DKF i forhold til at forandre deltagernes samlede livssituation. Vi ønsker her at vise, at det er svært at ændre habitus uden at ændre livssituation, og at dette på samme måde som den sociale læring af konformitet og afvigelse kan have betydning for senere kriminalitet. De to teoretiske perspektiver skal således fungere som komplementære i specialets kvalitative analyse.

2.1 Det brede perspektiv af social handlen hos Bourdieu

"Habitus er på ingen måde den uafvendelige skæbne, som nogen udlægger begrebet som. Det er et historisk fænomen og som sådan et åbent system af holdninger, der hele tiden udsættes for nye erfaringer, som enten forstærker eller modificerer det. Habitus består af dybtgående og varige strukturer, men de er ikke uforanderlige" (Bourdieu 2002: 118).

Bourdieu er relevant for denne analyse, fordi det giver os et perspektiv for, at struktur opstår ud af folks erfaringer og praksis og sætter grænser for mulige fortolkninger, men samtidig giver et perspektiv for, hvilke handlinger der er mulige inden for en given kontekst. De indsatte i fængslerne kan derved siges både at skabe, men også at være begrænsede af, de sociale strukturer. Vores perspektiv er følgelig ikke at udpege strukturelle vilkår, der er gældende for de indsatte i fængslerne, men at forstå samspillet mellem disse strukturer og de indsatte deltagere i DKF. Ved at analysere denne afgrænsede del af DKF er målet at belyse, hvilke "udfordringer" indsatte står over for, dvs. hvilke betingelser der er for tanke og handling, når kriminalitetsadfærd skal forklares.

Ifølge Bourdieu adskiller det rent strukturalistiske og det rent fænomenologiske perspektiv sig som halve ufuldstændige teoriapparater og forsøges ophævet gennem anvendelse af det *praxeologiske* fundament, der tager udgangspunkt i studiet af social praksis, hvilket er beskrevet som strukturalistisk konstruktivisme eller konstruktivistisk strukturalisme (Bourdieu 1997:19 og Bourdieu & Waquant 1994:252). Vi mener derfor netop at praxeologiens perspektiv kan afdække den sociale praksis, som deltagelsen udgør. Dette er en klar afstandstagen fra fænomenologiens substantialistiske tænkning, at der eksempelvis kan være en iboende kriminogen forklaringsfaktor hos individet. Ser man samfundet i et rent fænomenologisk perspektiv, pålægger man ifølge Bourdieu individet urimeligt meget ansvar for sine handlinger. Ser man omvendt sociale handlinger, herunder kriminalitet, alene gennem strukturelle betingelser, fratager man omvendt individet dets ansvar (Bourdieu 1997:27). Det praxeologiske teorigrundlag betyder, at agenten har en selvstændig evne til at handle ud fra sin vilje, men denne vilje begrænses af et strukturelt mulighedsrum. Bourdieu skelner her mellem de kognitive og de sociale strukturer. De sociale strukturer har i en vis udstrækning legemliggjort og formet de "perceptionsmatricer" og "vurderingskriterier", som de sociale aktører opererer med (de kognitive strukturer), men samtidig gives et vist spillerum for kreativitet og improvisation i deres adfærd. Bourdieus praxeologi integrerer individet og de objektive strukturer i en teori baseret på det sociale rum; et rum baseret på anerkendelse. I det sociale rum finder en social genese sted,

som påvirker det virkelighedsbillede, som hver *agent* besidder, hvor begrebet agenter beskriver de sociale aktører (Bourdieu 1997:52). I det sociale rum finder *distinktioner* sted mellem agenter, som igennem det sociale kan interagere. Det er det sociale rums agenter, som gennem refleksive processer skaber distinktioner ud fra personlige forestillinger om verden, men der er samtidig objektive forhold i verden, som har betydning for, hvordan agenterne skaber disse forestillinger. Agenten handler gennem refleksive processer ud fra sin opfattelse af verden, og den sociale verdens objektive strukturer påvirkes derfor af de eksisterende agenter. *Således er de strukturerende strukturer hele tiden i forvejen strukturerede*, da det sociale, fysiske rum i videste omfang skabes af både den materielle, objektive verden og agenter, som den sociale verden består af. Mennesker har eksempelvis skabt fængslet, love (Bourdieu 1986:60) – og således også DKF ud fra ideer om samfundet.

2.1.1 Habitus og social forandring

I det sociale er *habitus/disposition* et centralt begreb hos Bourdieu, som forbinder subjektets fortolkning med den strukturerede verdens objektive eksistens i en dobbelt dimension.

Habitus beskriver forholdet mellem den sociale position set udefra, og agentens positionering og valg af strategier til at forandre position (Järvinen 2004:350). Habitus kan således beskrives som et system af dispositioner, der er afpasset til spillet på *feltet*.

Habitus udtrykker en holdning, en socialiseret subjektivitet, som danner base for agens, dvs. social handlen (Bourdieu & Wacquant 1996:111). Agenten konstruerer og begriber den sociale verden igennem habitus og udtrykker en logik repræsenteret gennem *refleksioner og handlinger, som for agenten i vidt omfang fremstår som selvfølgelig* (Ibid.:106). Dette skaber rammerne for, hvordan agenten mener, man bør opføre sig. I noget omfang vil aktøren være bevidst om denne base, men dette vil være mere undtagelse end reglen.

Grundlæggende vil man opføre sig ”fornuftigt” mere end ”rationelt”, ud fra det mulighedsrum som er givet, dvs. at man ikke konstant indregner et nyttemaksime i sin adfærd (Bourdieu & Wacquant 1996:115)⁹. Habitus gør op med både Rational Choice-teorier og deterministiske systemorienterede teorier ved at sammentænke de underliggende sociale og mentale strukturer, der virker styrende på menneskers handlen og strategiske rationelle overvejelser, der foregår på et mere bevidst plan (Bourdieu & Wacquant 1996:107).

Habitusbegrebet forklarer det fænomen, at mennesker kan handle fornuftigt uden at være stringent rationelle. De handler i overensstemmelse med feltets krav og normer, idet feltet på den ene side *”strukturerer habitus som et internaliseret produkt af feltets immanente*

---

⁹ Inspireret af Edmund Husserl mener Bourdieu, at agenten ud fra agens vil have en normbaseret adfærd, hvor verden for agenten kommer til at se ud, som den beskrives af andre i samme sociale rum, hvilket af Bourdieu betegnes *doxisk modalitet* (Bourdieu & Wacquant 1994:60).

nødvendigheder” (Bourdieu & Wacquant 1996: 112), og habitus på den anden siden *”...bidrager til at konstituere feltet som en verden, der giver mening, med værdier, det kan betale sig at efterstræbe*” (Bourdieu & Wacquant 1996: 112). Praktikker, dvs. de egentlige handlinger agenten foretager, må nødvendigvis legitimeres i de sociale sammenhænge, som agenten befinder sig i. Handlingsrummet er altså ikke alene begrænset af, hvad der er struktureret sandsynligt for den enkelte agent, men også hvad agenten formoder accepteres af andre i det sociale rum, vedkommende indgår i (Bourdieu 1986:14).

Relationen mellem habitus og felt udmøntes altså på to måder. Habitus er den *modus operandi*, som aldrig kan nås direkte af forskningen, men giver sig udslag i observerbare udtryk i *modus operatum*, dvs. i individets tanker, handlinger og tanker om handlinger (Järvinen 1998:19). Habitus vil dog altid kunne påvirkes, men aldrig ændres radikalt – og det er derfor muligt, at aktørens positioner kan ændre sig over tid. Habitus kan derfor siges at være et produkt af historien. Dette betyder altså i praksis, at individets habitus aldrig vil kunne afdækkes i sit fulde hele, men at der i det levede liv findes observerbare udtryk, der kan afdække dele af habitus. Habitus skal således ses i nøje sammenhæng med praksis, og det skal nu ekspliciteres, hvorledes begrebet tænkes operationaliseret i den empiriske analyse.

Den viden, der fremkommer i den kvalitative del af specialet, handler om de kropsliggjorte selvfølgeligheder, som habitus er eksponent for. Spørgsmålet om habitus bliver således til, hvilke internaliserede strukturer der sætter os i stand til at positionere os i rummet og i forhold til hinanden. Vi kan således indtænke begrebet habitus i den måde, hvorpå de indsatte deltagere i DKF taler og deres dagligdag og liv mere generelt. Det handler således om at anskue empirien som observerbare brudstykker af hver indsattes levede liv. Analyser af deltagernes udsagn om DKF, dvs. deres erfaringer og oplevelser, kan derved lede os på sporet af, hvilke mekanismer der medvirker til at strukturere praksis. Deltagerens habitus kan siges at udgøre en underliggende mekanisme. Vi ser altså på habitusbegrebet som et medierende led mellem de handlinger/begivenheder, som deltagerne fortæller om, og de strukturer (mentale såvel som faktiske), der eksisterer.

Vi er i denne sammenhæng tilsvarende interesserede i forandringspotentiallet, da vi ser habitus som en væsentlig tilgang til at forstå forandringspotentiallet for deltagerne i DKF. Her har Bourdieu tidligere studeret og vist sammenhængen mellem den studerende og lærerens habitus som en afgørende faktor for den studerendes succes med studiet (Järvinen

2004:353). Overensstemmelsen mellem habitus hos underviseren i DKF og habitus hos deltageren kan ligeledes formodes at have betydning for deltagerens succes.

Programdeltageren kan altså forud for deltagelsen mene, at verden er på en bestemt måde og gennem deltagelsen få forandret fornemmelsen for, hvordan verden er gennem en forandret habitus. Enhver agents position er foranderlig og påvirkelig, men spørgsmålet er, hvorvidt og hvor meget man kan påvirke/forandre agentens habitus gennem deltagelse i DKF.

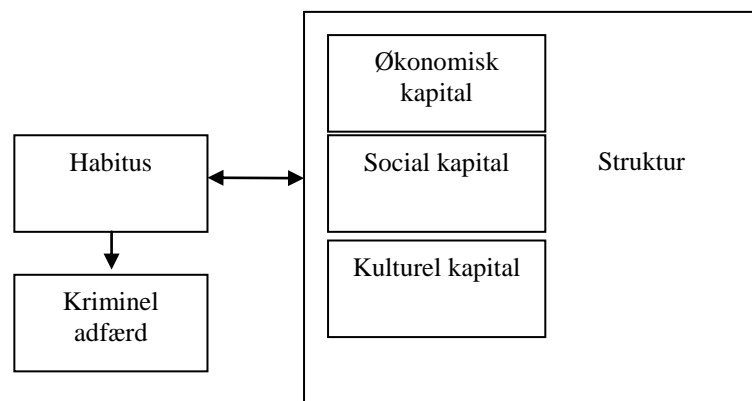
2.1.2 Kapitalformer og handlemuligheder

Positioner i det sociale rum akkumuleres på baggrund af kapitalformer, økonomisk, kulturel og social kapital og giver agenten en potentiel position på et marked af anerkendelse (Järvinen 2004:344). For at opnå positionen gennem de sociale agents accept af kapital, skal de transformeres til symbolsk kapital, som er et fælles aggregat af disse kapitalformer (Ibid.:349). Bourdieu beskriver også andre kapitalformer, end de her nævnte, som dog har mindre betydning for agentens sociale position. Økonomisk kapital skal forstås som adgangen til økonomiske ressourcer som penge og materiel værdi for agenten. Kulturel kapital henviser til agentens dannelse og sproglige kunnen, som blandt andet skabes gennem uddannelse, og som gør, at man kan begå sig på forskellige felter. Social kapital henviser til de sociale netværk, der er knyttet til en position i feltet, uanset om det er et individ eller en gruppe. Den sociale kapital udgør aktuelle og potentielle ressourcer, som agenten kan trække på i holdbare relationer gennem institutionaliserede relationer, hvor der er en gensidig definition og accept af det sociale bånd mellem agenterne. Sociale netværk kan udgøre "venner", "kolleger", "familie", "undervisere", eller den sociale enhed, der defineres af deltagere i DKF, eksempelvis med reference til "holdet". Her bliver den klassificerede relation af Bourdieu set som forhold, der instrumentelt gensidigt kan drages nytte af gennem fælles reference til relationen (Bourdieu 1986:51). De relationer, som den sociale kapital beror på, kræver en vedligeholdelse og gensidig bekræftelse mellem aktørerne, som er involveret. I hvor høj grad det er muligt at mobilisere det kapitalpotentiale, som sociale netværk indeholder, beror på, hvor omfangsrigt et netværk agenten kan trække på, men også på, hvor meget økonomisk og kulturel kapital agenten i øvrigt besidder i forhold til andre agenter i dette netværk i det aktuelle felt. Alt efter, hvor de sociale relationer er placeret i feltet, hvordan de er placeret i forhold til hinanden, og hvor tilgængelige de er, angiver den sociale kapital en ressource og et mulighedsrum. Positioner er knyttet til kapitaler og kan forandres gennem at tilegne sig kapital, og et tab eller en opnåelse af disse kapitalformer kan flytte positionen i forskellige retninger i det sociale rum. Kapitalformerne repræsenterer på

den måde de strukturerende ressourcer, og habitus repræsenterer agentens perspektiv. Forandret position må således ses i lyset af forandringen af både kapital og habitus, og agentens sociale betingelser har med andre ord en begrænsende betydning for agentens sandsynlige mulighedsrum. Principielt er markante forandringer af position i det sociale rum således mulig, men i praksis vil det være svært at ændre sin position markant (Bourdieu 1997:23).

Model 1: Teoretisk mekanismemodel

Ovenstående model 1 beskriver, hvordan habitus og struktur efter vores fortolkning påvirker hinanden gensidigt, og at habitus som overordnet forklaringsmodel for social adfærd derfor også må danne ramme for den adfærd, som er kriminel. Kapitalformerne økonomisk, social og kulturel kapital strukturerer den væsentligste del af det sociale rum og får dermed indflydelse på aktørens habitus.

2.2 Akers Social Learning Theory

Ronald Akers præsenterer en teori om social læring, og hvordan differentieret læring er det primære forhold, som skaber *afvigende* og *ikke-afvigende* (eller *konform*) adfærd hos individer. Herunder regnes kriminel og ikke-kriminel adfærd, men også andre former for afvigelser medregnes (Akers 2009). Teorien er i stor udstrækning valideret empirisk, hvor mange analyser har demonstreret, hvordan teorien er højst anvendelig og central i forhold til at forstå mange forskellige kriminologiske problemstillinger. Teorien er et forsøg på at videreudvikle og komme med mere nuancerede bud på teoretiske begreber fra Edwin Sutherlands teori om differentiell associering og læringsteori (Ibid.).

Hvor Sutherland teoretiserer omkring kriminel adfærd, breder Akers det teoretiske perspektiv ud til at handle generelt om afvigende adfærd, som dækker over både kriminel adfærd, og adfærd, som i det hele taget bryder sociale normer, dvs. at teorien opererer med, at afvigelse skabes gennem det sociale (Ibid.:48)¹⁰. Teorien anskueliggør dermed et perspektiv på de sociale mekanismer, som kan være i spil for deltagere i DKF og kan give mulige forklaringer på, hvorfor nogle deltagere recidiverer og andre deltagere ikke recidiverer. Teorien tager udgangspunkt i et perspektiv, hvor individets *læringsprocesser* indgår i en socialt *struktureret* kontekst af sociale interaktioner og situationer, og disse er grundlaget for såvel afvigende og tilpassende adfærd, og tager på samme måde som hos Bourdieu udgangspunkt i menneskelig agens. Vi vil i det følgende beskrive teoriens grundrids og dens grundlæggende begreber.

Differentiell associering danner ifølge Akers basen for afvigelse i en gensidig påvirkning i de sociale relationer, individet indgår i. De underliggende afvigelsesmekanismer, som den differentielle associering sætter rammerne for, danner basis for adfærdsforandringer både i retning af og i retning væk fra konformitet, dvs. afvigende adfærd. Det er oftest mere reglen end undtagelsen, at de sociale mekanismer trækker adfærden i begge retninger, men summen af bevægelser udmønter sig i en større orientering enten mod afvigelse eller konform handlen. Gennem afvigelsesmekanismens indflydelse på adfærden indlejres en stabilitet hos individet, men det vil altid være muligt at ændre på denne stabilitet, skabe ubalance, og dermed forandre adfærd (Ibid.:50). Det vil således være vores antagelse, at deltagelse i DKF potentielt kan skabe større bevægelse og dermed forandring i deltagerens adfærd, end det ville have været tilfældet uden deltagelse, gennem påvirkning af den sociale

---

¹⁰ Det normative perspektiv svarer altså til Bourdieus teoretisering om "det officielle synspunkt". Normerne af afvigelse og konformitet skabes i det sociale i en dynamisk proces og er ikke en fast determineret størrelse af almenlydige forudsætninger for rigtigt og forkert.

interaktion under forløbet. Hvad det mere præcist er der kommer i spil i denne proces vil vi i det følgende komme nærmere ind på.

Summen af bevægelser, som skaber afvigelse sker ud fra 4 hovedkategorier af bevægelser: *differentiel associering* ("*differential association*"), *differentiel forstærkning* ("*differential reinforcement*"), *imitation* og *definition*. Den differentielle associering danner grundlaget for, hvordan den differentielle forstærkning samt imitation og definition kommer i spil. Den mekanisme som gør forskellen i forhold til individers afvigende eller konforme adfærd er, at differentiel associering, dvs. de grupperinger, som individet oplever tilknytning til, danner en social base, hvor afvigelse og konformitet er mulig. Det er her, de væsentlige forskelle ligger i forhold til, i hvilken grad individet orienterer sig imod en afvigende eller konform livsbane. Den differentielle forstærkning er en instrumentel læring gennem straf vs. belønning oplevet gennem disse grupperinger. Imitationen fungerer ved en læring af konformitet og afvigelse gennem observation. Stimuli gennem den differentielle forstærkning og imitationen danner basis for individets meningsdefinitioner/diskrimination, som skaber rammen for videre handling (Ibid.:50). I det følgende vil vi forsøge at forklare disse fire nøglebegreber mere dybdegående.

2.2.1 Differentiel associering

Differentiel associering er nøglebegrebet hos Akers., og betegner de intime relationer, som individet indgår i med andre personer og grupper, såvel direkte som indirekte (Ibid.:60). *Direkte relationer* betegner relationer til *referencer*, eksempelvis familie og venner, hvor relationen har en konkret social forbindelse, og *indirekte relationer* dækker over mere abstrakt *symbolske fællesskaber* uden nøjagtigt afgrænset fællesskab, eksempelvis en kirkemenighed eller et gademiljø. Der skelnes desuden i den differentielle associering mellem *primære* og *sekundære* relationer (Ibid.:52-53). Typisk vil familien være at regne for en primærrelation, og venner vil være at regne for sekundære relationer, men tilknytningens styrke kan variere blandt andet med alderen, hvor tilknytningen til, og dermed betydningen af relationer til venner, bliver stærkere fra ungdomsårene og opefter, hvor man typisk også får mere indflydelse på, hvilke personer man indgår i relationer med efterhånden som man bliver ældre (Ibid.:54+56). Senere i livet vil det ofte være ægtefælle, kolleger fra arbejde og de nærmeste venner, som har stærkest indflydelse. Af influenter med mere varierende effekt nævnes naboer, kirke, undervisere, læger, repræsentanter for retssystemet og andre autoritetsroller. Medier kan være med til at fremstille og påvirke forestillede grupperelationer, men regnes for influenter af mindre relevans, selvom betydningen ifølge Akers er større end det var tilfældet i 1940'erne, hvor Sutherland udviklede sin teori, og der

kan være særlige tilfælde, hvor betydningen af medier spiller en væsentlig rolle, hvis associering eksempelvis i særlig grad sker gennem medier (Ibid.:60). Differentiel associering forklarer således individets situationelle socialitet, hvor nogle individer vil være stærkere prædisponeret for afvigende eller konform adfærd end andre på grund af det miljø, de indgår i. Disse grupperelationer, reelle og forestillede, primære og sekundære, skaber en base for konformitet og nonkonformitet forud for de handlinger af konform eller nonkonform karakter, som individet foretager, som forklarer sig gennem submekanismen differential forstærkning og imitation (Ibid.:54).

På dette grundlag afskriver Akers kriminologiske teorier om "*peer pressure*", hvor tesen er, at en kriminel løbebane kommer af, at en person omgås andre, som presser vedkommende ud i, eller nærmest forfører individet ud i nogle handlinger imod vedkommendes vilje. Det er for Akers essentielt at skelne mellem handlinger gennem gruppepres og handlinger, som man selv er med til at beslutte gennem de sociale netværk, man indgår i. Akers erkender, at det i enkelte tilfælde kan gælde, at man kan have en forstærket interesse for at begå afvigende handlinger *efter* at have begået sig i kredse, hvor afvigende adfærd er en del af normen. Dette beskrives hos Akers som "*feathering*" (Ibid.:66). Dog er det sociale pres, man udsættes for gennem grupperelationer, oftest så at sige mere gemt under overfladen i subtile former frem for at tage form af et tydeligt markeret gruppepres. I langt den højeste grad er det altså tilfældet, at man finder sammen med andre personer, som man har forskellige ting til fælles med, interesser, værdier, skole m.m., hvor valgene nogle gange er tilfældige og andre gange er bevidste. Grundlaget for afvigelse og konformitet bliver her skabt dels gennem den sociale kommunikation, og dels gennem de handlinger foretaget i fællesskab i de grupper, som man direkte og indirekte relaterer til.

Disse direkte og indirekte relationer baserer sig på forskellige former for kommunikation, som kan være både verbal og nonverbal, og relationens styrke beror på fire grundlæggende modaliteter: *frekvens*, *intensitet*, *varighed* og *prioritet*. Nogle af disse begreber kan kræve nærmere præcisering. Akers gør her opmærksom på, at varighed i sig selv kan besidde to dimensioner: dels hvor lang tid man tilbringer sammen, og dels det absolutte og relative omfang af tid tilbragt sammen.

Intensitet dækker over, hvor stærk betydningen er af forskellige relationer. Ens definitioner af "bedste" og "nærmeste" venner er stærke affektive bånd, eller relationer hvor man har en stærk følelse af samhørighed (Akers 2009:63). Styrken af denne relation har igen betydning for, hvor stærkt konform og afvigende kommunikation og handling fra andre har betydning

for individet, dvs. at påvirkningen vil være højere, hvis relationen er af høj intensitet. Dermed vil konformitet og afvigelse hos individet i et givent omfang være bevirket i en varierende frekvens, varighed og intensitet på baggrund af den accept eller mangel på samme, der opleves.

2.2.2 Imitation, definering og differentiell forstærkning

Den differentielle associering danner base for tre forskellige former for påvirkning af individets afvigende vs. konforme adfærd. Disse vil vi beskæftige os med i det følgende. Som nævnt ligger basen for afvigende versus konform adfærd i den differentierede associering. Miljøet er dog ikke determinant i sig selv, men kræver refleksive processer i individets forståelse af sit handlingsrum, for at kunne forklare en afvigende eller konform livsbane, og den afvigende vs. konforme adfærd vil være medieret af differentiell forstærkning, imitation og definering, som den differentielle associering danner base for.

2.2.3 Imitation

Imitation handler som tidligere nævnt om læring gennem observation. Læring gennem observation sker ifølge Akers kun i mindre grad, og bliver derfor ikke behandlet dybdegående her. Begrebsliggørelsen af imitation er hentet fra Albert Bandura (1986), og beskrives som *at agere på baggrund af observationer af andres handlinger, på baggrund af hvilke konsekvenser disse handlinger afføder hos andre, samt andre forhold* (Akers 2009:75)¹¹.

2.2.4 Definition

Dernæst foreligger afvigende og konform adfærd på baggrund af *definition*. Afvigende adfærd bliver i fællesskaber med ligesindede nemmere en del af handlingsrummet gennem fælles accept. Man er blandt ligesindede i det hele taget mere tilbøjelig til at søge enighed frem for uenighed, og gennem disse fællesskaber vil det således være nemmere at antage neutraliserende definitioner af afvigende handlinger forud for, at handlinger begås (Akers 2009:54-56). Antagelsen af neutraliserende definitioner kan eksempelvis ske ved, at individets konkrete handlinger bliver betragtet som undtagelser fra den gældende norm; at det ikke i almindelighed er acceptabel adfærd at stjæle eller begå vold mod andre, men at vedkommende i den specifikke situation ikke havde andet valg, situationen taget i betragtning.

---

¹¹ Akers beskriver ikke nærmere, hvad ”andre forhold” dækker over (Akers 2009:75).

Handlinger sker her ud fra *differentierende definitioner/diskriminationer*. Her lærer individet definitioner af afvigelse og konformitet ud fra en kommunikeret base af adfærd, og repræsenterer som sådan også en reciprok refleksion af tidligere handlinger og de fællesskaber, vedkommende indgår i (Ibid.:53). Dvs. at definitioner bliver foretaget på tidligere handlinger, således at tidligere handlinger kan redefineres som en anden type af handling, end det tidligere var tilfældet. Nye definitioner kan dermed betyde, at en handling som af individet tidligere blev defineret som konform, kan defineres som afvigende senere. Definitioner giver også udslag i diskriminative stimuli og generaliseringer på baggrund af tilstedeværelse eller fraværet af personer, symboler og situationer (Ibid.:60), hvorved der i højere grad tages afstand til det, man kun kender på afstand. Disse definitioner og diskriminationer bliver det kognitive indhold af det, man lærer i de sociale spil individet indgår i (Ibid.:82).

2.2.5 Differentiel forstærkning

Den *differentielle forstærkning* har ifølge Akers en meget stærkere betydning end imitationen. Som nævnt vil påvirkningen fra andre individer og grupper have varierende effekt på individet, og individet vil ud fra dette i varierende grad være tilbøjelig til konformitet vs nonkonformitet. Akers introducerer her differentiel forstærkning som udtryk for *hyppigheden og individets egne kalkulerede sandsynlighed for at opleve en adækvat straf for den pågældende handling* (Akers 2009:53). Hvis individet kun sjældent oplever en adækvat straf i det pågældende miljø pga. manglende repræsentation af straf fra andre individer, så vil vedkommende antage, at handlingen generelt sjældent straffes. Efter at være blevet påvirket på forskellig vis af andre, vil dette igen være påvirket af den situationelle kontekst, hvor individet indgår i relationer med andre. Her vil man opleve feedback på handlinger og kommunikation, og herigennem opleve en accept eller mangel på samme heraf (Akers 2009:53). Denne feedback på konformitet og nonkonformitet vil blive oplevet som straf eller belønning for handling og kommunikation, og igen er den fortsatte gentagelse af handlinger og kommunikation afhængig af frekvens, omfang og kalkuleret sandsynlig for igen at opleve straf eller belønning. Denne kalkule beror både på tidligere oplevelser af, og formodet forventning om nutidig og fremtidig straf og belønning knyttet til den pågældende handling. Afvigende og konform adfærd er dermed ikke et automatisk respons, som beskrives ved forsøget med Pavlovs hunde, men en socialt indlært mekanisme (Akers 2009:68). Som eksempler på straf vs belønning nævnes forandret anerkendelse, status, penge, mad og slet og ret oplevelsen af behagelige følelser (Akers 2009:68).

I samfundet fungerer straf gennem forskellige mønstre, men eftersom samfundet og dets individer har meget forskellige straffende og belønnende reaktioner, vil individet ikke opleve samme konsekvens hver gang, den samme handling udføres. Den stærke kompleksitet, der ligger i handlingsmønstre og andres reaktioner herpå samt individets kognitive respons, betyder, at der altid vil være stor variation i forhold til mulighedsrummet for konform og afvigende adfærd. Mennesker kan, som pointeret i beskrivelsen af Bourdieus teori, opleve verden meget forskelligt. I hvor høj grad man bliver straffet eller belønnet for den samme handling, og hvorvidt og i hvor høj grad man oplever det som straf eller belønning er derfor afgørende for, hvorvidt handlingsmønstret fortsættes eller ej (Akers 2009:69).

Straf og belønning afgrænser sig ikke til at komme fra subjekter, som er i direkte kommunikativ relation til individet, men kan også tage andre former, hvor objekter nonsocialt kan indeholde symbolsk værdi i deres tilstedeværelse. Derved kan objekter virke som fysiske og psykiske stimuli uden subjektet som mellemlid, og har derfor en social betydning gennem fortolkningen af deres tilstedeværelse. Den symbolske belønningsværdi, som penge kan besidde, kræver ikke en social mediering i situationen for at blive betragtet som belønning (psykisk stimuli), og indtagelsen af euforiserende stoffer eller alkohol kan betragtes som belønning eller straf afhængigt af tidligere medieret kultur, men uden en social mediering i forbindelse med indtagelsen (fysisk neurologisk stimuli). Belønning kan endda være til stede alene i form af sensoriske følelser af for eksempel den rus af adrenalin, der kan komme ved at handle i modstrid med opfattelsen af sociale normer og regler (Wood et al. 1995:174; Akers 2009:72). Den symbolske tilstedeværelse af straf og belønning begrænser sig heller ikke til hverken andre tilstedeværende subjekter eller objekter, men kan i høj grad være til stede gennem individet selv. Personen som begår en afvigende eller konform handling kan gøre dette, eller undlade det, på baggrund af ideologiske, religiøse, politiske ideer og formål (Akers 2009:72).

Disse grundmekanismer i samspil, differentieret associering, forstærkning, imitation og definition betyder alt i alt, at individet er stærkere orienteret mod afvigende adfærd i tilfælde af: at vedkommende indgår i relationer med andre, som enten begår afvigende/kriminelle handlinger, eller som i særlig grad udviser accept heraf; at afvigende adfærd i højere grad end konform adfærd får fokus; at man generelt ser og oplever mere afvigende adfærd end andre, og at de definitioner, som tillæres fra sociale kredse, favoriserer afvigende adfærd frem for konform. Heraf kan samtidig udledes, at mindre afvigende adfærd dermed også vil være resultatet hvis det omvendte gør sig gældende.

2.2.6 Socialisering

Individet modnes efterhånden, som man gennem det sociale spil lærer forskellige sociale regler i de grupper, man er tilknyttet på baggrund af ovennævnte mekanismer. På den måde bliver regler, som har været oplevet i bestemte kontekstuelle sammenhænge, til generaliserede forventninger om adfærd i en mere generaliseret forståelse. Forventninger forstås her som oplevelsen af rettigheder og forpligtelser, som er skabt gennem gentagne oplevelser af formelle og informelle sanktioner og belønninger. Specifikke idealer vil være indholdet af socialiseringen og tage konkret form af holdninger til ærlighed, integritet, venlighed og med eksempelvis afstandstagen til at lyve, stjæle, snyde, gøre skade på andre osv. *I jo højere grad, man har disse generaliserede idealer, jo mindre er sandsynligheden for at begå handlinger, som afviger fra disse normer.*

Er det omvendt tilfældet, at man i mindre grad har særlig stærk tilknytning til generaliserede normer, så betyder det ikke, at man forstår det som positivt at lyve, stjæle, snyde og at gøre skade på andre, men at disse specifikke normer blot ikke er blevet generaliseret. Individets afvigende adfærd vil på grund af manglende socialiseret generalisering til stadighed undskyldes på baggrund af individets situationelle forhold. Handlingerne kan således fortsat neutraliseres som handlinger, der eksempelvis skal ses i lyset af formildende omstændigheder, eller at situationen har været undtagelsen, som bekræfter reglen (Akers 2009:79-80). Afvigelse kan altså måles på, om man føler en generaliseret tilknytning til bestemte normer, dvs. hvorvidt man mener, at normer bør følges, eller om man mener, at det er af mindre betydning at gøre det.

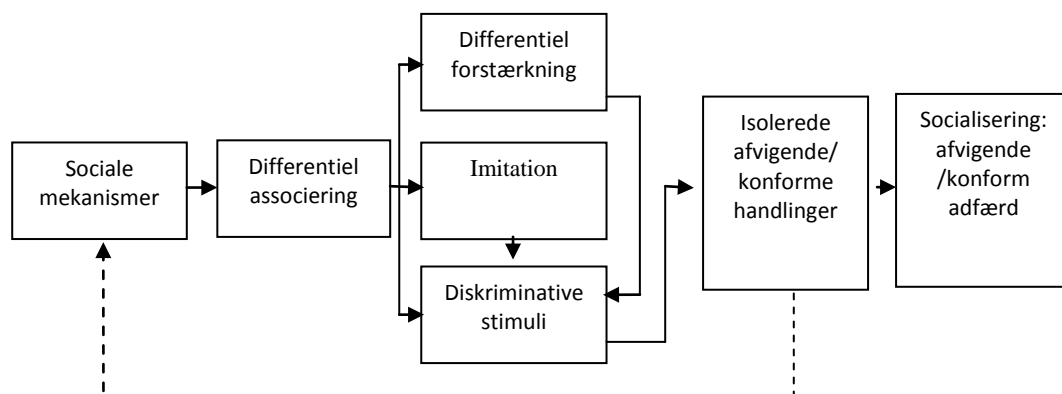
Individets opfattelse af normer er således en konstant dynamisk proces, og opfattelsen af disse normer forandrer sig også løbende i forhold til den sociale rolle, man ser sig selv i, karakteriseret ved blandt andet alder, køn, arbejdssituation m.m. (Akers 2009:73). At blive far kan føre til en social udvikling, fordi det forandrer den rolle, man ser sig selv i. At være far kan eksempelvis knyttes sammen med forventninger til, at man bør kunne opretholde en forsørgerrolle, være til stede for sine børn, udvise pædagogisk indsigt m.v. Igennem denne socialisering bliver individets adfærd med tiden mere konform i forhold til den opfattelse, man opnår af den adfærd, man bør have, dvs. at man gennem socialisering forsøger at nærme sig den adfærd, man formoder, man bør udvise. Denne selvkontrol kommer til udtryk gennem straffe af selvet, men oftest i en meget diskret form gennem refleksioner over forestillinger om andre subjekters rolle (Akers 2009:73). De juridiske rammer for, hvad der sanktioneres, og hvad der ikke gør, er dermed også med til både at påvirke denne fornemmelse for, hvilken adfærd man bør følge, gennem fornemmelsen for, hvilke regler

andre individer følger, og gennem den tidligere nævnte kalkulerende af sandsynligheden for at opnå straf for en handling (Akers 2009:73).

Dette belyser også, at individets tiltro til sine egne evner til at undlade at begå afvigende adfærd kan være situationsafhængigt, og i særdeleshed variere fra individ til individ, fordi det beror på socialisering, og fordi menneskers refleksion som tidligere nævnt varierer væsentligt. Situationsafhængighed påpeger, at en person, som er begyndt at betragte sin adfærd som konform, kan komme i en situation, hvor en chance for kriminalitet byder sig. Udfaldet i forhold til, om man begår en handling af konform eller afvigende karakter, beror dels på, i hvor høj grad man mener, at det er en socialt acceptabel handling, og dels på, hvorvidt det forventes at kunne betale sig i den givne situation. Hvis man mener, at noget er socialt acceptabelt at gøre, men at man ikke forventer, at det kan betale sig, eller hvis man synes, at det kan betale sig, men at det ikke er socialt acceptabelt, vil det betyde, at man vil afholde sig fra handlingen (Akers 2009:83-84).

Model 2: Teoretisk mekanismemodel

Den stiplede pil indikerer, at afvigelsesprocessen *kan* initieres ved afvigende handlinger ("peer pressure"), selvom det sjældent er tilfældet.

Model 2 ovenfor indikerer, at den sociale verden medierer, hvordan subjekter indgår i forskellige sociale spil med andre, dvs. at man indgår associationer med andre mennesker på baggrund af personer, som er til stede i de sociale rum, man bevæger sig i. Differential associering danner herefter base for tre mekanismer, hver med deres betydning for adfærd, som kan klassificeres som afvigende eller konform. Den differentielle forstærkning beskriver, hvordan man via den differentielle associering systematiserer visse sociale relationer, således at man oplever grupperelationer med forskellige fælles karakteristika. Gennem imitation

foregår en direkte kopiering af adfærd fra andre subjekter, som den differentielle associering medieres gennem, men imitationen er en vej til konformitet/afvigelse med begrænset betydning. Den differentielle associering har direkte betydning for diskriminative stimuli samt sekundær betydning gennem imitation, hvor diskriminative stimuli beskriver de grupperinger af konkret og abstrakt karakter, som man ønsker at associere sig selv med eller har afstandstagen til. Disse forhold giver en sum af mekanismer, som tilsammen skaber den afvigende eller konforme adfærd udløst i den enkelte handling. Summen af handlinger danner grundlag for en livsstil, som kan være konform/afvigende i forskellig grad.

3 Specialets metodologi og videnskabsteoretiske grundlag

I det følgende forklares først den videnskabsteoretiske ramme for specialet. Dernæst diskuterer vi de specifikke metodologier, som bringes i anvendelse for analyse, samt konkrete metodiske overvejelser i behandlingen af data.

Den *kritiske realisme* danner den videnskabsteoretiske ramme for denne analyse. Inden for denne ramme anvendes den *positivistisk* inspirerede metode i den kvantitative analyse¹², og den *fænomenologisk* inspirerede metode bringes i anvendelse i den kvalitative analyse. Samspejlet mellem disse metodologiske elementer kan i det kritisk realistiske perspektiv afdække problemstillingen. Positivism og fænomenologi bruges altså alene instrumentelt i forhold til de data, vi bringer i anvendelse, hvor den kritiske realisme er den overordnede ramme, som muliggør en tværmotodisk analyse. At vi benytter denne tilgang kan knyttes sammen med det teoretiske perspektiv på social handlen, vi får ved at anvende Bourdieus teori. Man kan godt argumentere for, at Bourdieus videnskabsteoretiske standpunkt ligger inden for den kritisk realistiske tradition (bl.a. Fowler 1996 og Nash 2002:273). Positioner indenfor kritisk realisme argumenterer for en forudgående diskussion af anvendelige teorier i forhold til analysefeltet, hvor det brede agensperspektiv har været væsentligt for disse overvejelser. Argumentet er, at en analyse må tage udgangspunkt i fleksible teorier, hvilket præsenteres som et grundlæggende argument hos Bourdieu (Bourdieu & Waquant 1996:83). Perspektivet fra den kritiske realisme anbefaler desuden anvendelse af 'middle range' teorier som passer ind i emnet (Andersen et al. 2007:124), hvilket ligger til grund for, at det teoretiske perspektiv suppleres med teori om social læring fra Akers. Nedenstående model illustrerer den kritisk realistiske ramme for analysen, hvori positivistisk metodologi anvendes i den kvantitative del og fænomenologisk metodologi anvendes i den kvalitative del. I det følgende vil vi forklare, hvordan alle tre elementer tages i anvendelse.

---

¹² Kvantitative metoder er ofte baseret på et logisk positivistisk metateoretisk grundlag (Danermark et al.2002:154).

Model 3: Forklaringsmodel til anvendelse af videnskabsteoretisk ramme og metodologi

Den kritiske realisme er et videnskabsteoretisk perspektiv, som danner rammen for de metodologiske tilgange, vi vil tage i anvendelse i analysen. Kritisk realisme repræsenterer dermed ikke et metodisk perspektiv på analysen i sig selv, men et metateoretisk perspektiv, som omkranser de metodiske redskaber taget i anvendelse. Denne tilgang, som finder sin styrke i kombinationen af flere metodiske tilgange, anvendes for at sikre muligheden for at være i stand til både at anskueliggøre effekten af en mekanisme og beskrive indholdet af mekanismen.

De sociale generative mekanismer kan producere forskellige udfald på baggrund af de overordnet set tilsvarende programbehandlinger, deltagerne gennemgår, og det metodiske design på den kritiske analyses grundlag kan hjælpe til at tydeliggøre dette (Andersen et al. 2007:118). Kritisk realisme er et perspektiv, som dermed formodes at være i stand til at synliggøre sociale mekanismer, der ligger til grund for deltagernes forandringspotentialer.

Danermark et al. (2002). argumenterer for en *kritisk metodepluralisme*, hvor kvalitative og kvantitative metoder kombineres ud fra et princip om metodetriangulering. Formålet med at bruge flere metoder er i sig selv at styrke fortolkningen af den givne empiri. I denne sammenhæng inddrages således fænomenologien i en kvalitativ metodologi for at opnå denne forstærkning og for at nå ind i den generative mekanismes indhold. Dette beskrives i den kritiske realisme som *intensivt forskningsdesign* (Ibid.). Brugen af begreberne 'ekstensivt' og 'intensivt' forskningsdesign anvendes for at tydeliggøre, at de kvalitative og kvantitative metoder bruges i en anden kontekst og slutningsform, end det hører sig til uden for den realistiske tilgang.

Der kan i metodologien skelnes mellem fire forskellige slutningsformer: *deduktion*, *induktion*, *abduktion* og *retroduktion*, og disse slutningsformer har væsentlig betydning for

den kritiske realismes slutningsform. *Deduktion* beskriver den logiske slutning om almengyldige lovmæssigheder, som kendes fra positivismen. Her konkluderes der på baggrund af statistiske præmisser til strukturelle lovmæssigheder, hvilket kendetegner kvantitative metoder. Induktion betegner omvendt betragtningen af få enheder, hvor betragtningerne antages også at kunne gælde for andre individer end de undersøgte. Denne metode er kendetegnet ved forskellige kvalitative metoder. I den kritiske realismes perspektiv er det nødvendigt både at gøre empiriske observationer, være i stand til at betragte disse observationer gennem et teoretisk perspektiv, og at arbejde analytisk med begrebslige definitioner for adækvat at kunne synliggøre de ellers usynlige strukturelle mekanismer i det sociale. I den kritiske realismes perspektiv er det således en kritik af positivismen, at den kendetegnes ved deduktion, og en kritik af fænomenologien at være kendetegnet ved induktion. I stedet henledes fokus på *retroduktion* og *abduktion*. Retroduktion handler om de refleksioner, man må gøre sig for at finde frem til *generative mekanismer* (Hansen & Nielsen 2005:26), som ligger til grund for det specifikke undersøgelsesfelt, og abduktion beskriver slutningsformen, hvor der intuitivt slutes fra en række observationer til overordnede regler, uden at disse er deterministiske. *De statistiske forskelle, som gøres til lovmæssigheder i den positivistiske slutningsform, gøres gennem abduktion i stedet til genstand for videre refleksion over, hvilke mekanismer der kan ligge til grund for de pågældende differencer*. Der findes her flere forskellige muligheder for at nå frem til ræsonnementer om det generative, hvoraf *sociale eksperimenter* er en af disse (Andersen et al. 2007:116). Dette beskrives som ekstensivt forskningsdesign i den kritiske realisme. I specialet anvendes et kvasiexperimentelt design, som netop kan kategoriseres i den eksperimentelle undersøgelsesmetode.

Hvis det her skal være muligt at anskueliggøre processen i bagvedliggende mekanismer, er det nødvendigt at gøre de sociale mekanismer synlige gennem et teoretisk perspektiv og ikke blot lade tallene 'tale for sig selv', hvilket kendetegner positivismens anvendelse af kausalitetsbegrebet. I den kritiske realisme er det af afgørende vigtighed at beskæftige sig med, hvorfor noget sker, frem for blot at konstatere, at en kausal bevægelse finder sted. Gennem den kritiske realisme gør vi os formodninger om at kunne afdække de generative (sociale) mekanismer, som ligger inde i den kausale bevægelse, hvilket vi er i stand til at afdække gennem det sociale eksperiment (Danermark et al. 2002:52). Det er de generative mekanismer, som skaber de usynlige strukturer i samfundet, som giver en differentieret virkelighed, som igen danner basis for de synlige observationer. Strukturerne og deres medierende mekanismer er dermed abstrakte begreber, som kun delvist kan synliggøres gennem observationer, og vi kan dermed aldrig fuldt ud afdække virkeligheden, men

virkeligheden vil altid eksistere uden om de aktører, som indgår i den og påvirker den (Danermark et al. 1997:21). Empirien ville ikke eksistere, hvis det ikke var for den objektive eksistens af virkeligheden uden om verdens aktører, og empirien antages derfor kun at kunne anskueliggøre et omrids af virkeligheden.

Når man således studerer de generative mekanismer ad sekundær vej gennem det empirisk synlige, vil de generative mekanismers effekt være sløret af, at forskellige mekanismer trækker i forskellige retninger samtidig, og at mekanismer i andre tilfælde trækker i samme retning og derved forstærkes. En mekanisme kan altså eksistere uden at være synlig empirisk. Der er dermed hele tiden tale om, at forskellige mekanismer er i spil på samme tid. At en aktør har en præference for en bestemt adfærd, er således ikke nødvendigvis ensbetydende med, at vedkommende vil handle i overensstemmelse hermed, fordi der er andre præferencer i spil samtidig (Hansen & Nielsen 2005:26 og Ekström 2002:54). Med dette perspektiv inddeles virkeligheden i tre domæner: *det empiriske domæne*, *det faktiske domæne* og *det virkelige domæne* (Hansen & Nielsen 2005:24). Det empiriske domæne udgør den del, som vi kan opfatte gennem observationer, og det faktiske domæne er den del, som er verdens eksisterende fænomener, uanset om de observeres eller ej. Det virkelige domæne indeholder de usynlige strukturer, som gennem generative mekanismer skaber det, som er observerbart i det empiriske domæne.

Model 4: Model, som beskriver den empiriske extrapolering.

Modellen er inspireret af Ekström (Ekström 2002:77).

3.2 Kvantitativ metodologi

Kausalitet er et begreb, der har været til genstand for megen debat og diskussion i videnskabsteoretiske kredse (Munk 2008:57), og der er ikke konsensus om, hvordan det skal forstås. Der findes heller ikke nogen måde, hvorpå man i objektiv forstand kan vide, om kausalitet virkelig findes, men alle kausalbegreber bygger på en idé om at sammenligne, hvad der 'virkelig skete' under visse betingelser med, hvad der ville være sket under andre specifikke betingelser (Arjas 2001:59). Der findes ingen standardløsninger eller metoder, der i alle tilfælde er nyttige til dette formål.

Grundlæggende er kausalitet forskellig fra samvariationer. Hvor kausalitet beskriver, hvilken retning en påvirkning har mellem en uafhængig og afhængig faktor¹³, beskriver samvariationer sammenhænge (Ibid.). Man kan tænke sig, at omfanget af resocialiseringsprogrammer og kriminalitetsniveauet i samfundet samvarierer, men det er ikke klart, hvorvidt det ene fører det andet med sig, eller om det forholder sig omvendt. I en statistisk analyse kan der derfor være en stærk samvariation mellem to forskellige variable, men kausale kvantitative tolkninger implicerer, at den ene variabel fører ændringer i den anden variabel med sig.

I kausalitetsanalyser kan der skelnes mellem kausale mekanismer, som beskriver almenlydige kausaliteter, og statistiske kausale mekanismer, som ud fra populationer betegner hyppigheder eller statistiske sandsynligheder for, at et udfald vil. Tyngdeloven formodes af de fleste at være almenlydig under de fysiske forhold, som gælder på Jorden, fordi vi endnu ikke har oplevet undtagelser herfra. Det enkelte menneskes interaktioner kan dog ikke forventes altid at være de samme på baggrund af psykologiske og sociale forhold, og specialet tager derfor udgangspunkt i sandsynlige udfald. Dette kan uddybes og illustreres med ideen om deterministisk kausalitet i modsætning til probalistisk kausalitet (Goldthorpe 2001). Hvor den førstnævnte type dækker, at årsagen nødvendiggør bestemte effekter (at A påvirker C gennem B), dækker den probalistiske tilgang det forhold, at verden i udgangspunktet ikke er deterministisk, men at kausalitet er, at specifikke årsager giver en vis sandsynlighed for, at en specifik effekt opstår (Ibid.:1). Vi opererer i den kvantitative del af specialet med en overordnet probalistisk forståelse af kausalitet, mens vi i den konkrete udførelse af analysen benytter en såkaldt 'kontrafaktisk kausalitetsforståelse'. Hvad dette indebærer mere konkret, kommer vi nærmere ind på senere i kapitlet.

---

¹³ Kausalitet kan forklares som explanans og explanandum i et maskineri af tandhjul; en tydeliggørelse af, at det ene tandhjul får det andet til at bevæge sig (Hedström 2008:5).

3.2.1 Den kontrafaktiske idé om kausalitet

Generelt har socialvidenskaben få muligheder for at udføre randomiserede kontrollerede eksperimenter af økonomiske såvel som praktiske årsager (Morgan & Winship 2007:9). Desuden er der ofte en stærk modstand mod at lave eksperimenter, hvilket kan skyldes, at man blandt andet ikke synes, at det er etisk forsvarligt, at man tilfældigt inddeler en given population i en gruppe, der modtager deltagelse (treatment), og en anden gruppe der ikke deltager (Farrington & Welsh 2005:2)¹⁴. Man kan omvendt indvende, at det eksperimentelle element ikke fjernes af at lade personer deltage i et program som man ikke kender effekten af. Hvis vi skulle tildele en gruppe personer deltagelse i DKF, ville der dog også opstå andre problematikker, blandt andet fordi vi ville komme i konflikt med det grundlag og de retningslinjer, som DKF bygger på, der bl.a. drejer sig om frivillighed og motivation. I det følgende beskrives det kontrafaktiske idégrundlag som bud på et alternativ, hvor randomiserede eksperimenter ikke lader sig gøre.

Gennem de sidste 20-30 år har metodologiske diskussioner om kontrafaktisk kausalitet været meget udbredte inden for samfundsvidenskaben. Rubin et al. (1974, 1978, 1980) var blandt de første til at foreslå, at ikke-eksperimentelle data kan bruges, *som om* det var eksperimentelt data, og han udviklede metoder til at estimere kontrafaktiske effekter (se fx Sobel 1995 eller Morgan & Winship 1999)¹⁵. Men tilgangen giver dog ikke allroundløsninger til det fundamentale problem med at udpege kausale sammenhænge fra ikke-eksperimentelle data (DiPrete & Gangl 2004:272). Specialets kvantitative del tager udgangspunkt i en kausalitetsforståelse, der anskuer kausale relationer ud fra et sådant kontrafaktisk perspektiv, hvortil vi benytter metoden 'propensity score matching'¹⁶.

At vi evaluerer på effekten af deltagelsen i DKF i forhold til sandsynligheden for at begå kriminalitet i den følgende to års periode efter løsladelse, giver os mulighed for at svare på et centralt kontrafaktisk spørgsmål, nemlig *hvad der ville være sket med en deltager (mht. recidiv), såfremt vedkommende ikke havde deltaget i DKF*. Med kontrafaktisk metode sammenlignes en deltager med en identisk ikke-deltager (fra kontrolgruppen), og derved

---

¹⁴ Randomiserede eksperimenter kan også indeholde juridiske komplikationer (Farrington & Welsh 2005:2). For god diskussion praktiske og etiske problemstillinger i relation til randomiserede, kontrollerede eksperimenter vs. kvasieksperimentelle studier, se Collin & Palmer (2009).

¹⁵ Et kendt sociologisk studie, hvor den kontrafaktiske tilgang er anvendt empirisk, er fx Hardings (2003)

¹⁶ "Analysis of neighbourhood effects on high school dropout and teenage pregnancy".

¹⁶ Hvad metoden mere konkret dækker, kommer vi ind på senere i kapitlet.

omgås det problem, at vi ikke kan måle effekten som en difference mellem test- og kontrolgruppe i et randomiseret eksperiment.

Tilgangen benytter fakta (det observerede), som vi kender, til at sige noget om forhold, som vi ikke kender på forhånd (det uobserverede). Man kan derved se på et individ, som har fået treatment (det vil sige som får en eller anden behandling eller er udsat for en indsats), og derefter forestille sig, hvordan kontrafaktiske (og hypotetiske) outcome, som den samme person ville have fået, såfremt individet ikke havde fået treatment (kontrolgruppen) (Morgan & Winship 1999:662). Den fremkomne forskel mellem disse betegnes den individuelle kausale effekt, δ (King & Zeng 2006:1; Morgan & Winship 1999:663).

Man kan opskrive effekten på følgende formel:

$$\delta_i = y_i^1 - y_i^0$$

Hvor y_i^1 er outcome for det individ, der var udsat for hændelsen ('1' betegner *treatment*), mens y_i^0 er outcome for det individ, for hvem hændelsen ikke har indtruffet ('0' betegner *kontrol*). De potentielle outcomes y_i^1 og y_i^0 eksisterer antageligt begge kun i teorien, og vi kan i sagens natur hverken observere eller beregne *individuelle* kontrafaktiske effekter, fordi vi kun kan observere et potentielt outcome for hvert individ, der altså enten er eller ikke er udsat for treatment (Vinha 2006:3; Morgan & Winship 1999: 662)¹⁷. Ser man derimod på *gruppeniveau*, vil den gennemsnitlige difference i effekt på de to grupper antageligt ene og alene udgøres af det faktum, at den ene gruppe har deltaget i DKF og den anden gruppe ikke har deltaget. Dette kommer vi ind på i det følgende.

3.2.2 Treatmenteffekter

I en kausalanalyse er det nødvendigt at have en treatmentgruppe, der er defineret ved dem, der modtager treatment, samt en kontrolgruppe for at kunne vurdere *effektforskellen* af treatment¹⁸. Pointen i et sådant setup er, at det i princippet er muligt, at udelukke at andre faktorer end treatment er årsag til treatmentgruppens outcome.

Vi lader $D_i \in \{0,1\}$ indikere, om man modtager treatment (treatment $D=1$) eller ej (kontrol $D=0$). Vi lader samtidig Y^1 indikere outcome for de, der modtager treatment, og som

---

¹⁷ Et subjekt kan ikke både opleve og ikke opleve treatment, hvilket nødvendiggør, at man må benytte yderligere information til at fylde dette 'hul' ud. Dette er kendt som det fundamentale problem med kausal inferens (Holland 1986).

¹⁸ Kontrolgruppen må således ikke have fået treatment.

observeres som sådan, og lader Y^0 betegne tilsvarende outcome for kontrolgruppen, der observeres uden treatment (Ibid.)

De to grupper skal ligne hinanden på observerbare karakteristika og i gennemsnit, så vi kan sige, at den gennemsnitlige treatmenteffekt af deltagelsen i DKF, ATE (Average Treatment Effect) er *forskellen på de to gruppers gennemsnitlige outcome*, såfremt man tror på, at personerne i de to grupper ligner hinanden i gennemsnit (Morgan & Winship 1999:664). Opskrevet på formel ser det således ud:

$$ATE = E(Y^1|D = 1) - E(Y^0|D = 0)$$

Dette udtryk for den kausale effekt, betegnes ofte den 'naive estimator'.

ATE som effektmål er i specialet dog ikke pålideligt, fordi deltagerne ikke tilfældigt er selekteret til DKF. Fx kan det tænkes, at der er mange indsatte, der af forskellige grunde aldrig ville få tilbudt programmet. I ikke-eksperimentelle studier er det altså ikke en god idé at benytte gennemsnitsoutcome for de ikke-treatedede, $E(Y^0|D = 0)$, idet det formentlig er sådan, at den tildelingsmekanisme, der bestemmer, om man skal deltage eller ej, også har betydning for den givne outcome variabel (Caliendo & Kopeinig 2005:3), her målt ved recidiv. Derved vil deltagerne og ikke-deltagerne outcome også adskille sig fra hinanden selv i fraværet af treatment, hvilket leder til selektionsbias (Ibid.).

Et andet effektmål, ATT (Average Treatment of the Treated) er i denne evalueringssammenhæng derfor mere interessant. Effektmålet ATT betegner den gennemsnitlige effekt på betingelse af at have fået treatment (Munk 2008:62), og er centralt når man vil undersøge, hvilken effekt en aktuel indsats har for de, som rent faktisk er udvalgt, har deltaget og gennemført. ATT er derfor ofte af substantiel interesse i mange policykontekster (Morgan & Winship 1999:666), og essensen i argumentet herfor er, at når man skal bedømme, hvorvidt en politisk initieret indsats er gavnlig, er interessen ikke i, hvorvidt indsatsen i gennemsnit er gavnlig for alle individer, men hvorvidt indsatsen er gavnlig for de individer, der enten allerede er tildelt indsatsen, eller dem som gerne selv vil deltage (Ibid.). I vores tilfælde skal disse kriterier være opfyldt, for at man kan komme i betragtning til DKF, og deltagerne skal desuden ønske at deltage, og beregning af ATE ville derfor i højere grad skjule en effekt af selektion og selvselektion. Vi kan dog ikke forvente at fjerne selektionsbias helt, og Unconditional Independence Assumption, der forudsætter uafhængighed mellem outputvariablene og deltagelsesvariablene, altså $(Y^0, Y^1) \perp D^{19}$, vil derfor hvile på et svagt grundlag (Caliendo & Hujer 2005:204). Denne antagelse. Dette ville være tilfældet i et randomiseret eksperiment, hvor valget af deltagelse forudsættes at være

---

¹⁹ $\perp$ betegner uafhængighed.

uafhængigt af de potentielle resultater. Det ville derfor gælde, at $ATE = ATT$, hvorfor estimatorne vil være ”unbiased”, og ATT vil være lig den naive estimator.

Vi benytter derfor en mindre restriktiv antagelse, Conditional Independence Assumption (CIA), der betinger på X , der er de observerbare karakteristika, defineret som:

$$(Y^0, Y^1) \perp D | X.$$

Det betyder altså, at vi antager, at selektionen baseres på observerbare karakteristika og alle variable, der har betydning for treatment og outcome observeres (Caliendo og Kopeinig 2005:4). Vores primære fokus i specialet er ATT , der altså er effekten af DKF, for de som har deltaget.

For at gøre dette må man konstruere det kontrafaktiske, $E(Y^0|D = 1)$, der er det outcome, deltagerne ville have fået i gennemsnit, hvis de ikke havde deltaget (Sianesi 2001:3), og ATT defineres da som:

$$ATT = E(Y^1 - Y^0|D = 1) = E(Y^1|D = 1) - E(Y^0|D = 1)$$

Den selektionsbias, som forsøges undgået, kan illustreres ved følgende ligning, hvor ATT er den sande effekt:

$$E(Y^1|D = 1) - E(Y^0|D = 0) = ATT + E(Y^0|D = 1) - E(Y^0|D = 0)$$

Denne ligning beskriver, altså at den sande parameter ATT skal tilføjes forskellen mellem det kontrafaktiske gennemsnit for de treatede, såfremt de ikke fik treatment, og det observerede gennemsnitsoutcome for ikke-treatede. ATT kan som følge heraf kun bestemmes såfremt:

$$E(Y^0|D = 1) - E(Y^0|D = 0) = 0$$

I sociale eksperimenter hvor tildelingen er tilfældig, er denne betingelse som udgangspunkt opfyldt²⁰.

Vi må nødvendigvis forholde os kritisk til estimatorne, da vi mener, at der er selektion baseret på uobserverede variable. Derfor undersøges og diskuteres indflydelsen af bias på det kausale effektestimat i næste afsnit.

---

²⁰ Hvilket naturligvis kræver, at stikprøven er stor nok.

3.2.3 Bias på estimatet og centrale antagelser

At specialets kausale analysedel udføres som et kvasiekperiment med observationsdata, giver anledning til nogle overvejelser af, hvilke udfordringer der er i forhold til muligheden for at drage korrekte kausale slutninger. Vi ved, at der kan være uobserverede forhold, og dette kan medføre, at vi ikke kan udlede, at de gennemsnitlige forskelle på grupperne alene skyldes treatment. Vi kan kun observere den empiriske virkelighed og kan derfor ikke altid på forhånd vide, hvilke forhold der medfører inddelingen i treatment- og kontrolgrupper.

Winship & Sobel (2001:23) skriver, at der kan være to mulige kilder til denne bias, som skal tilføjes den sande gennemsnitseffekt $E(\delta)$ (den naive estimator), hvilket ser således ud:

$E(\delta)$ (ATE) + (forskellen i 'baseline Y') + $(1 - \pi)$ (forskellen i den sande effekt for treatment- og kontrol grupperne).

Hvor den sande effekt er $E(\delta) = ATE = E(Y^1|D = 1) - E(Y^0|D = 0)$.

Ved forskellen i 'baseline Y' $= E(Y^0|D = 1) - E(Y^0|D = 0)$ forstås forskellen i outcomes mellem treatment- og kontrolgruppen under fraværet af treatment – altså hvordan grupperne ville have klaret sig under alle omstændigheder på recidiv (outputvariablen, Y). Det kan være tilfældet for individerne i kontrolgruppen, at de oftere ville begå kriminalitet end deltagerne, selv hvis sidstnævnte ikke deltog. Dette kunne fx skyldes, at individerne i disse to grupper har andre personlige ressourcer, som flere positive tidligere erfaringer fra deres liv med skolegang fra folkeskolen, eller hvis det forholdt sig omvendt, nemlig at individerne i treatmentgruppen allerede i udgangspunktet var bedre stillet, hvad angår det kognitive kompetenceniveau i gennemsnit.

Differentiel bias er forskellen mellem den sande gennemsnitseffekt mellem treatment- og kontrolgruppen:

$$(1 - \pi)\{E(\delta|D = 1) - E(\delta|D = 0)\}$$

Den indebærer, at der kan være en betydelig forskel på, hvor meget treatment virker på de to grupper, og hvis det er tilfældet, er der tale om heterogene effekter. Det kan jo i princippet gøre sig gældende, at deltagerne i DKF får mere ud af deltagelsen end kontrolindividerne ville have gjort.

Hvis $ATT = ATE$, som nævnt tidligere, er der ingen bias, men hvis ikke de er lig hinanden, kan der siges at være differentiel bias i estimatet. Man kan undersøge, om estimatorerne for disse tre størrelser er forskellige, hvilket så indikerer, at de to grupper ikke vil få det samme ud af deltagelsen.

I det følgende diskuteres en vigtig antagelse i et kontrafaktisk setup, der kaldes SUTVA.

3.2.4 Antagelsen SUTVA

En central antagelse i et kontrafaktisk setup SUTVA (Stable Unit Treatment Value Assumption) (Rubin 1980,1986) ²¹ er den simple og meget stærke antagelse om, at den kausale effekt må være stabil. Dette implicerer for det første, at et individs potentielle outcome ikke må påvirkes af den mekanisme, der ligger til grund for tildelingen af treatment til individet, samt at en ændring af deltagelsesstatus for et individ ikke påvirker det potentielle outcome for andre individer (Morgan & Winship 1999:663; Morgan & Winship 2007:37 & Munk 2008:63).

Hvad angår den første del af antagelsen, er det, jf. den tidligere diskussion af kausalitet, klart, at effekten må være den samme, uanset *hvordan* tildelingen til DKF er blevet givet. Hvis ikke dette holder, er den kausale effekt ikke korrekt isoleret. Der må så være tale om uobserverede forhold.

En anden implikation af antagelsen er, at der ikke er nogen spill-over effekt mellem individerne (Munk 2008:63; Morgan & Winship 2007:37; Rubin 1986:962), hvilket i princippet medfører, at individerne ikke må have nogen mulighed for at påvirke hinandens risiko for at recidivere. Dette betyder jo i praksis, at de i det øjeblik, de påbegynder DKF, ikke må kunne interagere og kommunikere med hinanden. Dette må betegnes som noget problematisk at antage i vores tilfælde. For det første fordi en synergieffekt formodes at være en del af den virksomme del af deltagelsen, for det andet fordi mange deltagere kender hinanden fra den institution, de sidder på, og for det tredje, at den eventuelle lukning af et hold har indflydelse for alle holdets deltagere. Hvis SUTVA brydes på denne vis, vil det afstedkomme en bias på effektestimaterne ATT og på ATE, der begge ville blive trukket nedad. SUTVA kan i vores tilfælde derfor betragtes som en tilnærmelse. Det kan være svært at vurdere, hvor meget denne spill-over effekt giver en bias. Tilgængelige variable vedrørende gruppernes sammensætning og vedrørende identifikation af de respektive instruktører på de forskellige hold kunne antageligt imødekomme denne del af SUTVA på en mere hensigtsmæssig måde.

---

²¹ Benævnes sommetider ”partial equilibrium assumption”.

Vi kan på baggrund af ovenstående diskussion konkludere, at der er nogle helt essentielle antagelser, man kun meget forsigtigt kan antage holder. Diskussionen har gjort det klart, at centrale antagelser i den kontrafaktiske model stiller krav til, hvilken type data man bør have for at kunne tage højde for selektion. I en kritisk tilgang til en undersøgelse af den kausale effekt af DKF må vi således også påpege, at selve målingen af effekten er besværliggjort af, at der ikke findes tilstrækkeligt omfangsrige data til at kunne antage, at der tages højde for bias på et stærkt grundlag. I det følgende vil vi vise de anvendte metoder og præsentere de data, der ligger til grund for analysen.

3.2.5 Kvantitativ datakonstruktion: data, population og analyseudvalg

Kapitlet her præsenterer, hvilken type data vi benytter i specialets kvantitative analysedel. Her redegør vi for hvad de anvendte data indeholder, og vi diskuterer, hvilke muligheder og begrænsninger, det kan give for vores analyse.

Derefter viser vi, hvilke observationer/individer vi har slettet (datarensning) og hvordan vi i øvrigt har fjernet personer, der af analytiske og validitetsmæssige grunde ikke skal inkluderes.

3.2.6 Registerdata fra Kriminalforsorgens Klientssystem

I undersøgelsen anvendes registerdata fra Kriminalforsorgen i Danmark. Her er lavet et udtræk, som indeholder oplysninger for samtlige indsatte i den danske kriminalforsorg i årene 2004-05. Dette udtræk dækker baggrundsvARIABLE køn og alder og dertil forskellige oplysninger om afsonings- og institutionsforhold²². Disse oplysninger registreres i de enkelte fængsler, hvorved de samles i et elektronisk sagsbehandlingssystem.

Udtrækket indeholder også oplysninger vedrørende personlige, sociale, socioøkonomiske forhold, men vi vurderede, at de var for mangelfulde til at være brugbare, og muligvis heller ikke relevante for de indsattes sandsynlighed for at få treatment. Disse oplysninger er derfor udeladt i analysen²³. Desuden er det problematisk, at vores data ikke indeholder oplysninger

---

²² Dømtes tidligere domme, oplysninger om nuværende afsoning og dom, recidivkriminalitet, længden af deres respektive domme for både indeværende straf og recidivstraf, deres faktiske afsoningstid, statsborgerskab, og hvilken type fængsel de er i.

²³ Oprindeligt var der i data både en erhvervs- og en skoleuddannelsesvariabel samt en beskæftigelsesvariabel. Men kvaliteten var for dårlig, fordi der var mange 'missing-værdier'.

om normer og holdninger, som ofte antages at have væsentlig betydning inden for sociologiske analyser.

3.2.6.1 Datarensning og konstruktion af den endelige analysepopulation

Når analysefravalg er gjort, består den endelige analysepopulation af 14617 personer, hvoraf 14427 tilhører kontrolgruppen og 190 tilhører treatmentgruppen, der alle har gennemført DKF²⁴ (se dokumentation for analyseudvalg, bilag 5, linie 99-513)²⁵.

Her er frasortet: individer som repræsenterer dubletter for klienten, udvisningsdømte, udenlandske statsborgere, som mangler oplysninger om udvisning, kvinder, personer som ikke sidder på almindelige lukkede eller åbne institutioner, samt personer, som har deltaget uden at gennemføre programmet.

²⁵ Dokumentation for kodning kan ses i bilag 5, linie 1-89.

3.2.7 Propensity score matching som kontrafaktisk tilgang

“Matching is a useful estimator under suitable conditions, but it is definitely not the estimator for every evaluation. There is no easy way out in social program evaluation. A successful evaluation study requires detailed knowledge of the program, a good data set, and a careful consideration and choice of the estimation strategy” (Zhao 2000:23).

Matching som metode hører til det kontrafaktiske område af kausalitetsanalyser, og er gennem de seneste år blevet mere udbredte i statistiske, økonometriske og sociologiske tilgange til kausale sammenhænge (se bl.a. Rosenbaum 2002; Morgan & Winship 1999; Morgan 2001; Angrist & Krueger 2001; King & Zeng 2006; DiPrete & Gangl 2004). Matching giver på ingen måde automatiske eller 'all-round' løsninger til de fundamentale problemer, der kan være i tolkningen af kausale sammenhænge i ikke-eksperimentelle data. Vi vurderer, at matching er et godt bud på, hvordan man kan lave en pålidelig estimation af den kausale relation mellem DKF og recidiv, særligt fordi vi sammenligner med en afgrænset population af dem der ligner mest, og ikke gennemsnittet af alle andre end deltagerne. I det følgende kapitel forsøger vi at undersøge, hvilken effekt deltagelsen i DKF har for deltagerne (ATT).

Vi vil i det følgende redegøre for det teoretiske grundlag for den anvendte matchingmetode og model og relatere tilgangen til spørgsmålet om kausalitet og specialets specifikke problemstilling.

Udgangspunktet for matching er, at man matcher treatede og ikke-treatede, der er identiske på alle forklarende variable, således at den eneste forskel ideelt set er tildelingen af treatment.

Vi anvender en variant af matching, der ikke matcher på de observerede karakteristikker X , men på den såkaldte *propensity score*²⁶. Som Rosenbaum og Rubin (1983) viser, er det ikke nødvendigt at matche på de faktiske observerbare karakteristikker, men det er tilstrækkeligt at foretage matchingen på de såkaldte "balancing scores" bygget op omkring sandsynligheden for at opnå treatment betinget på individernes karakteristika, de forklarende variable

---

²⁶ Matching på propensityscoren beror grundlæggende på, at man placerer vægte på kontrolindividerne, når man beregner den estimerede treatment effekt, ATT opskrevet: $\hat{\tau}|_{T=1} = \frac{1}{|N|} \sum_{i \in N} \left(Y_i - \frac{1}{|J_i|} \sum_{j \in J_i} Y_j \right)$, hvor N er treatmentgruppen, $|N|$ antallet af individer i treatmentgruppen, J_i er de kontrolgruppeindivider der matches med treatment individ i , $|J_i|$ antallet af kontrolindivider (Dehija & Wahba 2002:152).

(Vinha 2006; Morgan & Winship 1999). Vi benytter en logistisk regressionsmodel $b(X)$ med kontrolvariable, og en binær outcomevariabel (recidiv), der skal forudsige, hvorvidt et individ modtager treatment eller ej (dvs. deltager i DKF).

Modellen kan opskrives således:

$$b(X) = \Pr(T = 1|X) = \frac{\exp(\alpha + \beta X)}{1 + \exp(\alpha + \beta X)}$$

hvor $\Pr(T = 1|X)$ er sandsynligheden for at modtage treatment betinget på de forklarende variable; α er konstantleddet; β er modellens parametre, og X er en vektor af observerede karakteristika. Det betyder, at yderligere betingelser på nye X 'er, ikke giver yderligere information om deltagelsesbeslutningen. Vi anvender STATA-modulet²⁷ "Psmatch2"²⁸ både til at beregne propensityscoren og til at foretage matchingen på baggrund af disse.

Rosenbaum & Rubin (1983) viser, at den tidligere nævnte antagelse Conditional Independence Assumption (CIA) også gælder for matching, når den baseres på en propensity score, altså hvis funktionen $b(X)$ fx er en balancing score, så $X \perp D | b(X)$, så kan antagelsen om CIA omskrives til:

$$(y_0, y_1 \perp D) | b(X)$$

At foretage en matching kræver altså, at der vælges forklarende variable, der opfylder denne betingelse, nemlig ved at sørge for at man ikke undlader vigtige variable, idet bias hermed vil stige, og desuden må variablene i modellen ikke være påvirkede af treatment (Caliendo & Kopeinig 2005:6). Det vil sige, at de forklarende variable, der vælges, enten skal være pretreatment variable, altså målt før treatment starter, eller i hvert fald 'fixed' over tid (Harding 2003:685). Dermed er det i matchingsammenhæng også mindre problematisk at bruge registerdata, som ikke indeholder måling af holdningsspørgsmål eller normative spørgsmål. Ud over CIA er et andet vigtigt krav til matching kravet om Common support (eller "overlap condition"), der understreger, at de treatedes og de ikke-treatedes propensity scores fordeling skal have nogle overlap for at kunne matches.

---

²⁷ Intercooled Stata 10.

²⁸ En programpakke, der er skrevet af Leuven & Sianesi (2003), der kan implementere forskellige slags matching-estimatorer, herunder kovariat og propensity score matching. Det inkluderer bl.a. nearest neighbor, radius caliper matching (med og uden replacement) og rutiner (*psgraph*), der grafisk kan illustrere 'common support' og test af balance på kovariater (*pstest*). De nævnte elementer af Psmatch2 udnyttes i specialet, hvilket vi kommer nærmere ind på senere.

Det vil sige, at et 'perfekt match', ideelt set er baseret på, at propensity scoren fjerner enhver relation mellem variablene og tildelingen af treatment, og derved eliminerer muligheden for bias fra disse variable (DiPrete & Gangl 2004: 276). En perfekt forudsigelse af om man modtager treatment betinget på X, kan derfor skrives:

$$0 < P(D=1|X) < 1$$

Dette sikrer, at personer med de samme X værdier har en positiv sandsynlighed for både deltagere og ikke deltagere (Caliendo & Kopeinig 2005:4).

CIA og Common Support er altså to antagelser, man benytter i matching (Caliendo & Hujer 2005:6) vedrørende identifikationen af den kausale effekt²⁹.

Efter matchingen er gennemført, må man undersøge, hvorvidt det er lykkedes at sikre, at de observerede forklarende variable mellem treatment- og kontrolindivider er tilstrækkeligt ens, eller om de er balancerede³⁰. Som udtryk for dette bruges den standardiserede bias foreslået af Rosenbaum & Rubin (1985), der er den standardiserede udgave af forskelle i gennemsnit på de enkelte forklarende variable for treatment- og kontrolgrupper³¹ (Harding 2003:689). Den er for hvert kovariat X defineret som forskellen mellem samplegennemsnittene på hhv. de treatede og de ikke-treatede, forstået som procentdelen af kvadratroden for gennemsnit af variansen i sample for begge grupper (Caliendo & Kopeinig 2005:15). Den kan udtrykkes som:

$$B = \frac{|\bar{X}_T - \bar{X}_K|}{\sqrt{(S_T^2 + S_K^2)/2}}$$

S_t^2 er variansen, og T og K betegner hhv. treatment og kontrolgruppen. Når varianserne er små, som i vores tilfælde, fordi individer er valgt ud fra, om de ligner hinanden, kan selv en meget lille forskel i gennemsnittet, medføre en betydelig standardiseret bias. Den grænse der accepteres, er $B < |5|$ (Caliendo & Kopeinig 2005:15), hvilket er almindeligt accepteret i empiriske studier³².

Desuden benytter vi en standardiseret t-test for at undersøge, hvorvidt der er signifikante forskelle i middelværdierne for kovariaterne i både treatment- og kontrolgruppe (Caliendo &

²⁹ Tilsammen kaldes disse to centrale antagelser også "Strong ignorability" under hvilket ATT og ATE, kan defineres for alle værdier af X, og hvis man kun er interesseret i ATT, er det strengt taget kun nødvendigt at antage $(y_0 \perp D) | X$ og en svagere overlap antagelse $P(D=1|X) < 1$ (Caliendo og Hujer 2005:204).

³⁰ Hvilket betyder, at treatment- og kontrolgruppen har ens fordelinger på de forklarende variable.

³¹ Værdien aflæses i outputtet fra STATAS "PSTEST"-modul, der betegnes "%bias".

³² Andre anbefaler $B < |20|$ som grænse (Rosenbaum & Rubin 1985).

Kopeinig 2005:16). Forskelle før matchingen må forventes, men efter matchingen bør der være opnået balance mellem grupperne, sådan at ingen signifikante forskelle kan findes (Ibid.).

Opsummeret er fremgangsmåden for matchingen følgende:

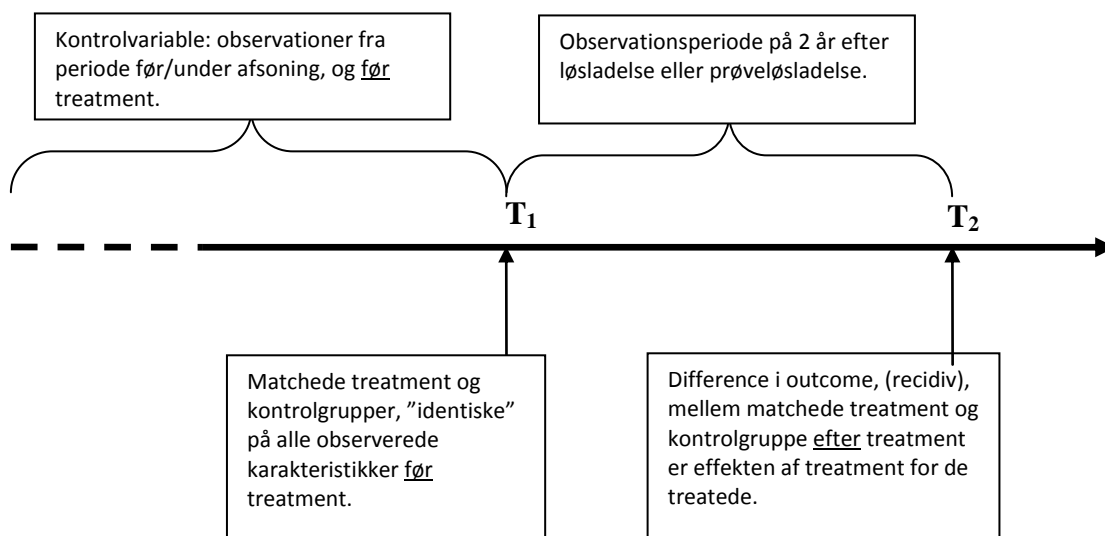
1. At estimere en logitmodel med alle variablene, der antages at forudsige, hvorvidt man modtager treatment.
2. At beregne sandsynlighederne for at modtage treatment (propensity scores).
3. De treatede individer matches på kontrolindivider baseret på propensity scores gennem anvendelse af forskellige algoritmer, der finder matches på forskellige måder med mere eller mindre strenge betingelser.
4. De observerede kovariater X undersøges for balance mellem grupperne. To mål benyttes til dette: bias (B) og en standardiseret t -test for middelværdier.
5. Treatment- og kontrolgruppens effektoutcome sammenlignes og undersøges for signifikans. Her kører vi 11 modeller baseret på 11 kombinationer af forskellige kriterier (nearest neighbor, radius caliper, 1-to-1)³³.

---

³³ Hvilke modeller der er tale om, gennemgås i afsnittet om matchingstrategi (4.2).

Nedenstående figur illustrerer vores kontrafaktiske kausalmodel, hvor det ses, hvordan variable indgår i matchingen, og hvordan observationerne tidsmæssigt er placeret før treatment og før/under afsoning.

Model 5: Identifikation af den kausale effekt af deltagelse i DKF i den kontrafaktiske tankegang

3.2.8 Variabelvalg og operationalisering

Vi har ikke kunnet koble de kriminologiske oplysninger sammen med variable vedrørende personlige, sociale, socioøkonomiske forhold fra Danmarks Statistik³⁴, hvilket primært skyldes økonomiske og tidsmæssige årsager. Det er også ud fra en ressourcemæssig betragtning inden for rammerne af et speciale også et spørgsmål om, at vi har måttet afgrænse os, men der er ingen tvivl om, at vi ville kunne bruge sådanne oplysninger til at få et bedre indblik i sammensætningen af henholdsvis treatment- og kontrolgruppen i forhold til den øvrige population med sådanne karakteristika. Som sådan ville det kunne styrke den deskriptive del af analysen, mens de formentlig kun i begrænset omfang ville kunne bidrage til den kausale del af analysen, hvilket skyldes, at matchingstrategien bygger på CIA, der som tidligere nævnt kræver, at outcomevariablen skal være uafhængig af treatment betinget på propensityscore (og således af alle kontrolvariablene). Deraf følger, at en implementering af matching kræver, at valget af variable må træffes, så dette kriterium opfyldes (Caliendo &

³⁴ Her kunne fx nævnes, civilstand, boligsocialeforhold, forældreskab, bopælskommune, uddannelsesniveau, beskæftigelses- ledighedgrad.

Kopeinig 2005:6). Derved søger man at sammenligne individer, der ligger inden for samme sandsynlighedsområde. Det kunne være relevant at inddrage disse personoplysninger, såfremt man kunne argumentere for, at bestemte variable var nødvendige for at opfylde denne betingelse, men vi har ikke grund til at tro, at man selekteres til treatment på baggrund af sådanne oplysninger. Vi har valgt variablene til modellen dels ud fra, hvad der var tilgængeligt for os og som selvfølgelig samtidig opfyldte ovenstående krav. En matchinganalyse kræver ikke pr. definition, at vi operationaliserer teoretiske begreber på samme måde som en regressionsanalyse ville kræve det. At operationalisere Akers og Bourdieus begreber ville i øvrigt også kræve helt andre typer data, end det vi har til rådighed.

Man kan aldrig være sikker på at have inkluderet alle relevante variable i sin model, og vi er begrænset af det forhold, at vi ikke selv har haft indflydelse på, hvilke variable vi har haft til rådighed. Vi har udvalgt interessante variable og har udeladt resten. Derfor kan vi heller ikke vide, om vi er kommet af med al uobserveret heterogenitet.

Desuden har vi ikke kunnet inddrage variable, der tidsmæssigt ligger efter treatment, fordi det ikke giver mening at benytte kontrolvariable, der måler på noget, der tidsmæssigt ligger efter treatmentperioden. Herved har vi fravalgt variable, der var i data vedrørende tiden efter løsladelse.

3.2.9 Matchingmetoder

I det følgende forklares de typer af matching der tages i anvendelse i analysen.

Replacement

Når man implementerer matching, må man overveje, om man gør det med eller uden replacement (el. tilbagelægning), hvor mange individer i kontrolgruppen, der kan benyttes til at matche med hvert treatmentindivid, og hvilke metoder man anvender (Dehejia & Wahba 2002:153). Matching med replacement minimerer propensityscoreafstanden mellem kontrol- og treatmentindivider, sådan at hvert treatmentindivid matches med det nærmeste kontrolindivid, selvom denne i forvejen er blevet brugt til matching af et andet individ. Hvis propensityscorefordelingen mellem hhv. treatmentgruppen og kontrolgruppen er ensartet, kan matching med replacement reducere bias, fordi der er ”tættere” kontrol med de individer, der anvendes, men samtidig vil variansen stige, fordi færre individer i kontrolgruppen bruges (Caliendo & Kopeinig 2005:). At tillade replacement øger altså

gennemsnitskvaliteten af matchingerne (hvis man antager, at nogle går igen), men reducerer samtidig antallet af forskellige matches. Vi benytter replacement i alle tilfældene bortset fra én procedure.

Kombineret med "nearest neighbor" betyder "replacement", at hver kontrolobservation kan benyttes til flere end én treatmentobservation (Vinha 2006:11), og at der ved matches benyttes et antal 'naboer' udtrykt som et vægtet gennemsnit.

Nearest neighbor

Kriteriet "nearest neighbor" (NN-matching) refererer til en type af algoritme, der tager et treatmentindivid og matcher med n antal naboer i kontrolgruppen, der ligger tættest mht. propensityscoren (altså sandsynligheden for treatment), hvorved det kontrafaktiske udfald konstrueres som gennemsnit af antallet n , af disse kontrolgruppeobservationer (Vinha 2006:13; Smith & Todd 2005:315). 1-to-1 matching er den simpleste variant af NN-matching, og refererer til, at der kun matches med ét kontrolindivid (det nærmeste).

Problemet med at matche med et bestemt antal naboer er, at man risikerer, at en eller flere af de naboer, der sammenlignes med, ligger uhensigtsmæssigt langt væk fra den treatmentobservation, der matches på. At bruge flere naboer reducerer variansen, fordi der bruges mere information til at udregne den kontrafaktiske værdi for hver ikke-treated, men det kan samtidig give større bias, fordi man risikerer at bruge flere 'dårlige' matches (Smith & Todd 2005:315). Derfor er der altså et muligt principielt problem forbundet med at anvende et fast antal kontrolobservationer til at sammenligne med. Her peger Vinha (2006:10) på, at der med et større antal kontrolobservationer bliver en bedre præcision af estimatet (eller en bedre magnitude af standardafvigelsen), og at der derfor er tale om et trade-off mellem ikke-bias og præcision.

Radius caliper

Med metoden 'radius caliper' tilføjer man en restriktion til NN-matchingen om, at der kun matches, når kontrolindividet ligger inden for et fastsat propensityområde, og man er tættest på i forhold til denne værdi. Man fastsætter en max værdi, d , for forskellen mellem kontrol og treatmentobservationer. Der er ikke nogen a priori måde, hvorpå størrelsen af denne besluttet (Vinha 2006:11), fordi der skal være en balance mellem gode resultater og tilstrækkeligt store antal treatment- og kontrolgrupper (Smith og Todd 2005:315). Metoden beregner et gennemsnit for alle de tilgængelige kontrolindivider med en propensityscore inden for den fastsatte afstand d , fra den treatmentobservations propensityscore, der

benyttes i beregningen. Vi afprøver forskellige værdier af d og afsøger grænseområdet for, hvornår restriktionen er så 'streng', at der for nogle treatede ikke længere findes egnede matches i kontrolgruppen, og altså hvornår treatmentobservationer bliver smidt ud, og der ikke længere er common support.

3.3 Kvalitativ metodologi

3.3.1 Fænomenologien som analytisk metodologi inden for en kritisk realistisk ramme

Fænomenologisk analyse bliver her anvendt på samtlige kvalitative data anvendt i analysen. De kvalitative data dækker dels over surveydata med kvalitative udsagn om spørgsmål vedrørende DKF, et interview med en instruktør, et interview med en forsker hos Kriminalforsorgen, som arbejder med programmet, samt udsagn fra interview foretaget i sammenhæng med en tidligere kvalitativ analyse. De data, som tilhører surveyen, er meget omfangsrige, og derfor også dem, som vil have hovedfokus, hvor de andre data vil blive brugt som supplement hertil.

I fænomenologien er formålet at finde frem til den umiddelbare mening i subjektets livsverden. Der sættes så at sige parentes om det konkrete i den virkelige verden, og der fokuseres i stedet på udsagn om meninger og erfaringer. Indforståetheden i det ureflekterede, som danner basis for subjektets livsverden, svarer i væsentlig grad til Bourdieus forståelse af praktisk sans, selvom fænomenologien som tidligere nævnt ikke i sig selv kan redegøre for, hvordan denne struktureres.

Gennem meningskondensering er det muligt at finde frem til aspekter af det ureflekterede i subjektets livsverden (Kvale 1994:64). Her er særligt de anvendte surveydata brugbare, da de netop beror på umiddelbare tilkendegivelser om programmet. Vi gør os her den formodning, at kvalitative data i den pågældende survey i høj grad vil være præget af umiddelbare meningsopfattelser, som kan give det ønskede indblik i subjektets livsverden.

Gennem dette perspektiv forsøger vi at finde frem til eksempler på, at deltagere i DKF synes at programmet virker/ikke virker. *Der sluttet fra præmisser af variationer af oplevet mening til konklusioner på baggrund af sandheder i det givne* (Fuglsang 2004:46).

De anvendte data indeholder udsagn fra deltagerne, hvor udsagnene er samlet i spørgsmåls-kategorier fra et surveyskema udviklet af programudviklerne. Dette begrænser vores

muligheder for analyse til relativt abrupte udsagn, hvor det enkelte udsagn ikke kan perspektiveres til andre udsagn fra samme deltager. Som det påpeges i den kritiske realismes perspektiv, skal metode vælges i forhold til den analytiske tilgang og tilgængeligt datamateriale, og heri ligger altså således vores overvejelser omkring valget af den fænomenologiske metode. Dette er fundet nødvendigt for at gøre disse omfattende survey-data anvendelige i analysen. I udtalelserne fra surveyen er der således stillet en række spørgsmål, som overordnet beror på deltagerens holdning til programdeltagelsen (se bilag 9).

Når man gennem den fænomenologiske tilgang sætter parentes om 'det virkelige' og koncentrerer sig om subjektets forestillinger, skal det understreges, at der foreligger en væsentlig fare for, at vi i høj grad kommer til at måle en "teorieffekt". Dvs. at deltagerens udsagn om hvad der er virksomt i deltagelsen kan være stærkt påvirket af de formulerede mål med deltagelsen i programmet, det særlige sociale spil og instruktørens facilitering af situationen. Subjektets opfattelser vil blive set i lyset af disse forhold, men det er opfattelserne, som er det primære analytiske fokus. Disse opfattelser er essentielle, fordi de formodes at reflektere agentens habitus. Med andre ord har også troen på at det virker betydning for om det virker.

Vi forestiller os således, at de bagvedliggende sociale mekanismer, som ligger til grund for en eventuel difference synliggjort i det sociale eksperiment, kan synliggøres i en kombination af det teoretiske perspektiv fra Bourdieu og Akers og de anvendte kvalitative data. Dette systematiseres gennem en fænomenologisk analysetilgang, men analyseres gennem en kritisk realistisk videnskabsteoretisk ramme.

3.3.2 Praktisk anvendelse af kvalitativ analytisk metode

Som nævnt foretages analyse her på forskellige typer af data: surveydata, som indeholder kvalitative udsagn, interview med en instruktør og en forsker hos Kriminalforsorgen med tilknytning til programmet samt interviewdata fra en anden undersøgelse. Vi arbejder således både med data, som vi selv har konstrueret i sammenhæng med analysen og data, som er konstrueret med et andet perspektiv end det her anvendte, forud for analysen, hvilket vi må forholde os kritisk til.

Det kan menes, at det er umuligt at konstruere en præcis drejebog for kvalitativ analyse (Olsen 2002:6). Fælles for inddragelsen af de forskellige dataformer er, at vi forsøger at forstå verden fra deltagerens synspunkt i et "nedefra" perspektiv (fx Spradley 1979) gennem

umiddelbare formuleringer gjort synlig i det fænomenologiske perspektiv. Grundformen kan beskrives som, at man noterer sig, at noget er væsentligt, og klassificerer og analyserer det herefter (Boyatzis 1998:4). Processen betegnes af nogle forskere som reduktion af data, og andre opfatter det som en fortolkningsproces (Olsen 2002:5). Men den 'nøgne' mening kan aldrig videreformidles uden fortolkning, og fortolkning bliver dermed også basis for vores meningskondensering (Olsen 2002:108), det betyder dog ikke, at "anything goes", dvs. at fortolkningsmulighederne er fuldstændig frie (Leiulfsrud & Hvinden i Olsen 2002:109). Måden de kvalitative data drages i anvendelse er dog forskellig, og nedenfor vil vi derfor forklare de forskellige metodiske tilgange. Nedenfor er en oversigt over de kvalitative datatyper, som tages i anvendelse.

Tabel 1: Oversigt over kvalitative data taget i anvendelse i analysen

Kilde	Antal personer involveret	Datatype	Årstal
Kriminalforsorgen	67 gennemførende + 29 frafaldne	Stringvariable fra survey udfyldt af deltager umiddelbart efter deltagelse	2006
Speciale om DKF, Anne Dorte Weissmann, <i>"Man begynder jo heller ikke at sidde og strikke, vel"?</i>	4 tidligere klienter i Kriminalforsorgen med deltagelse i DKF	Interview med DKF-deltagere efter deltagelsen før løsladelse med supplerende opfølgningsinterviews senere, ligeledes før løsladelsen	2008
Egen datakonstruktion	1	Interview med instruktør	2009
Egen datakonstruktion	1	Interview med leder af DKF	2009

Analysen af disse foreliggende dataformer sammendrages i et samlet analytisk perspektiv gennem fænomenologien, men måden disse data konstrueres på vil være forskellig. En diskussion af de foreliggende dataformer er derfor nødvendig forud for anvendelsen.

3.3.2.1 Genanvendelse af data fra survey og interview

Selvom genanvendelse af kvalitative data er sjælden, er det bestemt ikke nogen umulighed. Tværtimod beskrives det af flere forfattere som en styrke at kunne anskueliggøre andre aspekter, end det som forsøges anvist i konstruktion af data. Vi ser denne tilgang dels som en fordel af praktisk karakter i en tværmotodisk analyse, hvor ressourcerne skal afvejes, og dels som en fordel i at styrke det bredere perspektiv i den kritiske realismes tilgangsvinkel. Dog kræver det nøje metodologisk ræsonnement at genbruge kvalitative data, hvor man bør forholde sig til den teoretiske og metodiske kontekst, hvori disse data er konstrueret (Thorne 1990 i Heaton 1998)³⁵. Aftale om samtykke er sikret i samarbejde med Weissmann om brugen af interview og med Kriminalforsorgen for brugen af udsagn fra surveydata. Ved genanvendelse bruger man ikke blot samme data på ny, men *genskaber dem i en ny meningssammenhæng* (Silva 2007). Dette kan ses som en styrke, hvor trianguleringsprincippet overføres til dataformen (Denzin 1989:234). Desuden påpeges det, at man i konstruktionen af kvalitative data aldrig kommer helt uden om subjektets forforståelse, og et radikalt argument er her, at subjektiviteten er den samme, om man genanvender eller selv konstruerer data (Heaton 1998). I forhold til genanvendelse har særligt de anvendte surveydata fra programudviklernes side den ulempe, at det besværliggør en kritisk afstandstagen, når de er konstrueret ud fra samme perspektiv som det politiske ønske om at skabe et effektfuldt program. Derfor er der for det brede perspektivs skyld også anvendt data fra et tidligere speciale, som forholder sig kritisk til programdeltagelsen. Specialet *"Man begynder jo heller ikke at sidde og strikke, vel?"* skrevet af Anne Dorte Weismann (2008) anvendes i denne analyse ud fra vores eget analytiske perspektiv. I dette speciale er anvendt semi-strukturerede interview, og særligt denne type data kan besidde stor rigdom for genanvendelse (Heaton 1998).

---

³⁵ Den konkrete problemformulering er: "Hvilke muligheder og begrænsninger oplever deltagere fra DKP i at kunne anvende strategier fra programmet i deres hverdag?" (Weissmann 2008:9). Her anvendes et kritisk psykologisk perspektiv (Ibid.:16-17). De data vi anvender fra de fire interview med mandlige tidligere deltagere i åbne fængsler, er semistrukturerede eksplorative interview med et videnskabsteoretisk perspektiv, som også er hentet fra kritisk psykologi (Ibid.:25).

3.3.2.2 Kvalitativ analyse på baggrund af surveydata

Vi benytter også surveydata i den kvalitative analyse fra deltagerevalueringsskemaerne, men da denne survey ikke er lavet med henblik på dette speciales analyse, er det derfor den efterfølgende kodning, som er af relevans. Surveyen er således konstrueret med et særligt formål, hvilket er med til at konstruere de data, og dette er væsentligt at holde sig for øje, da det har indflydelse på den efterfølgende meningskondensering.

Til analysen af surveydata har vi valgt at anvende deduktiv metode med anvendelse af en startkodeliste (Olsen 2002:118), som giver mulighed for at indlæse besvarelsener i de teoretiske perspektiver (se bilag 3). Startkodelisten beskriver teoretiske nøglebegreber, dvs. et *conceptual framework* for analysen (Miles & Huberman i Olsen 2002:121)³⁶. Først og fremmest undgår vi herved den induktive metodes fortolkningsfrihed, som her kan være problematisk pga. genanvendelsen af data. Med induktiv metode ville der dermed være større fare for at gå i samme fodspor som programudviklerne.

3.3.2.3 Kvalitativ analyse på baggrund af interviewdata

Interviewformen kan siges at facilitere en mere autonom styring af, hvad interviewpersonen ønsker at fortælle, og ikke mindst hvad man ønsker at fortie sammenlignet med survey-metoden (Horsdal 2002:127). Vores interviewdata er af en meget anderledes karakter end surveydata, og består som nævnt både af data konstrueret ud fra den her anvendte problemformulering og data konstrueret ud fra en tidligere undersøgelse. Ved interviewdata er det væsentligt, at tilstedeværelsen af en interviewer indtænkes i konstruktionen, dvs. at fortællingen fra interviewpersonen er kontekstuel. Den sociale interaktion mellem interviewer og interviewperson ”*hviler på en dobbelthet af identifikation og anderledeshed*” (Kvale 1994:132). Her forsøger begge parter at forstå den andens præmisser for kommunikationen, og man forsøger at anerkende den anden person som subjekt samtidig med, at man ikke er i stand til at isolere forståelsen af subjektet fra vores egen fortolkning og forforståelse (Horsdal 2002:112). Intervieweren inddrager sig selv, og kan på den måde siges selv at være en del af de konstruerede data. Gennem indblik i interviewpersonens virkelighedsverden kan vi her afdække relationer mellem oplevelser fortalt af samme person. Dette giver mulighed for at beskrive den *narrative kausalitet* (Horsdal 2002:123). Dette skal ikke forstås som kausalitet i gængs forstand, men som subjektets egen forståelse af sammenhænge, som kan bero på ”psykisk, moralsk eller social nødvendighed” (Ibid.).

---

³⁶ Kodekort, som forklarer startkodelisten, kan ses i bilag 3.

3.4 Afsluttende bemærkning om metode og videnskabsteoretisk tilgang

Vi kan med statistiske værktøjer beskrive kausale forhold, men den kritisk realistiske tilgang antager, at kausale tolkninger kræver et indgående kendskab til underliggende mekanismer og dermed et kendskab til den verden, som statistikken beskriver.

Dette gør vi i den kvantitative del af specialet, mens forklaringen og afdækningen af de mekanismer, der ligger til grund for de kausale tendenser, hører til den kvalitative analyse. I det realistiske perspektiv har programmer ikke i sig selv kausale kræfter, men interventioner tilbyder aktører ressourcer, som de så accepterer eller afviser, og hvorvidt de gør det, afhænger af deres karakteristika og de forhold, de agerer under (Pawson 2002:170). I denne forstand er kausalitet at betragte som en form for "black box", hvor målet er at afdække og forklare de underliggende (generative) mekanismer, som understøtter eller forårsager de manifesterede fænomener. At 'forklare' betyder her at beskrive eller redegøre for de generative mekanismer, der muliggør de observerbare fakta. Relationen mellem de kausale potentialer og mekanismer er således aldrig på forhånd givet, men kontingent, dvs. at det faktiske udfald altid er at regne som en mulighed, og aldrig determineret på forhånd.

Vores valg af den kritiske realisme og dennes forståelse af kausalitet med begrebet om generative, sociale mekanismer er et udtryk for, at vi forholder os kritisk til ideen om, at man kan udtale sig om kausalitet alene på baggrund af statistiske sammenhænge. Vi har derfor valgt først at efterligne det sociale eksperiment i en kontrafaktisk³⁷ (kvantitativ) ramme, for derefter at undersøge, hvad deltagelsen i DKF i en fænomenologisk (kvalitativ) betyder for deltagerne med henblik på at forklare, hvilke mekanismer der kan give anledning til denne "observerede" kausalitet.

---

³⁷ Specialet benytter en såkaldt kontrafaktisk definition af kausalitet, hvilket der gøres grundigt rede for i de følgende afsnit.

4 Kvantitativ analyse

4.1 Variable og deskriptiv statistik

Følgende afsnit beskriver de valgte variable og sammenligner relevante karakteristika for henholdsvis treatment- og kontrolgruppen, før vi foretager den endelige konstruktion af kontrolgruppen i forbindelse med matchingen. Først beskrives outcomevariablen, recidiv, dernæst variablen som indikerer treatment, og derefter forskellige kontrolvariable, som tages i anvendelse. Desuden diskuteres signifikansen af forskelle i kontrolvariablenes fordeling. I bilag 7 kan ses en oversigt over de variable, der indgår i modellen. Bilag 9 er en oversigt over, samtlige variable, som datasættet indeholder, og heraf fremgår det, hvilke variable vi benytter, og hvilke vi har fravalgt.

Tabel 2: Deskriptiv tabel over gennemsnit, standardfejl og t-test for de enkelte kovariater treatment- og kontrolgruppe

Variabel	Kategorier	Treatment (n=190)	Kontrol (n=14427)	Standardiseret t-test
Baggrundsvariabel				
Alder (i år)		28,4	33,5	0,000(***)
Alder ²		851,67	820,15	0,000(***)
Kriminalitetsindikatorer				
Indeværende straf	Narkokriminalitet	0,23	0,11	0,000(***)
	Berigelseskriminalitet	0,35	0,24	0,001(***)
	Færdselskriminalitet	0,03	0,20	0,000(***)
	Andet	0,04	0,07	0,005(*)
	Reference: personfarlig kriminalitet	0,35	0,37	0,749
Straffens længde	Over 360 dage	0,80	0,10	0,000(***)
	180-359 dage	0,16	0,12	0,097(*)
	Reference: 1-179 dage	0,04	0,78	0,000(***)
Institutionstype	Lukket institution	0,05	0,18	0,000(***)
	Reference: åben institution	0,95	0,82	0,000(***)
Statsborgerskab	Dansk	0,94	0,93	0,695
	Reference: andet end dansk	0,06	0,07	
Tidligere afsoningsforhold Inden for de sidste tre år	Ja	0,55	0,35	0,000(***)
	Reference: nej	0,45	0,65	
Disciplinærstraf under afsoning				
Idømmelse af strafcelle under afsoning	Ja	0,53	0,16	0,000(***)
	Reference: nej	0,47	0,84	
Idømmelse af bødestraf under afsoning	Ja	0,84	0,34	0,000(***)
	Reference: nej	0,16	0,66	
Udgangstilladelse	Ja	0,97	0,43	0,000(***)
	Reference: nej	0,03	0,57	

* p<0,1; ** p<0,05; *** p < 0,001. Antallet af stjerner markerer signifikansniveauet for en T-test for ens middelværdier i hhv. treatment- og kontrolgruppen. Signifikante tests betyder altså, at vi ikke inden for disse sandsynlighedsniveauer kan afvise, at de er signifikant forskellige fra hinanden.

Ovenstående tabel 2 er en deskriptiv tabel over samplekarakteristikker, der viser gennemsnit, standardfejl og t-test på de enkelte kovariater opdelt på treatment- og kontrolgruppe.

4.1.1 Outcomevariablen recidiv

Variablen 'out_reci' betegner recidiv. Den anvendte definition på recidiv er ”registrerede lovovertrædelser i observationsperioden, som fører til fældende afgørelser i observationsperioden, der fører til ubetinget straf og efterfølgende afsoning i et af Kriminalforsorgens fængsler”³⁸. Variablen Y for recidiv er binær med Y=1 for ubetinget dom og Y=0 for ingen ubetinget dom. Uden for dette recidivkriterium falder andre typer domme som fx betingede domme, samfundstjeneste eller bødestrafte.

En toårig observationsperiode for måling af recidiv er standard i Danmark (Clausen 2007:100). Det er sådan, at både gerningsdatoen for recidivkriminaliteten og domsdatoen for den fældende afgørelse skal ligge inden for den toårige observationsperiode for at blive regnet for recidiv. Man ved, at størstedelen af de, som recidiverer, gør det inden for to år, og en undersøgelse af den kriminelles karriere af Kyvsgaard (1998) viste, at 80 % af alle de som recidiverer, recidiverer inden for to år. Umiddelbart kunne man mene, at det var optimalt at benytte en endnu længere observationsperiode, men da det formentlig er sådan, at effekten af et program som DKF aftager med tiden, må der være et trade-off mellem valget af længden af observationsperiode og det kausale effekttestimats størrelse (og pålidelighed). Med dette in mente må vi altså acceptere dette mål som værende rimeligt. Yderligere skal det tilføjes, at vi med dette mål og den anvendte metode således hverken tager højde for, om recidivkriminalitetens art eller straflængden ændrer sig³⁹.

I tilfælde af, at recidiv er sket, inden hovedstraffen er udstået, medtages den nye straf i recidivopgørelsen. Det betyder, at domme, som er afsagt inden for observationsperioden, men er afsonet efter observationsperioden, ikke registreres som recidiv.

Fordelen ved at benytte domfældelse som udtryk for recidiv er, at det giver en stor sikkerhed for, at der rent faktisk er begået ny kriminalitet, fordi den anklagede har fået prøvet sin sag ved domstolene, der så har fundet vedkommende skyldig. Recidiv målt på baggrund af den retslige proces har dog en væsentlig mangel, idet man ikke kan garantere, at al begået kriminalitet registreres. Det er et generelt problem ved at måle recidiv, at opklaringsprocenten kan variere afhængigt af kriminalitetstype⁴⁰, og at overtrædelse ikke

---

³⁸ Der er andre måder at definere recidiv på end domsfældelse, hvilket fx kan være, når der foreligger en sigtelse eller på baggrund af selvrapportering i perioden efter løsladelse. Også disse definitioner kan give anledning til forskellige problematikker af metodisk art, men det vil være for omfattende at komme ind på her.

³⁹ Dette kunne også være interessant at studere, men ligger uden for rammerne af dette speciale. Det kan noteres, at sådan et studie af heterogene effekter ville være problematisk med dette datasæt pga. få individer i treatmentgruppen, hvorfor det ville være svært at opnå signifikante resultater.

⁴⁰ Mørketal for kriminalitet varierer væsentligt afhængigt af kriminalitetstype (Balvig 1999:49)

altid medfører domsfældelse⁴¹. Således skal kriminaliteten i første instans opdages, og dernæst skal vedkommende have sin dom, før den optræder i data. Dertil kommer at opklaringsprocenterne er forskellige for forskellige typer af lovovertrædelser, sådan at sandsynligheden for at kriminaliteten fører til domsfældelse, varierer med kriminalitetens art.

Tabel 3: Revidivstatistik på analysepopulation (gennemsnit 2004-05), alle løsladte med ubetingede straffe (2004).

Recidiv	1) Treatmentgruppe (n=190)	2) Kontrolgruppe (n=14427)	Forskel i procent
Recidiveret	38,9 % (n=74)	32,0 % (n=4613)	6,9 %

(t-værdi 2,05, S.E. =0,034)

Som det ses i tabel 3, er der forskel på det gennemsnitlige recidiv for de, som rent faktisk har gennemført DKF, og for kontrolgruppen der hverken deltager i DKF eller andre tilsvarende programmer. Hvor deltagerne har en recidivrisiko på 38,9%, har kontrolgruppen en noget mindre recidiv risiko på 32,0 %. Forskellen er 6,9% og kan betragtes som den naive estimator⁴². Forskellen er signifikant på et 5% niveau med (t-værdi på 2,05). Dette *kan* indikere, at de to grupper også er forskellige på andre karakteristika end recidiv.

Tabel 4: Recidivandel i Danmark⁴³

Recidiv	Ubetinget dømte	Total
Ikke recidiveret	70,8%	77,8%
Recidiveret	39,2%	22,2%
Total	100%	100%

I forhold til analysepopulationen sammenlignes recidiv for den totale population af indsatte i Danmark i 2008 med andelen af ubetinget dømte ovenfor i tabel 4⁴⁴. I kolonnen til venstre er

⁴¹ Det kan både skyldes, at der ikke er tilstrækkeligt bevismateriale, men også, at retssystemet kan begå fejl, menneskelige såvel som processuelle.

⁴² Jf. gennemgangen af kausal effekt ATT. Den naive estimator er utvivlsomt et biased udtryk for programmets kausale effekt, når udvælgelsen af deltagere ikke foregår på et randomiseret grundlag.

⁴³ Hele populationen af klienter i Kriminalforsorgen med løsladelse efter ubetingede straffe i 2004.

⁴⁴ Baseret på Kriminalforsorgens egne statistiske opgørelser (Kriminalforsorgen 2008).

der angivet recidivprocenter for en gruppe, der svarer til vores analysepopulation, dog med den undtagelse, at der i denne kolonne inkluderes kvinder og personer, der udstår deres straf i enten et arresthus eller på en pension. Den totale population i højre kolonne viser det samme som venstre kolonne, men inkluderer desuden også dem, der er betinget dømte/betinget benådede, behandlingsdømte samt de samfundstjenestedømte (Kriminalforsorgen 2008:61). Tabellen inkluderer alle indsatte i Kriminalforsorgens regi i Danmark i 2004. Forskellen vanskeliggør sammenligningen, men kan give et fingerpeg om, at gruppen af ubetinget løsladte recidiverer oftere end klienter idømt betingede domme og samfundstjeneste, også i forhold til alle dømte i Kriminalforsorgens regi. Desuden ses det, at treatmentgruppens recidivrisiko omtrent svarer til Kriminalforsorgens opgørelse for alle ubetingede dømte i Danmark i 2004 (39,2%).

4.1.2 Treatmentvariabel

Treatmentvariablen 'treat' udtrykker, hvorvidt man har deltaget og gennemført DKF, eller om man aldrig har deltaget i et kriminalpræventivt behandlingsforløb under afsoning i Kriminalforsorgens regi. Denne variabel er binær og '0' betyder ingen deltagelse, og '1' betegner deltagelse.

4.1.3 Kriminalitetsindikatorer som kontrolvariable

Kriminalitet

Vi har fem dummyvariable for den primære type kriminalitet ('personfarlig', 'narko', 'færdsel', 'berigelse' og 'anden_krim'), som den indsatte sidder inde for, hvilket for nogle observeres i 2004 og for andre i 2005. Disse er 'personfarlig kriminalitet', 'berigelseskriminalitet', 'færdselskriminalitet', 'narkokriminalitet og 'andet'. Som det fremgår af tabel 2, er der store forskelle på treatment- og kontrolgruppen, når det gælder kriminalitet. Der er en stor overvægt af personer dømt for narkotikakriminalitet og for berigelseskriminalitet i treatmentgruppen og forskellen er signifikant. Tilsvarende er der i kontrolgruppen flere dømt for færdselskriminalitet og forskellen er også signifikant. Det kan også bemærkes, at variabelen 'andet' består af en række meget forskellige kriminalitetsformer, og forskellen er også her signifikant.

Kriminel historik

Variablen 'afson' betegner tidligere afsoning inden for de seneste tre år før indeværende dom. Man ved fra talrige kriminologiske studier, at kriminel historik er en stærk prædikator for senere recidiv (Akers 2009:154; Kyvsgaard 2007b:26). Det virker også plausibelt at antage, at tidligere kriminelle forhold indgår i overvejelserne, når det skal besluttes, hvilke personer der skal deltage i DKF, men det er dog ikke noget, som vi kan sige med sikkerhed. Vi har ikke anden information om kriminel belastning, og således heller ikke information om, hvilken kriminalitet, der tidligere er begået, eller hvad dommen førte med sig. Vi har heller ikke oplysninger om, hvor mange gange den indsatte tidligere er straffet. Vi har altså at gøre med en relativt 'grov' indikator for indsattes kriminelle historik set i lyset af den store forklaringsværdi kriminologiske studier i øvrigt tillægger dette forhold. Treatmentgruppens kriminelle belastning er noget større end kontrolgruppens (55% mod 35%), og forskellen er signifikant, hvilket ses i tabel 2.

Disciplinærstraffe

Disciplinærstraffe er en samlebetegnelse for sanktioner mod den indsatte som reaktion på forskellige former for uønsket adfærd inden for fængselsinstitutionen, fx besiddelse af narkotika eller vold og trusler rettet mod andre indsatte eller personalet. Vi har i vores data to variable, der dækker disciplinærstraffe:

- 'Straf_ny': Den strengeste af alle disciplinærstraffe er en dom til strafcelle ⁴⁵, og 53 % af de treatede har en sådan straf mod kun 16% i kontrolgruppen.
- 'Boede_ny': Bødestraf er en mindre hård straf, hvor man idømmes at skulle betale et mindre pengebeløb, hvis man overtræder reglerne inden for fængslet. I treatmentgruppen er der også en overvægt af personer med bødestraf (84%), mod andelen i kontrolgruppen (34%).

Forskellene mellem grupperne er signifikante for begge disciplinærstraffe.

Straflængde

Datasættet indeholder en variabel for, hvor mange dage den indsatte faktisk har afsonet⁴⁶. Variablen er dummykodet i hhv. 1-179 dage 'straf_123', 180-359 dage 'straf4' og 360 dage og derover, 'straf5'. Her ses det, at andelen af personer, der har afsonet de længste straffe over

---

⁴⁵ Disciplinærstraf, som indsatte i danske fængsler kan pålægges for brud på fængselsordenen. Anbringelse i strafcelle kan medføre nogle dages udelukkelse fra det fællesskab med de andre indsatte, der normalt råder i et fængsel. Straffen udstås som regel ved anbringelse i en særlig celle, men kan udstås på egen stue.

⁴⁶ I modsætning til straffens pålydende.

et år, er 80%, hvilket er 70% højere end andelen i kontrolgruppen (10%). Forskellen er her signifikant.

Weekendudgang

Variablen 'udgang' indeholder information om, hvorvidt man har tilladelse til at have weekendudgang. Den kan ses som et udtryk for, om den indsatte har social kontakt uden for fængslet. Her har 97% af de indsatte i treatmentgruppen udgang mod kun 43% i kontrolgruppen. En del af årsagen kan være, at de treatede i højere grad sidder i åbne fængsler, hvor man oftere har dette privilegium⁴⁷. Forskellen er ligeledes højsignifikant.

Institutionstype

Den binære variabel 'inst' indeholder information om, hvorvidt man sidder i en åbent eller lukket fængsel⁴⁸. Det kan tænkes, at det har betydning for tildelingen af treatment, om man sidder i et lukket eller et åbent fængsel, hvilket kan skyldes forskellig praksis, lovgivning og opfattelser af, hvad fængslet som institution betyder for den indsattes kriminelle adfærdsmønster, hvilket kan indvirke på tilbøjeligheden for de ansatte til at tildele de indsatte en plads i DKF. DKF bliver udbudt både på lukkede og åbne fængsler. Blandt deltagerne i treatmentgruppen sidder 5% i lukkede fængsler og 95% i åbne, mens 18% sidder i lukkede fængsler og 82 % i et åbent fængsel i kontrolgruppen. Forskellene er signifikante.

4.1.4 Øvrige variable

Den binære variabel 'stat', angiver om man er dansk statsborger eller har et andet statsborgerskab, og det ses i tabel 2, at grupperne i udgangspunktet ligner hinanden, og forskellen er da også insignifikant.

---

⁴⁵ "De indsatte kan få lov til udgang, når der er et konkret formål med det. I de åbne fængsler får de indsatte efter et vist tidsrum som hovedregel udgang hver tredje weekend. De indsatte i lukkede fængsler skal have afsonet mindst en fjerdedel af straffen, før de kan få weekend-udgang. Er straffen på 5 år eller mere, kan man dog tidligst få udgang, når en tredjedel af straffen er udstået." (Internetreference 2)

⁴⁸ Siden 1970'erne har det været et kriminalpolitisk mål at undgå udvidelse af det samlede antal pladser. Samtidig blev udgangspunktet, at fængselsstraf skulle udstås i åbent fængsel. Efter en individuel vurdering kan den dømtes farlighed og manglende tilpasningsevne føre til anbringelse i et lukket fængsel. I åbne fængsler er der ingen særlige forhindringer, og man kan uden videre gå bort fra et åbent fængsel. I nogle af de åbne fængsler findes dog særlige afdelinger med hegn omkring. De fungerer som halvåbne eller lukkede pladser. Dømte personer anbringes som udgangspunkt i et åbent fængsel. Hvis de har fået en lang straf, eller der er risiko for flugt, kommer de til at afsone i et lukket fængsel. Indsatte, der ikke holder reglerne i et åbent fængsel, kan også placeres i et lukket fængsel. Et lukket fængsel er omgivet af en ringmur og/eller et hegn, og der er alarmer og overvågningskameraer, og livet er præget af personalekontrol og regulering. Dørene er låst, både yderdørene og dørene mellem afdelingerne. De indsatte kan blive visiteret, gå gennem en detektorkarm og få deres ting undersøgt i en bagagescanner.

Her ses, at variablen 'alder' viser, at kontrolgruppen er ca. fem år ældre i gennemsnit ($\mu=33,5$ år), end treatmentgruppen ($\mu=28,4$ år), og forskellen er signifikant.

I det følgende vil vi præsentere specialets matchingstrategi, der består af forskellige kriterier (matching estimatorer), der benyttes til at skabe grundlaget for de endelige sammenligninger i matchingen.

4.2 Matchingstrategi

Matchingmetoden giver mulighed for at afprøve forskellige muligheder for at sammenligne outcomes mellem treatment- og kontrolobservationer. Her konstrueres på forskellig vis en matchinggruppe, eller rettere, vi vælger nogle kriterier for, hvordan man for hvert individ i treatmentgruppen, finder et lignende individ i kontrolgruppen. Det skal her gentages, at vi ikke matcher på de faktiske variable, men på de *beregnete propensityscores*. Således er de samlede kriterier, vi opstiller, kombinationer af måder, hvorpå vi kan afsøge kontrolgruppen for gode 'matches'. Matchingestimatoren er som sådan en vægtning, der bestemmer, hvilke vægte der placeres på kontrolindivider, når effekten estimeres (Dehejia & Wahba 2002:153), og disse vægte kan konstrueres på mange forskellige måder. Vi benytter os af følgende tre overordnede metoder, når vi opstiller de forskellige procedurer: 'med og uden replacement', 'nearest neighbor matching' og 'radius caliper matching'. Disse kan hver især justeres og tilpasses efter, hvordan data ser ud, og kombineres på forskellig vis. Vi har afprøvet 11 procedurer med inspiration fra Vinha (2006) og Caliendo og Kopeinig (2005) for at undersøge, hvordan propensity scoren fordeler sig, hvor god common support der er, samt naturligvis for at undersøge effektstørrelsen ATT og se på, om den er signifikant (og derved kan tilskrives deltagelsen i DKF).

I det følgende kan ses, hvilke procedurer vi anvender.

- 1) 1-to-1 matching med replacement og med common support
- 2) 1-to-1 matching uden replacement og uden common support
- 3) Nearest neighbour (5), replacement med common support
- 4) Nearest neighbour (10), replacement med common support
- 5) Nearest neighbour (20), replacement med common support
- 6) Radius caliper (0.01) med common support
- 7) Radius caliper (0.003) med common support
- 8) Radius caliper (0.0001) med common support
- 9) Radius caliper (0.001) med common support
- 10) Radius caliper (0.00015) med common support
- 11) Nearest neighbour (5), radius caliper (0.003) replacement med common support

For at sikre, at vi overholder kravet om, at der skal være balance mellem kovariaterne i treatment- og i kontrolgruppen i matchingen, foretages en balancetest på alle matchinger. Man kan se i bilag 5, at dette er opnået for stort set alle procedurerne, hvilket kan læses af gennemsnitsforskellen og bias⁴⁹. For det første angives signifikansen sådan, at variablene ligner hinanden tilstrækkeligt på et 5% signifikansniveau ved en standardiseret t-test, hvis forskellene ikke er signifikante, hvilket kan aflæses i kolonnen i højre side af tabellerne.

I ingen af de 11 matchinger er variablene signifikant forskellige fra hinanden⁵⁰, og det på trods af, at de som udgangspunkt er meget (og signifikant) forskellige før matchingerne, som vi viste tidligere i kapitlet. Dette er således et godt grundlag for matchingerne i alle tilfælde. Man kan også aflæse i samme bilag, hvor meget bias der reduceres i de forskellige procedurer for matchingerne. Det ses, at den standardiserede bias holder sig inden for grænsen på 5% bias i næsten alle matchinger, og ved hver variabel er angivet den opnåede bias, hvilket kan aflæses i feltet '%bias'. Her kan også ses, hvor mange procent matchingen har reduceret bias med. Dette indikerer igen, at sammenligningsgrundlaget for matchingerne er ganske godt, fordi de 11 kontrolgrupper i meget høj grad ligner de treatede på kovariaterne. I næste afsnit præsenteres resultaterne fra matchingen.

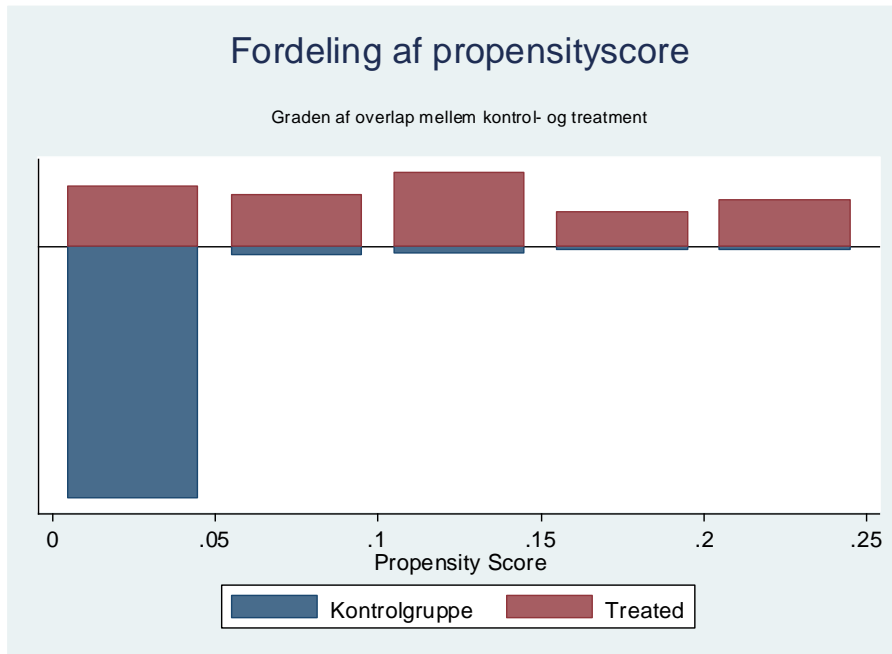
---

⁴⁹ At vi her ser bort fra, at der 'stort set er balance', skal ses i lyset af, at vi har rapporteret 11 forskellige matching-procedurer med det formål at vise, at det ikke har stor betydning for effektresultatet, om man gør det ene eller andet. Dette vises i næste afsnit.

⁵⁰ Bortset fra et par enkelte tilfælde.

4.3 Resultater fra matching

Model 6: Propensityscore fordeling på henholdsvis treatment- og kontrolgruppe

Se bilag 10 for oversigt over den præcise fordeling af ovenstående propensityscores.

Det er centralt at undersøge, om der er common support for at se, om der er tilstrækkeligt med overlap mellem kontrol- og treatmentgruppen i propensityscorefordelingerne, så vi kan lave nogle fornuftige sammenligninger. Det ses af histogrammet ovenfor, at der er en substantiel dækning i fordelingen af propensityscore, hvilket gælder for hele intervallet mellem 0 og 0,25 i propensityscoren. Ikke overraskende er fordelingen ret homogen i treatmentgruppen. Dog er der ingen i det højeste interval fra treatmentgruppen (mellem 0,25 og 0,30), mens der er nogle få fra kontrolgruppen. For kontrolindividerne er det ikke overraskende, at langt størstedelen af individerne (92,74 %) har meget lav sandsynlighed for at modtage treatment, mens en mindre andel har propensityscoreværdier højere end 0,2 (0,77 %). Men da vi har så mange kontrolindivider, er der i totalt antal relativt mange. Vi har altså med de mange kontrolobservationer i forhold til treatmentobservationer gode overlap på propensityscoren, mulighed for at få desto større præcision i estimaterne, fordi vi er mere sikre på at finde gode matches, og kan udnytte tilstedeværelsen af de mange kontrolindivider.

Vi kan af dette konkludere, at der i alt fald er rimelig dækning, således at vi kan finde matches, og formentlig flere kontrolindivider pr. treatment individ.

Tabel 5: Propensityscoreresultater

Variable	Parameterestimat (β)	Std.fejl	Z-værdi	Signifikans
BaggrundsvARIABLE				
Alder	0,181	0,083	2,19	0,028
Alder ²	-0,004	0,001	-2,76	0,006
Hovedkriminalitet				
Narkotikakriminalitet ¹	-0,011	0,216	-0,05	0,960
Berigelseskriminalitet ¹	-0,191	0,187	-1,02	0,308
Færdselskriminalitet ¹	0,011	0,454	-0,02	0,980
Andet ¹	-0,279	0,419	-0,67	0,506
Åben institutionstype ²	-1,323	0,351	-3,77	0,000
Statsborgerskab ³	0,471	0,317	1,49	0,137
Har tidligere afsonet inden for de sidste tre år ⁴	0,573	0,165	3,48	0,001
180-359 dage faktisk afsonet strafflængde ⁵	2,432	0,412	5,90	0,000
360 dage og derover ⁵	4,044	0,390	10,36	0,000
Disciplinærstraffe under afsoning				
Har fået straffcelle ⁶	-0,116	0,175	-0,66	0,507
Udgangstilladelse ⁷	1,724	0,431	4,00	0,000
Bøde under afsoning ⁸	0,648	0,227	2,86	0,004
Intercept α	-10,83	1,343	-8,06	0,000
Log likelihood	-656,76391			
Pseudo R²	0,3522			

Antal observationer = 14617.

Referencekategori: ¹kriminalitet af personfarlig karakter; ² lukket institution; ³Andet end dansk; ⁴ Ikke tidligere afsonet; ⁵ 1- 179 dage; ⁶Har ikke fået straffcelle; ⁷ har ikke fået udgang; ⁸ har ikke fået bøde under afsoning.

Tabel 5 viser resultaterne af propensityscoreestimationen. Der indgår 14617 personer i estimationen, og treatmentvariablen antager værdien 1, når man deltager i DKF, hvilket gælder for 190 personer. Det ses, at modellen 'fitter' data rimeligt godt (pseudo-R² = 0,3522), hvilket angiver, at modellen forklarer 35,22 % af variationen i data iforhold til sandsynligheden for at blive treated/ikke treatet. Estimerne α (intercept) betegner logitværdien af Y⁵¹, og β -parametrene er udtryk for logit-forskelle mellem forskellige værdier af de uafhængige variable, hvilket er et udtryk for forskelle i sandsynligheden for, hvorvidt man selekteres til treatment eller ej.

⁵¹ For en bestemt kombination af de uafhængige variable, nemlig når samtlige af disse har værdien 0.

Det ses, at der ikke er nogen signifikant logit-værdi for deltagelsen, om man har begået berigelses-, narko-, færdsels- eller anden kriminalitet, hvilket indikerer, at der ikke selekteres på baggrund af domstyper. Koefficienten for 'institutionstype' er højsignifikant og viser, at der er højere sandsynlighed for deltagelse i DKF, når man er indsat i lukkede fængsler. 'Statsborgerskab' er ikke signifikant. Der er som forventet en stærkt signifikant koefficient på kriminel historik, så er man dømt inden for de seneste tre år før aktuel afsoning, har man også større sandsynlighed for deltagelse i DKF. Indeværende 'straf' er højsignifikant, og det ses, at sandsynligheden er størst, hvis den faktisk afsonede er '360 dage og derover', lidt mindre for '180-359 dage', og mindst for referencekategorien '1-179 dage'. Der er ikke nogen signifikant logit-værdi for, om man er idømt strafcelle, men til gengæld er bødestraf signifikant, og den største sandsynlighed for deltagelse i DKF er, hvis man har modtaget denne straf. Sandsynligheden for deltagelse øges også, hvis man har 'udgangstilladelse', og denne er højsignifikant.

Tabel 6: Effektræsultater fra matching

Matchin g model	Matchingkriterie	Treatede onsupport/ offsupport	Recidivgen- nemsnit for deltagere af DKF i procent	Recidivgen- nemsnit for kontrol- gruppe i procent	ATT-forskel (treatment- effekt)	S.E.	T-værdi
Før match- ing		-	38,95	31,97	-6,97 (naiv estimator)	0,034	2,05
Model 1	1-to-1 matching med replacement med common support	190/0	38,95	40,52	1,58	0,055	-0,29
Model 2	1-to-1 matching uden replacement, med common support	190/0	38,95	42,11	3,16	0,051	-0,63
Model 3	Nearest neighbour (5), replacement med common support	190/0	38,95	41,37	2,42	0,042	-0,58
Model 4	Nearest neighbour (10), replacement med common support	190/0	38,95	41,63	2,68	0,040	-0,67
Model 5	Nearest neighbour (20), replacement med common support	190/0	38,95	42,00	3,05	0,034	-0,79
Model 6	Radius caliper (0.01) common	190/0	38,95	40,70	1,77	0,038	-0,47
Model 7	Radius caliper (0.003) common	190/0	38,95	40,70	1,77	0,038	-0,46
Model 8	Radius caliper (0.0001) common	170/20	38,95	41,56	2,15	0,046	-0,47
Model 9	Radius caliper (0.001) common	190/0	38,95	41,49	2,55	0,039	-0,65
Model 10	Radius caliper (0.00015) common	187/3	38,95	40,56	1,51	0,040	-0,38
Model 11	Nearest neighbour (5), radius caliper (0.003) common	185/5	38,95	42,82	3,36	0,041	-0,82

Tabel 6 viser effektræsultaterne fra matchingen med 11 forskellige kriterier. I den øverste linje i tabellen ses værdierne før matching, at ATT-forskellen mellem treatment- og kontrolgruppen i udgangspunktet er signifikant, og at denne naive estimator er -6,97 (signifikant med en t-værdi på 2,05). Kontrolgruppen recidiverer altså i gennemsnit ikke så ofte som treatmentgruppen (hhv. 38,95% og 31, 97%). Hvis der er en positiv effekt (ATT) at

finde for deltagelsen, skal der umiddelbart gode variable til i modellen, der både påvirker sandsynligheden for treatment (og outcome), idet der er tale om en relativ stor (og negativ) estimator. Det ses på samtlige 11 matchinger, at recidivforskellen mellem kontrol- og treatmentgruppe skifter fortegn. Med de valgte matchingkriterier ses det, at de matchede i gennemsnit recidiverer oftere end treatmentgruppen ud fra de sammenlignelige individer, og differencen her betegner effektforskellen. Det ses yderligere, at ingen af de fundne effekter er særlig store, idet de ligger i området 1,58% -3,36%, og væsentligt er at bemærke, at *ingen af effekterne er signifikante. Vi kan derfor ikke anskueliggøre en effekt af deltagelse.*

De 11 kriterier er forskellige i forhold til, hvor skrappe krav de forskellige procedurer stiller til udvælgelsen af kontrolindivider. De første kriterier fra 1 og frem er dem med færrest krav, og her er effektforskellen lille, og der ses en tendens til, at jo skrappe krav (i de sidste procedurer), jo større er effektforskellen. Således er modellerne 7-11 de mest krævende, idet 'radius caliper' sættes til meget små værdier, hvilket betyder, at vi kun ønsker at benytte alle kontrolindivider, såfremt observationerne blot ligger inden for den fastsatte valgte afstand af d . Det ses, at der i model 8, 10 og 11 ikke er common support for alle treatede, idet vi ved de valgte matchingestimatorer, ikke kan finde sammenlignelige individer inden for de fastsatte kriterier. Der er også tale om værdier for radius caliper, der er meget lave og derfor udgør høje krav til udvælgelsen af kontrolindivider.

Der kan være tre (ikke gensidigt udelukkende) forklaringer på, hvorfor effektforskellene ikke er signifikante. Muligvis er der ikke en effekt af deltagelse. Det kan være, at treatmentgruppen er for lille, og havde vi haft en større treatmentpopulation, fx fra øvrige år end 2004-5, ville det, forudsat at det samme mønster gør sig gældende i dette større data, betyde en mindre standardafvigelse. Præcis hvor stor en treatmentgruppe, der kræves for at påvise en signifikant effekt, kan ikke siges med sikkerhed, men man kunne fx tænke sig, at vi havde en treatmentgruppe, der var fire gange så stor som denne, dvs. knap 800 individer, hvilket ville halvere standardafvigelsen. Det kan også være, at der kan være omfattende uobserveret heterogenitet.

Hvis det er tilfældet, at der mangler variable, dvs. at der er uobserveret selektion til DKF, kunne man forsøge at tage nogle variable ud, og se hvad der sker, og så efterfølgende sætte en variabel ind ad gangen⁵². Det viser sig, at jo mere, vi korrigerer for selektion, dvs. jo flere variable vi indsætter, jo større bliver effektforskellen, og når de sidste variable er sat ind,

---

⁵² I praksis tager vi først alle variablene undtagen en ud af propensityscoremodellen, og så kører den samme matching igen, derefter indsætter vi en variabel mere, og kører matchingen igen og så fremdeles.

bytter forskellen fortegn, og der ser ud til at være en positiv, dog ikke-signifikant, effekt. Dette betyder, at vi korrigerer godt for selektion. Muligvis kan det tænkes, at denne tendens ville fortsætte, hvis vi havde flere gode variable, relevante for selektionen, og hvis dette var tilfældet, ville det betyde, at der i vores matchinger er tale om uobserveret selektion. *Vi kan derfor ikke udelukke, at der er en effekt, der er større end de ikke-signifikante effektforskelle, vi har fået, men vi har på grund af data ikke mulighed for at eftervise en sådan effekt. Muligheden for, at programmet i virkeligheden har en meget lille eller slet ingen effekt, foreligger samtidig også.* Vi kan på baggrund af denne analyse ikke komme nærmere et statistisk begrundet svar på dette, men vi kan diskutere muligheden for, om selektionsbias kan udgøre en del af forklaringen herpå.

4.4 Selektionsbias

I dette afsnit diskuteres mulig selektionsbias baseret på uobserverede variable. Hvis dette forekommer, betyder det, at antagelsen om CIA (selektion på observerede variable) ikke opfyldes, og den positive association mellem deltagelse og recidiv vil hermed ikke nødvendigvis repræsentere en kausal effekt. Altså hvis ikke vi har alle variable med, der er relevante for, om man tildeles treatment eller ej, kan der opstå selektionbias. Om antagelse CIA er opfyldt, kan ikke testes direkte⁵³, og det er derfor også et generelt krav til en kausalanalyse om at sørge for at have information om forhold, der har betydning for treatmentstatus i de observerede variable. Det er nødvendigt at diskutere og undersøge, hvilken betydning en evt. selektionsbias har for estimatet af den kausale effekt af DKF, hvilket gøres ved at klarlægge, hvilken definition der ligger til grund for at blive treated/ikke-treated (Munk 2008: 61).

I princippet er det muligt, at der forekommer både negativ og positiv uobserveret selektion til DKF. Den positive selektion ville forekomme, hvis der blev udvalgt personer, der i forvejen havde en særlig god prognose for at komme ud af kriminalitet, fordi de enten havde særlig ressourcestærke baggrunde, havde en høj grad af parathed til forandring eller pga. særlig stor motivation⁵⁴. Forskelle mellem deltagere og kontrolgruppeindividernes recidiv kan derfor

---

⁵³ Man kan dog godt teste den hypotetiske betydning af uobserverede variable på effekten i en såkaldt 'sensitivitetsanalyse', men det forudsætter signifikante resultater.

⁵⁴ Der tales i litteraturen om "treatment readiness", hvilket dækker det, at deltagere, der starter i et program, er parate til at forandre sig, og at deres parathed til at stoppe med at begå kriminalitet fører til fuldførelse af programmet (Hollin & Palmer 2009:158).

korrelere med denne parathed eller motivation⁵⁵, og give 'biased' resultater, hvorfor vi ville være i fare for at overvurdere estimatet af den sande effekt. Den negative selektion ville forekomme, hvis der overvejende blev selekteret deltagere ind i DKF, som menes at have et stort behov for fx behandling, som måske vanskeligt kan motiveres til forandring, som har et stort behov for støtte eller hjælp, og som har en stor recidivrisiko. Her ville vi være i fare for at undervurdere estimatet af den kausale effekt. Om der er tale om negativ eller positiv uobserveret selektion eller begge dele, kan vi ikke vide. Den uobserverede selektion behøver jo ikke at følge det samme mønster, som den observerede selektion (Aakvik 2001:133). Men vi kan undersøge, hvilke kriterier der ligger til grund for udvælgelsen til DKF og sammenholdt med resultatet af kausalanalysen, kan vi indkredse og sandsynliggøre, hvilken bias, der kan være tale om. Dette gør vi i det følgende.

Udvælgelsen til DKF

Der er eksplicitte "officielle" selektionskriterier i forhold til udvælgelsen til DKF, der formentlig har betydning for selektionen til DKF, som vi bare ikke kan observere med det givne data.

DKF's teoretiske grundlag og målsætning beror på en udvælgelsesprocedure, der er relativt entydigt defineret. Der er to helt centrale krav til de indsatte for deltagelse, nemlig at man dels er *motiveret*⁵⁶ og at man dels menes at *profiter af deltagelsen*. Deltagelse er i øvrigt også frivillig i den forstand, at man kan sige nej, og man kan selv spørge, om man må komme på et hold. Disse eksplicitte krav, *egnethed* og *motivation*, er gennemgående for DKF, og vurderingen af disse kriterier i forhold til udvælgelsen foretages af personalet i fængslet. Udvælgelsen beror således i høj grad på, at der skal være frivillighed og interesse i at deltage, hvorved der vil være bias på baggrund af selvselektion og selektion (Munk 2008:64). I bilag 8 er beskrevet, hvilke kriterier man bliver vurderet på baggrund af, her står blandt andet, at man i Danmark ikke bliver vurderet på baggrund af hverken recidivrisiko eller kriminalitetens art.

---

⁵⁵ Motivation er en særdeles flertydig størrelse, og er et generelt problem for 'treatments', der teoretisk også er meget uenighed om (Hollin & Palmer 2009:158-9).

⁵⁶ Minke (2009:178) konkluderer, at deltagelse kan give en oplevelse af, at tiden går hurtigere. Et fuldført program kan endvidere give mulighed for en tidligere prøveløsladelse, og for nogen bliver deltagelse i Det Kognitive Færdighedsprogram derfor en rationel strategi i dette perspektiv. Baggrunden for dette er, at der i april 2004 kom en lovændring, som gjorde det muligt at blive prøveløsladt med vilkår om samfundstjeneste efter afsoning af halvdelen af fængselsstraffen (efter § 40 a i straffeloven) (Clausen 2007:21). "Der to måder, hvorpå, man kan gøre sig fortjent til at blive løsladt før tid – enten ved at yde en særlig indsats for ikke at begå ny kriminalitet, fx ved at deltage i behandlings- eller uddannelsesforløb, eller hvis den dømtes forhold taler herfor.

Der er i kognitive programmer fokus på, at 'motivation' implicit antager at ansvaret for forandringen ligger hos den indsatte (Hollin & Palmer 2009:159). Dette gælder eksplicit i DKF's forståelse af motivation. Motivation er ikke entydigt som begreb, men afhænger i praksis af definitionen og den konkrete sammenhæng, den anvendes i, men DKF's definition anser vi som havende entydig reference til individuelle og subjektive karakteristika⁵⁷. I forlængelse af vores teoretiske perspektiv fra Bourdieu og Akers giver det ikke mening at se på motivation alene som et individuelt anliggende. Motivation kan være stærkt forbundet med socioøkonomiske forhold, den sociale struktur og de dispositioner, der er forbundet hermed. Socioøkonomiske faktorer kan være afgørende i forhold til individets deltagelse i treatment og for det videre outcome. Disse socioøkonomiske (og ikke individspecifikke karakteristika) kan indgå i som selvselektion, hvor indsatte selv ønsker/ikke ønsker at deltage. Men disse socioøkonomiske indikatorer, kan man også forestille sig, spiller ind på fængselspersonalets selektion af deltagere til programmet. Instruktørerne kan have specifikke forventninger om, hvorvidt deltagelse hjælper bestemte typer el. lign. Det kan her tilføjes, at et helt centralt og temmelig konsistent fund i kriminologien netop er forbindelsen mellem:

"...measures of socio-economic deprivation or disadvantage and elevated rates of crime (...) there seems to be little doubt that, as a general rule, individuals from socio-economically disadvantaged and deprived environments show a greater propensity to engage in crime (...) Although linkages between socio-economic disadvantage and crime have been well documented, less is known about the mechanisms and processes that lead individuals reared in socio-economically disadvantaged environments to have higher rates of crime (Rutter et al.1998).

Mange teoretiske rammer der måske bidrager til at forklare disse associationer, er blevet foreslået (Fergusson et al. 2004). Akers teori om at variationer af kriminalitet i det store hele reflekterer variationer af særligt tidlige læringsmæssige erfaringer, der prædisponerer unge mennesker til at begå kriminalitet (ref.), er et bud herpå. Teorien implicerer derved, at forskelle i kriminalitetsfrekvenser på tværs af forskellige sociale strata også i et betydeligt omfang kan tilskrives variationer i de opdragelsespraksisser, der er oftest forekommende inden for de forskellige sociale strata. Derved er det plausibelt, at variable angående familiære, uddannelsesmæssige forhold og andet, som beskriver forhold udenfor individet,

---

⁵⁷ DKF's forståelse af, at individuelle og subjektive faktorer er grundlaget for motivation, der direkte påvirker engagement i deltagelse i treatment betegnes i forskningen som 'treatment motivation', hvilket er en fremherskende forståelse inden for den kliniske psykologi (Drieschner et al. 2004).

ville være relevante at have inkluderet i datasættet. Vi skal ikke inden for rammerne af dette speciale komme yderligere ind på denne diskussion, men blot konkludere, at motivationsfaktoren, afhængigt af definitionen, kan være vigtig for at foretage effektanalyser. Den uobserverede (ubekendte) faktor "motivation" kan vi ikke her kontrollere for, men vi kan pege på, at i den udstrækning den har at gøre med socioøkonomiske forhold, vil man formentlig kunne tage højde for noget af denne positive uobserveret selektion ved at inkludere sådanne variable i sin kausalanalyse.

4.5 Konklusion på propensityscorematching

Vi har, ved at anvende en kontrafaktisk tilgang med en propensityscorematching, forsøgt at isolere ATT, som den direkte kausale effekt af DKF for de som rent faktisk deltager. Vi har med det datasæt, som vi har haft til rådighed, vist, at variablene er gode prediktorer for deltagelse i DKF. Vi har med disse fået taget højde for den del af selektionen, der kunne forklares med de observerede karakteristikker gennem at matche individer fra treatmentgruppen og fra kontrolgruppen, der på de observerbare karakteristika har lignet hinanden godt. Således har vi med matchingen kontrolleret for en del af den meget store selektion, der tilsyneladende var i den naive estimator. Vi afprøvede 11 forskellige matchingprocedurer, og ingen af disse viste en signifikant effekt, men forskellen mellem de treatede og de matchede kontrolgruppeindivider viste sig at blive positiv. Analysen kan således konkludere, at deltagerne i DKF recidiverer i gennemsnit i mindre omfang end lignende matchede kontrolgruppeindivider, og at dette ikke kan tilskrives DKF på grund af, at ATT ikke viste sig signifikant. Vi kan ikke, på baggrund af denne analyse, konkludere, at der er en effekt af at deltage i DKF.

Der kan således være tale om følgende tre (ikke gensidigt udelukkende) forklaringer på den manglende signifikans:

1. At der ikke er nogen effekt af DKF.
2. At treatmentpopulationen er for lille.
3. At vi har haft for få gode kontrolvariable. Havde vi haft flere gode variable med i matchingen, der kan forklare selektionen, og som har betydning for outcome, kunne vi muligvis opnå en større ATT-effekt, der var signifikant. Relevante variable kunne vedrøre strukturelle karakteristika, såsom socioøkonomiske variable i bred forstand.

Vores efterfølgende anbefaling til udførelsen af fremtidige effektundersøgelser baseret på et kvasi-eksperimentelt design som dette, vil på baggrund af ovenstående være at forsøge at opfylde pkt. 2 og 3. At selektionsmekanismen kunne gøres mere eksplicit, kan udgøre et væsentligt problem for analysen af den kausale effekt. Når der implementeres og gennemføres programmer som DKF, vil der muligvis i fremtiden være et mere udtalt krav om evidens for effekten af iværksatte programmer med henblik på at kunne legitimere investeringer i nye programmer. Derved ville man kunne undgå at basere indsatsen alene på baggrund af erfaringer med udenlandske analyser, der måske er ikke gældende for programmerne som de udføres i eget regi.

5 Kvalitativ analyse

Dette kapitel vil handle om den kvalitative analyse. Analysen vil være opdelt i en del hvor Bourdieus teori tages i brug som overordnet perspektiv på social handlen, og dernæst en del hvor Akers perspektiv på konform og afvigende adfærd tages i brug. I analysen vil vi anskueliggøre hvordan motivation kræver forklaring udenfor individet, dvs. at det sociale også må inddrages for at beskrive deltageres forskellige motivation.

5.1 Kvalitativ analyse af de indsatte forandringspotentialer i et habitusperspektiv

I det følgende vil vi analysere og diskutere empirien primært med Bourdieus begreb om 'habitus' og med et sekundært fokus på 'kapital'. Det sekundære fokus på kapital skyldes, at vi ikke forventer at kunne vise nogen direkte påvirkning af kapital gennem deltagelse i DKF. Fokus er i stedet at undersøge, hvad deltagerne fortæller, og hvilke refleksioner de gør sig om deres liv, og hvordan dette giver fornemmelser for et handlingsrum på baggrund af et struktureret mulighedsrum. Deltagernes habitus ses som et "handlingsberedskab", dvs. et sæt af mulige dispositioner. Dette betyder, at rammerne så at sige er sat for, hvad der forekommer indlysende og giver mening for den indsatte, fordi situationen (nutiden såvel som fremtiden) tolkes ind i den historie, der skabes gennem en dialektisk relation mellem "individets subjektive forhåbninger og objektive muligheder" (Bourdieu & Waquant 1996:112-5). Udtryk for dette finder vi i de verbaliserede oplevelser af deltagelsen i DKF, af deres historie, tiden under afsoning (nutid) samt opfattelser af fremtiden. Med dette udgangspunkt diskuteres habitus' betydning for deltageres ideer og forhold til deres liv og muligheden for, at habitus kan forandres over tid i *kraft af* deltagelse i DKF. Her er det væsentligt, at udtalelserne om forandring forholdes til deltagelsen i udsagnet.

Analysen vil være opdelt i en beskrivelse af, hvordan deltagerne oplever struktureringen af deres liv og en beskrivelse af forandringspotentialet gennem habitus. På den måde kan vi på den ene side synliggøre, i hvor høj grad deltageren oplever, at livet er styret af forskellige forhold (struktureret), og på den anden side i hvor høj grad deltageren mener, at det er muligt at kæmpe imod disse forhold og forandre sin situation (forandringspotentialer gennem habitus). For at beskrive forhold omkring strukturering og oplevelse af forandringspotentialer vil vi inddrage to interview med særligt fokus, fordi disse kan eksemplificere, hvordan strukturering og forandringspotentialer opleves meget forskelligt. Udsagn fra det resterende datamateriale inddrages også. Følgende er en kort beskrivelse af de to deltagere:

- Manu er 21 år, har siddet 5 år i fængsel, har været selvstændig, har en samboende kæreste, en stor familie med mange brødre, hans forældre er indvandrere fra Libanon, han er selv dansk statsborger og har boet i Danmark i 16 år i Greve.
- Jakob er 19 år, og kommer fra København, har en dom på 1 ½ år for grov vold, er i gang med en uddannelse som tømrer og bor hos sin mor i Brønshøj.

5.2 Oplevelsen af struktureret virkelighed

Selvom det her ikke er formålet at vise, hvordan deltagernes virkelighed er struktureret, kan der være basis for at beskrive nogle af de potentielt strukturerende forhold, som kan gælde for deltagerne. Dette kan antageligt øge forståelsen for deltagernes udsagn om, hvordan deres liv opleves. Deltagerne i DKF har et lavt uddannelsesniveau (Stevens 2005:22), og mange har det tilfælles, at de har dårlige erfaringer med skolegangen (Bird 2008:47). Den strukturerende virkelighed kan tolkes som et udtryk for en lav kulturel kapital (Bourdieu 1986:51), fordi man kan antage, at det lave uddannelsesniveau og den dårlige erfaring med skolegang gør det svært at bevæge sig opad i den kulturelle kapitals aggregat. Deres fortællinger må dermed blandt andet ses i lyset af, at de muligvis har dårlige erfaringer med skoleundervisning, der formentlig kan medføre, at mødet med DKF i en vis udstrækning gentager den dårlige oplevelse. Dette illustrerer i sig selv, hvad der er i spil mellem struktur og habitus, men andre strukturerende forhold, som er i spil har også betydning for deltagernes habitus. Bl.a. Stevens (2005), Buonanno et al. (2006) og Karpowitz & Kenner (1997) illustrerer sociale strukturerende årsager til kriminalitet. Dette kan betyde, at selve læringselementet i DKF, får desto vanskeligere kår og præges af en forudindtaget holdning om, hvorvidt man kan lære de kompetencer, der undervises i. David, lederen af programmet, udtaler: *"Nogle gange er det bedst, at de tager programmet en gang til, for de kan ikke huske en skid"*. En deltager svarer i surveyen om programmet: *"Ja, jeg syntes programmet er lidt for langt"*. At deltageren her synes at programmet var for langt kan ses som udtryk for, at deltageren ikke vurderer DKF så positivt.

Der er mange deltagere, der udviser interesse og taler om fremtidige ønsker om forandringer i livet, og for flere er det ensbetydende med at komme ud af kriminalitet, men mange er samtidig opmærksomme på, hvilken stor udfordring det er, fordi deres udsagn i høj grad vidner om, at mulighedsbetingelserne for dem er formet af lang livserfaring, hvilket vi kun har adgang til brudstykker af. Instruktøren Frank udtaler: *"Det kræver altså*

adfærdsændringer, hvis man er 30 år, så har det taget 30 år at blive den du er. Det ændrer du ikke bare lige sådan (knipser)”.

En deltager svarer i surveyen: *”Det er et balancespil med offentlige instanser. Hvis jeg ikke får en chance af systemet til at rejse mig og leve et normalt liv efter afsoning, er der vel ikke særlig stor grund til at se 100 % på, hvad der er rigtigt eller forkert.”.* En deltager fortæller her, at hjælp udefra, af ”systemet”, stilles som krav for, at han også selv vil være tilbøjelig til at ændre adfærd, dvs. et krav om hjælp til selvhjælp. Udsagnet kan fortolkes som udtryk for, at deltageren både har fornemmelse for det strukturerede liv og individets egen indflydelse på adfærd.

Manus fortælling om sin baggrund handler om, hvordan han oplever familien og det vokse op et andet sted end Danmark: *”Vi, altså vi er alle sammen hidsige. Vi alle sammen har et temperament. Alle er aggressive i vores familie. Det er en aggressiv familie, vi har. Jeg tror bare, det er noget, vi er født med. Altså vi har det alle sammen i os.” (...)* *”... Jamen under krigen der i starten af 1980’erne indtil midt i 1990’erne, der var der jo rigtig meget krig dernede, og så når man kom ud af sin kælder, så lå der jo døde mennesker overalt og blod og bygninger, der lå spredte ud over det hele og så videre, ik’. Det er ting, man ikke forstår, når man er lille. Det er ting, som først kommer, når man er ældre, at man tænker over det jo.” (...)* *”men på sådan typisk dansker, der bare har almindeligt familieliv og skoleliv og... de kan måske bruge det. Men for en kriminel, der hver dag er truet for at blive skudt og stukket ned og blive taget af politiet, eller hvad man nu kommer ud for. Der kan du ikke bruge det.”.* Manus fortælling giver indtryk af, at han ser sig selv som uden for den danske kultur, og på grund af at have en anden national baggrund oplever han ikke, at han har samme muligheder for at opnå det liv, han ønsker, som danskere har. Han retfærdiggør derfor kriminaliteten med, at han må tilkæmpe sig sine mål med de alternative midler, som han råder over. Berigelseskriminalitet bliver her midlet, som kan gøre ham i stand til at opnå forskellige materielle goder (mere herom i det følgende afsnit). Manus har en erkendelse af, at han i forhold til andre har en tendens til at være aggressiv, og han mener, at det er noget, der ligger til familien, og forklarer det altså, som noget han er født med. Udtalelsen om, at familien er aggressiv, kan tolkes som udtryk for, at han fornemmer en virkelighed, som er struktureret med denne egenskab og kan tages som udtryk for en tilstedeværelse af negativ social kapital. Ved at være født med denne adfærd, bliver en deterministisk holdning til aggressiviteten synlig.

Jakob fortæller, at han benytter programmet i særlige situationer og bruger det til at undgå at gå amok over mindre episoder, og har også oplevet, at DKF *"...har åbnet rigtig, rigtig meget for mig, for jeg har haft det der vilde temperamentsproblem og altid troet, at der ikke var noget at gøre, det gik bare i sort det hele"*. Jakob fortæller, at han kommer fra Brønshøj, som er en by, han gerne vil væk fra: *"...Hvis du først er inde i den kriminelle linje derude. (...) Det er sådan en lorteby..."*. Her bliver det geografiske miljø og det sociale som hører til forklaret som en stærk årsag til at begå kriminalitet, fordi folk i alle aldre er kriminelle. Jakob har dog også netop herigennem en klar idé om, hvad der skal til at få ham ud af kriminaliteten. Ved at flytte til Gentofte, mener han at det vil være muligt at komme ud af den kriminelle løbebane: *"Det er jo stille og roligt, må man sige deroppe... det er et rigtig dejligt sted"*. Dette har fået Jakob til at sortere i venner og aktiviteter ud fra en vurdering af, om der vil være risiko for at blive indblandet i ny kriminalitet. På samme måde som ved Manus udtalelse om familien, bliver kommentarerne fra Jakob synlige som udtryk for, at det er det socialt strukturerede rum, som kan have indflydelse på hans adfærd. Udtalelsen kan dermed ligesom Manus tages som udtryk for tilstedeværelsen af negativ social kapital. Potentialet for forandring bliver derfor synligt ikke alene gennem deltagerens fornemmelse for, hvad der skal til, men også på baggrund af, om Jakob rent faktisk flytter, så den strukturerende virkelighed kan få indflydelse.

5.3 Oplevelsen af forandringspotentialet

Det overordnede indtryk af empirien er, at de indsatte er positive over for deltagelsen generelt, men er tvivlende over for, om det kan tilbyde en positiv forandring i deres liv, når der bliver spurgt mere konkret ind til det. Det, som opleves positivt ved programmet, er ikke nødvendigvis beskrivelsen af en indsigt, som har været intentionel i programmets udformning. Manu mener således ikke, at han deltager i DKF, fordi det kan eller skal gøre ham kriminalitetsfri, og siger, at det liv, som han kender uden for fængslet, er bedre, end de alternativer han ellers mener at kunne få øje på. Manu fortæller, at livet som kriminel er det bedste valg for ham, og når han bliver spurgt om at forholde sig til, om deltagelse i DKF kan forandre hans egen tilværelse som kriminel, opfatter han ikke spørgsmålet som, at DKF kan bryde med *"den kriminelle tankegang"*, men forholder sig til spørgsmålet ved at sammentænke DKF og kriminalitet på en måde, der giver mening for ham. Manu fortæller her, at det drejer sig om penge og luksus, og at DKF ikke ændrer på interessen for at opretholde denne livsstil.

"Pengene er større. Altså alt hvad du laver, det går ud på penge jo. Det går ud på at overleve, få et godt liv og luksus og alle de ting. Så nej, der er da ikke nogen, der vil begynde at stå og snakke pænt og lade være med at handle med stoffer og gøre alle de ting for at blive et bedre menneske. Folk tænker kun på at blive dårligere mennesker og få flere penge jo. Så det ville aldrig... nej slet ikke. Det ville aldrig gå. Det vil det ikke. ... Penge er magt. Der er krig i verden på grund af penge. ... Det er ikke så meget med at folk ser op til ... jeg vil helst have den bil, jeg heldigvis har nu, jeg vil helst bo i det hus, jeg bor i nu, jeg vil kunne tage på ferie hvert år. Jeg vil kunne sende penge til min familie, jeg vil kunne bruge på min dame, jeg vil kunne bruge på mig selv. Uden at skulle tænke, hvad gør jeg i morgen, hvordan betaler jeg min husleje, alle de ting, alle de problemer."

Manu udtrykker et meget stærkt fokus på, at livet handler om at opnå forskellige materielle goder. Man kan fortolke hans udsagn som udtryk for, at han mener, at mennesker dybest set er egoistiske, og at man derfor lige så godt kan gøre sit bedste for at opnå de goder, man kan, uanset om det måtte være på andres bekostning. Han ønsker ikke at opleve problemer på baggrund af at mangle nogle af disse goder. Manu fortæller i forlængelse heraf, at man alligevel godt kan benytte DKF som kriminel på hvad man kan fortolke som hans forestilling om et mere rationelt niveau, til at styrke sin dømmekraft. Dette understøtter hans interesse i de økonomiske gevinster, der i hans øjne er forbundet med kriminalitet:

"... det forbedrer måske din dømmekraft i forhold til nogle situationer. (...) Står du så over for en, der ikke siger noget, så er det meget vigtigt at tænke, jamen når jeg vender ryggen vil han så skyde mig eller stikke mig ned, eller vil han bare tænke, jamen den tager vi på et andet tidspunkt. Eller hvis du er oppe og diskutere med en vagt, hvis vagten siger noget til dig, om du så kan læse en situation bedre, eller hvis en indsat prøver på noget, om du så kan læse det bedre."

Udsagnet kan tages som udtryk for, at den rationalitet, som DKF forsøger at give deltagerne, så man opnår et mere fornuftigt liv, af Manu bliver fortolket som en rationalitet, han netop kan gøre brug af for sin egen skyld. Han ser ikke programmet som en mulig hjælp ud af kriminalitet, men snarere om programmet som tilegnelsen af nogle kompetencer, der kan styrke hans sociale omgang med, og forståelse for mennesker og evne til at aflæse deres hensigter, og det har for Manu ingen forbindelse til, hvorvidt han ønsker at begå kriminalitet eller ej, fordi Manu har et meget afklaret forhold til, hvorfor han begår kriminalitet. Kriminalitet er for Manu ikke irrationel.

Det har dog tydeligvis en betydning for ham, at han af sine venner, familie og kæreste har fået at vide, at han er blevet blød: *"Det har de sagt til mig masser af gange. Hold kæft mand, du er fandeme blevet blød af at sidde inde og få dame på ik'. Men det er noget, jeg selv styrer jo"*. Han oplever altså, at andre ser en forandring i hans adfærd, men han er ikke i stand til at relatere denne forandring til deltagelsen i DKF, men derimod til frihedsberøvelsen og at have en kæreste. Modstridende med dette udsagn svarer han således: *"Jeg er stadig fuldstændigt den samme person. Men jeg gider bare ikke den samme hovedpine mere. Og så er jeg bare ikke frisk på så mange ting, altså jeg har ikke lyst til at tage i byen eller tage ud til nogen bestemte klubber eller gå sammen med nogen specielle mennesker"*. Her ses det, at det kriminelle miljø, som han før afsoningen var meget integreret i, stadig har stor betydning for ham, men han er med tiden blevet mere selektiv. Han kan ikke benægte, at andre synes, han har forandret sig, men ser det ikke selv.

Jakob oplever, at det kan have negative konsekvenser at sortere for meget i sine venner: *"... så sorterer folk dig fra uden for, hvis du bliver ved med, at du ikke gider ditten og datten"*. Han er nervøs for lige pludselig at stå uden et fællesskab, hvis han i for høj grad følger de handleanvisninger, som programmet foreskriver. Jakob mener, at blandt andet DKF har hjulpet ham betydeligt, men også at han med tiden har udviklet sig personligt. Han er blevet bedre til at styre sit temperament, og han er ikke i tvivl om, at hvis man virkelig gerne vil, så kan man godt hjælpes, men: *"... du skal være 100 % klar (...) hvis du har bare den mindste tanke om, at det ser godt ud i ens papir, jamen så glem det"*.

For mange deltagere er der stort set ikke noget forandringspotentiale til stede. En deltager svarer i surveyen: *"Vi har valgt vores levevej, det her ser bare godt ud på vores papirer!!!"*. Udsagnet vidner om en generalisering, at det ikke alene er ham selv, men også de andre deltagere, som har valgt kriminalitet som levevej, og at det ikke er noget, der kan ændres på. Deltageren erkender, at det er for papirernes skyld, hvor deltagelsen er gjort af hensyn til at det ser pænt ud udadtil. Motivationen til at deltage adskiller sig dermed fra motivationen til at ændre adfærd.

Jakobs udtalelse vidner til gengæld om, at han er klar over, at man skal forandre tankegang, for at deltagelsen har en virkning. Jakob har et ønske om at komme ud af kriminaliteten, men oplever også, at han samtidig kæmper mod nogle ting, miljøet, som gør det svært at ændre adfærd. At denne erkendelse er nødvendig for at ændre adfærd lader også til være tilfældet for en deltager, som har besvaret surveyen, men uden at denne deltager gør brug af denne erkendelse: *"Det har ikke gjort mig til et bedre menneske. Det er jo op til en selv at vælge, om (man, red.) vil være kriminel"*.

5.4 Opsummering af analyse i Bourdieus perspektiv

I dette afsnit har vi forsøgt at vise, at habitus kan udtrykke forskellige forandringspotentialer. Dette er blandt andet forsøgt illustreret gennem to cases, hvor aktørerne illustrerer en meget forskellig habitus. Manu udtrykker en habitus med et svagt forandringspotentiale, og Jakob udtrykker et større forandringspotentiale, idet Jakob har et ønske om at ændre adfærd, og Manu ikke har noget ønske herom. Begge deltageres udsagn beror på refleksioner om, hvad de ønsker af livet, og hvordan livet sætter visse begrænsninger for, hvad der er muligt. Forskellen kommer dermed til udtryk i, hvordan Jakob oplever grund til at kæmpe imod, fordi han ønsker sig et liv på andre betingelser, og Manu ikke ser nogen grund til at kæmpe imod, fordi han i forvejen gør det, som giver ham de bedste betingelser. Eksemplerne kan således illustrere, hvordan forandring kommer til udtryk mellem individ og struktur i habitus. I det følgende vil vi gå videre til at bearbejde de muligheder, som kan skabes for forandring af konform og afvigende adfærd i Akers perspektiv.

5.5 Analyse af afvigelse og konformitet gennem Akers perspektiv af social læring

I det følgende vil vi tage Akers teori i brug for at anskueliggøre særlige sociale mekanismer, som kan være i spil i forbindelse med deltagelse i DKF. Gennemgangen af analysen vil blive lavet ud fra temaer i de kvalitative datas indhold forholdt til analytiske nøglebegreber hos Akers. Herigennem vil vi forsøge at synliggøre, at sociale mekanismer af både afvigende og konform karakter kan være i spil i sammenhæng med deltagelsen.

Ifølge Akers teori vil differentiell associering skabe forskellige sociale forbindelser for forskellige mennesker. Dette vil føre til forskellige former for differentiell forstærkning, imitation og definition, som er de sociale mekanismer, der danner grundlag for den socialisering, som udtrykkes gennem konform og afvigende adfærd (Akers 2009:50). For at vise, hvorvidt DKF influerer på deltagerens liv og herunder kriminelle handlinger, vil vi tegne billedet fra den differentielle associering, over differentiell forstærkning, imitation og definition, til socialiseringen som udtryk for konform vs. afvigende adfærd. Det tilgængelige datamateriale vil blive brugt til at understrege teoretiske pointer undervejs i den række af mekanismer, som er illustreret i model 2, s. 32.

5.6 Differentiel associering

Den differentielle associering dækker over nære relationer af forskellig art. I det tilgængelige datamateriale bliver der i forskellige sammenhænge beskrevet betydningen af relationer med personer og grupper, som deltagerne associeres med uden for fængslet, under deltagelsen i kurset og i fængslet i øvrigt. Her er det væsentligt, at Akers pointerer, hvordan associationer er strukturerede: *"Jeg ser min kæreste, og så ser jeg selvfølgelig min familie...min mormor og min moster. Jeg har ikke nogen forældre."* Akers' betegner familien som primær association, og denne er her i nogen grad brudt, fordi deltageren, Morten, ikke har nogen forældre. En social påvirkning fra forældrene er dermed ikke til stede.

I nogle sammenhænge beskrives en opfattelse af forandring, og i andre tilfælde er associeringen beskrevet uforandret. En forventning om, at en forandret adfærd af konformitet vs. afvigelse kan finde sted, må altså i Akers perspektiv starte med, at en forandret base af differentiell associering kan skabes gennem deltagelsen. Instruktøren udtaler i den sammenhæng: *"Det er simpelthen så vigtigt at få skabt det tillidsforhold, for at man kan putte noget andet ind i"*, og udtrykker derved en tiltro til, at en vis form for et socialt bånd mellem instruktør og deltager er nødvendigt for, at en påvirkning kan ske. Det er således også den konkrete forandrede sociale base, som kan give et forandringspotentiale for en forandret associering.

Associeringen kan siges at være væsentlig både i forhold til, hvem man deltager i programmet med, samt instruktøren, og dernæst hvilken associering der er tale om efter deltagelsen. Associeringen i forhold til andre deltagere vil vi også senere komme nærmere ind på i forhold til diskussionen af diskrimination. For nogle deltagere skabes der ikke en tæt relation med de andre deltagere og instruktøren, hvorimod det for andre deltagere har været et positivt møde. Roger udtaler sig om en forestilling om instruktøren: *"Når han skal spise frokost, hvor spiser han det henne. Han spiser det jo nok nede hos vagterne. Det gør det ikke bedre. Det gør det næsten værre. Så kan det jo godt være at han ville stikke lidt for at komme ind i varmen hos dem eller et eller andet. Nu skal du høre, hvad de sagde i dag."*

Udtalelsen beskriver en forestilling om, at instruktøren bagtaler deltagerne overfor andre funktionærer, når de er til frokost sammen. Når Roger forestiller sig, at instruktøren bagtaler deltagerne, når de spiser frokost, kan det vidne om, at Roger placerer instruktøren i et fællesskab med andre ansatte i højere grad end det fællesskab, som er i undervisningssituationen, og relationen mellem instruktør og deltager kan derfor fortolkes som en af svag styrke (Akers 2009:63). Dette kan ifølge Akers betyde, at der ikke åbnes op

for en forandret associering. Omvendt er der udtalelser, som beskriver fællesskabet i undervisningen som positivt, og at fordomme over for instruktører er blevet afkræftet, såsom ved disse udtalelser fra surveyen: *"Hygge gutter, det har været cool og i er seje nok trods mine fordomme :-)"*; og en deltager beskriver i surveyen, hvad man syntes var det bedste ved deltagelsen i DKF: *"...at møde nye mennesker, man kunne være sig selv hos"*. Når man beskriver en social sammenhæng som en, man kan være sig selv i, kan man således forvente en stærk associering (Ibid.).

Den differentielle associering gælder som sagt et forandringspotentiale *efter* deltagelsen, skabt af det sociale under deltagelsen. Bevidstheden herom er der således også deltagere, der udtaler sig om. En deltager svarer i surveyen som svar på, hvad deltagelsen kan bruges til, at man kan *"...stoppe med at gå med de kriminelle folk"*. Her vidner udtalelsen om, at deltageren har fået en opfattelse af, at ændret livsbane kræver, at man ikke socialiserer med "de kriminelle". Jakob udtaler også: *"Jeg kender sku ikke rigtig nogen normale mennesker, hvis man kan sige det. Det er få, meget få jeg kender. Altså hele min omgangskreds er jo næsten kriminel."* Interviewpersonen betragter altså hele sin omgangskreds som "kriminell", og det at være kriminel modstilles til det "normale". Det væsentlige er her deltagerens bevidsthed om, at det kriminelle som noget afvigende er en fælles reference i miljøet.

Roger, fra samme undersøgelse, udtaler: *"... men det var også det, Søren sagde til os, vores lærer, ik'. Han regnede ikke med, at vi ville kunne bruge det i vores liv altså miljø, hvis vi vendte tilbage. Men som sagt i det almindelige, der vil man godt kunne bruge det"*. Bemærkningen udtrykker en bevidsthed omkring, at programmets indhold ikke forventes at have effekt i baggrundsmiljøet, men i stedet begrænser sig til at have betydning i "det almindelige". Beskrivelsen af miljøet og de kriminelle venner som modsætning til det normale og almindelige kan tolkes som udtryk for en forestilling om det sociale netværk som afvigende. Bemærkningen vidner også om vigtigheden af, at muligheden for at ændre livsbane ved at ændre socialt netværk bliver opfattet som et moment i undervisningen. Manu ønsker eksempelvis ikke at skille sig af med de venner han har: *"Jeg elsker mine venner' og de er de vigtigste for mig. Det er dem. De er min første prioritet ik'. Det er mine venner. Selvfølgelig er det det..."*. Manu kommer desuden med følgende udtalelse: *"... Alle er aggressive i vores familie. Det er en aggressiv familie, vi har. Jeg tror bare, det er noget, vi er født med. Altså vi har det alle sammen i os"*. Dette illustrerer, at både beskrivelsen af hans primære (familien) og sekundære (venner) associationer kan fortolkes som, at han betragter begge med afvigende karaktertræk (Ibid.:54).

Senere fortæller han også: *"Jamen, når man er sammen med sin dame, så er man almindelig, så er man sig selv" (...) "...men når man er sammen med vennerne, så er man den der hårde, der smider med penge og hele tiden er frisk."* Her fremgår det pres i sin subtile karakter, som Akers mener kan finde sted i visse sociale sammenhænge (Ibid.:66). Tilsvarende er der Morten fra samme undersøgelse: *"Ja, jeg begynder ikke og ligge og slås, hvis jeg er sammen med min familie (...) Du er jo på en bestemt måde, når du er sammen med dine venner og du er på en anden måde, når du er sammen med din kæreste og på en tredje måde, når du er sammen med din familie. Sådan er det"*. Her er en tydelig markering af, at det sociale pres er forskelligt helt afhængigt af, hvem det er, han begår sig med. Manu og Morten er ikke direkte presset til at være på en bestemt måde sammen med vennerne, men oplever begge, at de *bør* være på en bestemt måde. Ikke desto mindre prioriterer Manu vennerne frem for kæresten, hvorved relationen til vennerne bliver af stærkere betydning. Ifølge Akers kan tilvalget af den afvigende associering have betydning for, at hans egen adfærd er uforandret afvigende.

Jakob fra samme undersøgelse er omvendt netop bevidst om, at et forandret netværk kræves af ham, for at han kan ændre livsstil: *"...fra de er helt små til de er gamle, så er folk kriminelle derude. Det er sådan en lorteby."* (...) *"... men altså, der er mange af mine venner, som jeg ikke ser noget til mere"*. Selvom Jakob næppe bogstaveligt betragter hele den by han kommer fra som befolket af kriminelle, er Jakobs opfattelse altså, at kriminalitet er så lokalt gennemsyret, at han er nødt til at komme væk for at få et andet socialt netværk. Byen bliver her et abstrakt forestillet fællesskab, som Jakob oplever et tilhørsforhold til på en negativ måde, hvor Manus udtalelser om venner og familie betegner mere konkrete fællesskaber. Eksemplet illustrerer, hvordan både konkrete og forestillede fællesskaber kan have stor betydning for associationen (Ibid.:54). Her skal det også nævnes, at deltageren sjældent kommer direkte ud i frihed efter DKF-deltagelsen, men stadig har noget afsoning tilbage, som dermed afgrænser det sociale rum i forhold til associeringen. Manus udtalelser kan fortolkes som en beskrivelse af hans primære associationer som afvigende. Hos andre betragtes det som dem selv, der er afvigende i forhold til dem, de indgår sociale relationer med. En deltager svarer i surveyen om, hvordan deltagelsen kan være en hjælp: *"Ved min ex: Jeg flyver ikke i hovedet på hende og sviner hende hver gang hun skal i byen"*. Deltageren italesætter her sin tidligere reaktion over for kæresten som urimelig, hvilket kan tolkes som at det er vedkommendes egen adfærd der betragtes som afvigende. Flere deltagere fortæller således, hvordan de mener, at de er blevet mere lydhøre over for familie og kæreste, og hvordan dette muligvis kan betyde mere holdbare relationer til disse. Akers pointe om relationens styrke og varighed kan således komme i spil (Ibid.:66).

Her er således givet eksempler på deltageres fornemmelser af både uforandrede og forandrede associationer. I det følgende vil vi bevæge os videre til at behandle, hvorvidt de mekanismer, som associeringen skaber base for, giver indtryk af forandringspotentiale eller ej.

5.7 Imitation

Imitationen handler om læring gennem observation. Det er som nævnt en mekanisme, som ikke er særlig ifølge Akers (2009.:75). Vi vil således heller ikke behandle emnet særlig dybdegående, da den normalt foregår meget usynligt og derfor også er svær at opfange med de tilgængelige data. Dog kan det nævnes, at deltagelsen i DKF også indeholder elementer af skuespil, hvor deltagerne skal udspille en fiktiv udgave af situationer, de forestilles at kunne møde efter løsladelsen, og programmet fordrer derfor en bevidsthed omkring imitation: *”Det er en af de fundamentale ting, det er, at vi laver de der virkelige situationer... det er nemt nok at snakke om, men hvad vil du gøre i virkeligheden. Nu leger vi, at jeg er socialrådgiver, og du skal op til prøveløsladelsesamtale, du banker på, og kommer ind”*. Hvor imitation oftest er subtil, bliver skuespillet her omtalt som ”fundamental” for en af deltagerne. Læring gennem imitationen kan derfor også have særlig betydning i programdeltagelsen, fordi man kan forestille sig, at der bliver lagt større vægt på den gennem skuespillene.

5.8 Definition og diskrimination

Definition og herunder diskrimination dækker over systematiske definitioner af både mennesker og handlinger (Akers 2009.:54-56). Dette indeholder en søgen efter ligesindede gennem definition af fællesskaber og grupperinger, og herigennem foregår en søgen efter enighed frem for uenighed blandt de personer, man omgiver sig med. Diskrimination dækker gennem søgen efter ligesindede dermed også over en afgrænsning i forhold til fællesskaber, man ikke ser sig som en del af. Afvigende og konform adfærd kan altså til dels forklares gennem definition og diskrimination. Vi kan her synliggøre, hvordan redefinition og forandret diskrimination kan gøre sig gældende i forbindelse med deltagelse i DKF.

I forhold til handlinger taler Akers om neutraliserende definitioner (Ibid.); at egne handlinger kan blive betragtet som undtagelser fra handlingstyper som ellers af samme individ betragtes som afvigende: *”... desuden har jeg kun lavet kriminalitet i forbindelse med stofmisbrug”*. Citatet kommer fra surveyen, og kan tolkes som, at deltageren her ikke mener,

at normale omstændigheder gælder, når kriminaliteten er begået i forbindelse med stofmisbrug. Det kan eksempelvis skyldes, at deltageren mener, at nødvendigheden af at skaffe penge til stoffer legitimerer, at man bruger kriminalitet hertil. Vi ser her kun i meget lav grad en tendens til, at deltagere udtaler sig om forandrede opfattelser af handlinger, de selv har begået, som udtalelsen her fra surveyen: *"nu kan jeg erkende, at jeg ikke kan tåle at drikke"*. Udtalelsen er en sjælden reciprok definition (Ibid.:53), hvor deltageren mener at denne har fået en forandret negativ opfattelse af at drikke. I langt flere tilfælde er der udtalelser, hvor man fortæller, at det har været uhensigtsmæssigt at begå kriminalitet, fordi det strider mod forskellige rationaliteter af at udleve en rolle som familiemenneske, at kunne få et lovligt fast arbejde m.m. Der er altså mere en tendens til at erkende handlingen som uhensigtsmæssig end forkert fra et moralsk perspektiv.

Når det så kommer til definitioner af mennesker, så gælder der også helt klare grænser for, hvem de ønsker at deltage i kurset sammen med. Der antydes altså meget stærke diskriminationer i forhold til andre mennesker. Blandt andet handler afgrænsninger også om, at der er en stærk afstandstagen til sædelighedsforbrydere. Der er også en meget stærk afgrænsning mellem nogle af klienterne med etnisk dansk baggrund, som ikke bryder sig om at deltage sammen med klienter med anden religion, hudfarve eller national herkomst. Opmærksomhed herom beskrives af instruktøren som afgørende for, at kurset overhovedet kan fungere. Instruktøren Frank Nielsen udtaler: *"Det samme med personer af anden etnisk oprindelse, de kan være svære, så et par stykker eller tre, men heller ikke mere"*. Omvendt gør det sig også gældende for nogle af de klienter, som betragter sig selv som udlændinge, eller som har muslimsk baggrund, at de ikke bryder sig om at deltage sammen med etniske danskere. Manu beskriver her sit syn på, hvilke fællesskaber som han tilhører og ikke tilhører: *"Så jeg går ikke med danskere. Ikke fordi at jeg har noget imod danskere, jeg har bare aldrig gået rigtigt med nogen danskere, du ved.(...) Altså, jeg deler ikke deres humor, jeg deler ikke deres tankegang og sådan noget. (...) ... men hendes bror, han kendte mig så åbenbart, og så havde han sagt til hendes forældre, at han vidste godt, hvem jeg var, og jeg var ikke en så fin fyr, og det er fordi, de ser forkert på os"*.

Manu generaliserer fra broderens udtalelse til, hvordan "de" ser på ham, hvilket antageligt betegner andre danskere, og han forestiller sig, at danskere har en anden humor, tankegang, og at de ser "forkert" på udlændinge. Han fortsætter: *"Altså, nogen gange, så ser du perkere, som er totalt integrerede, og som har skiftet navn og sådan noget ik'. De har det jo nok ikke på samme måde. Men så er der dem, der lever i sådan en lukket ghetto, hvor de kun snakker med indvandrere og kun er sammen med indvandrere og har det samme had og så"*

videre. Jamen de føler som mig jo". Bemærkningen kan betragtes som udtryk for en diskriminering, som han betragter som skabt af det miljø, han bevæger sig i.

Selvom formålet med deltagelse i DKF altså blandt andet er at skabe større forståelse for andre ved at kunne forstå tingene fra den andens side, det assertive aspekt, accepteres altså på forhånd visse grænser for, hvordan undervisningssituationen kan faciliteres. Dog er der også udtalelser, som vidner om, at deltagere har fået en anden forståelse af personer med anden religiøs, etnisk eller national baggrund end deres egen gennem det sociale i programdeltagelsen, som eksempelvis Morten giver udtryk for: *"Jeg snakkede ikke med udlændingene før. Det gør jeg nu. Dem er jeg sammen med på hold jo. Så på den måde ja"*.

5.9 Differentiel forstærkning

Den differentielle forstærkning beskriver hyppigheden og individets egen kalkulerede sandsynlighed for at opleve en adækvat straf for den pågældende handling (Akers 2009.:53). Vi skal derfor i denne sammenhæng søge udsagn, hvor deltageren oplever en forandret indsigt i, hvorvidt afvigende handlinger kan betale sig eller med andre ord ser en forhøjet risiko for at modtage straf. Her er der både udtalelser, som beskriver erkendelser af, at det er uhensigtsmæssigt at begå kriminalitet, men også det modsatte, altså at nogle deltagere har følt sig bekræftet i, at kriminalitet kan betale sig i forhold til den straf, man oplever. Manu udtaler:

"Så tænker man, hvad så, hvis man en dag kommer kørende med sin dame, og der bliver skudt på en, og hun bliver ramt. De der ting må man gøre op med sig selv. Vil man så have dame på, vil du udsætte hende for det, eller vil du bare være sammen med hende derhjemme og ikke tage hende med, når du skal ud og alle sådan nogle ting ik'. Og det er det, jeg siger, selv om du tager kognitiv, det vil ikke hjælpe på andres vrede imod dig jo."

Manu forestiller sig her sandsynligheden for at blive ramt af andres vrede som lige så høj, uanset om man har deltaget i programmet eller ej. Han mener altså ikke, at deltagelsen er noget, som kan betale sig. Han kommer med nogle refleksioner over, om det kunne gå ud over hans kæreste, ved at andre kunne skyde efter ham og ramme hende, men mener tilsyneladende ikke, at denne pris er for høj. Det han kan opnå ved at begå kriminalitet vejes højere end chancen for, at kæresten kan komme til skade på grund af de fjender, han kan få.

Morten ser både på den materielle belønning og den pris, det kan have for familien og vennerne, at han bliver straffet for kriminelle handlinger: *"hvis jeg nu kunne gå på arbejde og tjene mine 100.000 ærligt, så vil jeg jo hellere gøre det jo end at gå ud og sætte en masse ting på spil. Sætte mine venners liv på spil, sætte min families liv på spil, sætte min dames eller mit eget liv på spil for at gøre de ting"*. Han betragter det ikke som en del af mulighedsrummet at kunne tjene 100.000 inden for lovens rammer og ville derfor kun foretage sig lovligt arbejde, hvis han kunne tjene det samme som ved at begå kriminalitet. Han er ligesom Manu klar over, at det går ud over venner og familie, men betragter alligevel belønningen som så høj, at det kan betale sig. Man kunne mene, at Morten endda har en ganske særlig grund til at forvente en større sandsynlighed for at modtage straf for den kriminalitet, han begår, idet han fortæller, at hans kæreste er ved at uddanne sig hos politiet. Han mener dog, at hun kan og bør holde det adskilt fra forholdet til ham: *"Folk der har lært hende og kende herinde, de tager det jo roligt nok omkring det. Hun blander sig ikke i, hvad folk går og laver. Hvorfor skulle hun det? Hun skal jo ikke være sådan en panser, der er på arbejde hele døgnet, vel"*. Man kan fortolke det, som at han, trods hendes fremtidige arbejde hos politiet, forventer en accept af, at han begår kriminalitet.

Fra surveyen udtaler en deltager sig ud fra samme rationale af økonomisk vinding og prisen for omgangskredsen, men med et andet resultat: *"Den eneste grund til, at jeg kunne ryge i kriminalitet ville være, hvis jeg havde mulighed for at tjene et voldsomt beløb. Men jeg er 99% sikker på, at jeg ikke vil ryge i fængsel på grund af konsekvenser både for mig og andre"*. Hvis denne deltager skulle komme i en situation, hvor belønningen er stor nok, erkender vedkommende altså at kunne være fristet alligevel. Dog mener personen ikke, at det under normale omstændigheder ville blive tilfældet. Der er ikke nogen udtalelser, som giver indtryk af en forandret opfattelse af, at det i mindre grad kan betale sig end før at begå kriminalitet. Dog er der altså udtalelser, hvor deltagere har en erkendelse af, at det ikke kan betale sig.

5.10 Socialisering, afvigelse og konformitet

Gennem socialisering opnår man almengyldige regler for, hvordan man bør opføre sig, med andre ord moralske ræsonnementer eller idealer: *I jo højere grad man har disse generaliserede idealer, jo mindre er sandsynligheden for at begå handlinger, som afviger fra disse normer* (Akers 2009.:80). Summen af konforme og afvigende handlinger bliver udtryk for, hvordan man generelt bør agere, men vi må se på de enkelte handlinger, og hvordan deltageren forholder sig til dem, for at kunne beskrive den bredere socialisering. Det

egentlige resultat i afvigelse og konformitet som resultat af deltagelse i DKF må altså måles på, om deltageren kan se en forandring i, hvordan man *bør* opføre sig.

Ifølge Akers kan denne forandrede rolle også forklares på baggrund af, at man med tiden ser sig selv igennem forandrede roller (Ibid.:73). En deltager svarer således i surveyen, at deltagelsen i DKF kan hjælpe på *"... at gøre mig bedre til at være min seniorrolle værdig"*. Jakob har tilsvarende en oplevelse af at være blevet ældre gennem deltagelsen i kurset: *"Jeg har udviklet mig meget herinde personligt. Utroligt meget ikke også. Jeg er blevet lidt ældre, end jeg er, ikke også. Og det er sgu meget godt"*. Man kan tolke udtalelsen, som at han oplever, at han er begyndt at opføre sig mere voksent i forhold til sin biologiske alder i modsætning til tidligere.

Roger, som er fællestalsmand for klienterne på den institution, han sidder på, fortæller i det følgende om sit syn på vagterne: *"Jeg så bare vagten som undermennesker. Det er de. Eller sådan så jeg dem. Men altså nu, der har jeg da fået skrevet nogle klager hver gang, der har været noget, og jeg har også hjulpet folk med at skrive klager, jeg opfordrer folk til at skrive klager"*. Han forholder her en betragtning om, hvordan han ser vagterne i forhold til, hvordan han betragtede dem tidligere, og forklarer hvordan han i praksis også handler anderledes ud fra denne ændrede opfattelse. Ikke alene fortæller han om sin egen forandrede adfærd, men fortæller også, at han forsøger at få andre til at gøre det samme, som kan fortolkes som en tro på en almengyldig regel om, hvordan man bør handle.

5.11 Opsummering af analyse i Akers perspektiv

Vi har her forsøgt at anskueliggøre, hvordan mekanismerne beskrevet hos Akers kan være i spil. Vi har forsøgt at illustrere, hvordan disse mekanismer for nogle deltagere ikke kommer i spil, og for andre deltagere kan gøre det. Sammenlagt skulle disse mekanismer være i stand til at give et forandringspotentiale i forhold til konform og afvigende adfærd, antageligt i retning af mere konform adfærd gennem deltagelsen i DKF. Udtalelserne, som er lagt frem, illustrerer dog også, at der ikke lader til at være deltagere, som entydigt har bevæget sig i retning af en mere konform adfærd. De anvendte data har vist, at deltagerne typisk kun viser konform adfærd på nogle områder, mens de samtidig udviser afvigende adfærd på andre områder, og at opfattelser af forandring herved kun sjældent kommer til udtryk. Dette understreger Akers' helt centrale pointe om, at forskellige mekanismer kan gå i forskellig retning af konform og afvigende adfærd, men endnu vigtigere illustrerer det, at

mekanismerne, der kommer i spil med et potentiale for en mere konform adfærd, lader til at være meget svage.

5.12 Konklusion på kvalitativ analyse

Med den kvalitative analyse har vi forsøgt at vise nogle specifikke sociale mekanismer illustreret gennem Akers teoriapparat, der kan være i spil i forhold til at ændre adfærd i mere konform retning. Vi har desuden forsøgt at vise, hvordan Bourdieus habitusbegreb kan begrebsliggøre et særligt forandringspotentiale, og hvordan dette potentiale er centralt for at kunne realisere denne adfærdsforandring.

Man kunne forestille sig, at der vil være en tendens til, at forandringspotentialet udtrykkes stærkest, når survey- og interviewdata er indsamlet kort efter deltagelsen, ligesom disse udtryk antageligt vil aftage i styrke med tiden. Deltagernes bevidsthed omkring deres mulighedsrum forekommer dem antageligt mest nærværende på dette tidspunkt, og på trods af dette virker udsagnene svage. Samtidig skal det selvfølgelig understreges, at dette ikke nødvendigvis skal ses som et udtryk for, at mulighedsrummet ændrer sig markant over kort tid, idet det qua vores teoretiske tilgang må antages, at menneskers muligheder ikke forandrer sig 'over natten', og at der er tale om langvarige forandringsprocesser.

Vi har desuden her vist, hvordan forskellige udsagn peger på, at forandringspotentialet typisk ikke fremstår særlig stærkt. Analysen af forandringspotentialet gennem habitus har vist, at deltagerne på forskellig vis oplever, at deres mulighedsrum er begrænset på baggrund af, hvad der kan fortolkes som forskellige strukturerende forhold. Dette kan også ses i sammenhæng med de strukturelle forhold, som der er kendskab til. Nogle deltagere giver i den sammenhæng udtryk for en stærkt deterministisk holdning, dvs. at de ikke mener, at forandring kan lade sig gøre. Andre deltagere udtrykker til gengæld et ønske om at ændre adfærd, og om dette ønske er til stede eller ej, kan bero på, om man finder grund til det for at opnå et andet liv. Samtidig giver analysen indtryk af, at der kan være en forandring til stede på trods af, at man som deltager ikke selv oplever det. Manu fortæller fx, at hans omgangskreds mener, at han har forandret sig, men kan ikke selv se, at det har virket.

Gennem Akers teori har vi forsøgt at synliggøre mulighederne for forandret adfærd af kriminalitet ved at anskueliggøre det som et spørgsmål om afvigelse og konformitet. I analysen har vi i dette perspektiv forsøgt at vise, hvordan forandringer i afvigelse og konformitet starter i en forandret differentiell associering, som skaber grundlag for en forandret differentiell forstærkning, imitation og definition/diskrimination.

Med analysen af den differentielle association har vi vist, hvordan der skabes relationer til de andre deltagere, men for mange ikke på samme måde en stærk relation til underviseren, selvom relationen er stærkere end til andre fængselsfunktionærer. Fortællingerne om deres baggrund giver indtryk af, at de i bredt omfang ser forskellige dele af deres omgangskreds, herunder familie, kæreste og venner, ud fra afvigende karakteristika. Det er kun få deltagere, som formulerer intentioner om at skifte social kreds efter deltagelsen, og som udtrykker en forventning til, at dette har betydning for deres livsførelse.

Imitationen kan muligvis komme særligt i spil gennem deltagelse i DKF og gennem de situationsspil, som deltagerne gennemfører, men vi har kun i ringe grad mulighed for at synliggøre relevansen heraf. Gennem definition er der ikke særlig stærke udtalelser, som indikerer et forandret syn på specifikke handlinger. I forhold til diskrimination ser vi dog et vist omfang af forandring af diskriminationer på etnicitetsmæssig og national baggrund gennem deltagelse i DKF på tværs heraf. Det primære forandringspotentiale kommer ifølge Akers gennem den differentielle forstærkning, og her er der ikke fundet udsagn, der peger i retning af forandring. Dette er især interessant, fordi DKF hviler på en antagelse af, at deltagerne skal ændre adfærd gennem en mere rationel forståelse af, hvilken adfærd der er hensigtsmæssig. Analysen har her vist, at refleksioner omkring dette i stedet kan få deltageren bekræftet i en opfattelse af, at kriminalitet er udtryk for en rationel adfærd. På baggrund af, at der således kun er udtrykt svage udsagn i de sociale mekanismer af imitation, definition/diskrimination og differentiell forstærkning, kan det således heller ikke overraske, at socialiserede udtryk for afvigelse og konformitet heller ikke fremstår særlig stærkt. I betragtning af, at udsagnene er indhentet umiddelbart efter gennem surveyen og kort efter gennem interview kunne man formode stærkere udtryk, hvis en stærkere effekt havde været synlig gennem den kvantitative analyse.

6 Samlet konklusion

I det følgende konkluderer vi på kombinationen af, hvad vi er nået frem til i den kvantitative og den kvalitative analyse. I den kvantitative del af analysen har vi vist, at vi med de anvendte data ikke er i stand til at påvise en signifikant effekt af deltagelse i DKF på trods af, at vi har brugt forskellige typer af matching. Dette kan både skyldes, at treatmentgruppen er for lille til at påvise effekten, at vi ikke har tilstrækkelige kontrolvariable til analysen, og at der ikke er en effekt af at deltage i programmet. I forhold til den deskriptive forskel på den oprindelige kontrol- og treatmentgruppe før matchingen på 6,9% kan vi derfor ikke vide med sikkerhed, hverken om den reelle effekt er højere eller om den er lavere end denne difference.

Når en signifikant effekt ikke kan påvises ved hjælp af de matchingmetoder, vi har gjort brug af, må dette forholdes til de to muligheder, som dermed fortsat foreligger: at deltagelsen har en reducerende effekt på recidiv, eller at deltagelsen ikke har nogen effekt på recidiv⁵⁸. Med den kvalitative del af analysen har vi forsøgt at vise, hvilke sociale mekanismer der potentielt kan komme i spil gennem deltagelsen, men relateres denne kendsgerning til den kvantitative del gennem det kritisk realistiske perspektiv, så kan det ikke udledes, at deltagernes positive eller negative udtalelser om deltagelsen nødvendigvis betyder, at en effekt på recidiv har været til stede for disse deltagere. Det vi kan udtale os om ud fra det givne er, at bestemte sociale mekanismer kan komme i spil gennem deltagelsen, men hvorvidt det så er tilfældet eller ej for den enkelte deltager, vil være uvist.

Vi har dog vist, hvordan et forandringspotentiale kan komme i spil gennem bevidstheden om individets egen mulighed for at skabe forandring. Med udgangspunkt i forandringspotentialet gennem bevidstheden herom må vi samtidig også bemærke, at udtrykkene overordnet set har et svagt sprogligt udtryk. Man får ikke indtryk af, at deltagerne oplever en meget stærk påvirkning af DKF. Dette kan antyde, at den egentlige effekt målt på recidiv også kan være svag, men vi ved ikke, om dette også er tilfældet. Udtrykket for forandring er anskueliggjort gennem Bourdieus habitusbegreb, hvor nogle deltagere ønsker forandring og andre ikke gør, men dette er ikke i særlig grad formidlet som værende knyttet til deltagelsen. Bourdieuperspektivets del af analysen har samtidig vist, at flere deltagere oplever, at strukturerende forhold gør forandringen svær.

Hvis vi ser specifikt på de sociale mekanismer, som kan have betydning for kriminalitet gennem konform og afvigende adfærd i Akers-perspektivet, så bliver der i en vis grad udtrykt forandringer i den differentielle associering, og følgelig også forandringer i differentiell

---

⁵⁸ Hvis det antages, at deltagelsen ikke kan have en forstærkende effekt på recidiv.

forstærkning, imitation og definition/diskrimination, men også her fremstår udsagnene relativt svage. Særligt interessant er det, at vi ikke ser nogen udsagn, som markerer en forandring af differentiell forstærkning, fordi denne mekanisme ifølge Akers skulle være det mest betydningsfulde element.

Hvis man ønsker at undersøge, hvor stærkt disse sociale mekanismer kommer i spil, kræver det en analyse med flere relevante variable og/eller et større treatmentsample. Ser man på den svage deskriptive forskel mellem treatment- og kontrolgruppe, muligheden for selektionsbias, samt de svage udsagn i den kvalitative analyse, er der dog flere ting, som peger i retning af, at der ikke er en effekt af at deltage i programmet, selvom det skal fastholdes, at dette ikke endeligt kan konkluderes. Vi forholder os kritiske til, at en effekt af deltagelsen ikke kan påvises, og en diskussion af problemerne herved og en diskussion af vores anbefalinger i betragtning af resultaterne af analysen vil være at finde i den følgende perspektivering.

7 Perspektivering

Vi vil her bidrage med en diskussion af, hvad der kan være årsagen til, at vi ikke ser en tydelig effekt af deltagelse i DKF samt en diskussion af forventninger til bidrag, som kan gøre det muligt i opfølgende forskning at synliggøre en mulig effekt.

Som tidligere nævnt fremstår DKF med et individualistisk perspektiv, hvor det er op til klienten at ændre adfærd, uanfægtet de strukturelle forhold, som måtte gøre chancerne for adfærdsændring mindre. Som analysen pegede på, bekræfter deltagerne i DKF i de anvendte data, at de ofte anskuer deres problemer i et deterministisk perspektiv, hvilket kan afspejle bevidstheden om disse forhold.

Vi har her vist, hvordan nogle deltagere dog er klar over, at forskellige strukturerende forhold er til stede, her synliggjort som negativ social og kulturel kapital (Bourdieu), eller som differentiell associering (Akers), men hvorvidt deltagelsen griber aktivt ind i deres adfærd, og deltageren herigennem tager ansvaret for at ændre adfærd, er uvist. Vi har kun overfladisk berørt, hvordan disse kapitalformer kan illustrere væsentlige problemer med at ændre position i det sociale rum, fordi den egentlige positionering ikke er en del af denne analyse. De ydre forhold, her anskueliggjort som kapitalformer, er dog tidligere påvist at have markant indflydelse på kriminalitet (Stevens 2005:22). De kognitive problemstillinger, som DKF fremhæver, er i et vist omfang løsrevet fra deltagerens egne livssammenhænge, og fokuserer efter vores opfattelse i stedet på universelle forandringspotentialer hos individet. Derfor forekommer det, at udbyttet fra DKF i mindre omfang består i en øget erkendelse af de lokale sammenhænge og sociale relationer, som har en lige så stor betydning for forandring som deltagerens egen bevidsthed om sin egen aktive rolle i forandringen. Ud fra dette perspektiv vil assistance for at forbedre social kapital og kulturel kapital og bevidstheden om disse kapitalformers betydning for positionen antageligt også have for reduktion af kriminel adfærd.

Analysen giver desuden indtryk af, at deltagelsen for den enkelte person måske rammer på *nogle* af de teoretiske mekanismer af afvigelse og konformitet, men ikke på andre.

Anskueliggjort gennem Akers skulle den optimale effekt kunne opnås gennem påvirkning af alle de socialiserende elementer: differentiell associering, differentiell forstærkning, imitation og definition/diskrimination. Det er imidlertid ikke tilfældet, og man får derfor indtryk af, at indsatsen ikke er *tilstrækkelig*, når man ser det i relation til, at undersøgelser af Cognitive Skills-programmer i andre lande har kunnet påvise en effekt, og at denne effekt afhænger af intensitet, varighed og form (Kjvsgaard 2006:93 ; Lipsey et al. 2007; Hollin 1999:363). Som

en deltager svarer i surveyen: *"... jeg har været her, og det er ikke et sted, jeg kunne tænke mig at komme hen igen. Kun hvis jeg skulle have genopfrisket kognitiv:-)".* Allerede umiddelbart efter deltagelsen giver deltageren altså udtryk for, at et behov for gentagelse af kurset kunne være nødvendigt. For lederen af DKF fremstår det således også som en selvfølge, at man bør gøre brug af en opfølgning, selvom dette endnu ikke er tilfældet: *"... en anden ting, vi også har forsøgt at arbejde på, er opfølgningsdelen, det kan jo ikke stå alene, der skal være noget opfølgning på sådan et program,"*. Deltagelsen i DKF kan så at sige fremstå som "det første trin på en længere stige", hvor der er brug for en forstærkning af de virksomme mekanismer og/eller en forstærkning gennem et udvidet perspektiv for deltageren.

At kunne anskueliggøre hvorvidt et behandlingsprogram har en reel effekt har væsentlig betydning for både deltageren selv, dennes omgangskreds, og ikke mindst for samfundet (Hollin & Palmer 2009:160), og opfølgning som gør det muligt at beskrive den kausale effekt vil derfor være af meget stor betydning. Ønsker man på et senere tidspunkt at følge op på en påvisning af den kausale effekt af programdeltagelsen, kan det muligvis gøres med en større treatmentgruppe. Det ville kunne give et signifikant effektestimater. Muligvis kan det også have betydning at inddrage flere variable med forklaring af sociale baggrundsvARIABLE, som nævnt i kapitel 4, s. 49.

8 Litteraturliste

Aakvik, Arild (2001): "Bounding a Matching Estimator: The Case of a Norwegian Training Program", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Department of Economics, University of Oxford, vol. 63(1), s. 115-43.

Akers, Ronald L. (2009): *Social Learning and Social Structure. A General Theory of Crime and Deviance*. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey.

Andersen, Sven Aage (2007): *Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde - en introduktion og forskningsoversigt*. Social skriftserie. nr. 8., Den Sociale Højskole Aarhus, Aarhus.

Andersen, Jannie Bruun, Hansen, Kasper Bisp og Galløe, Lotte (2007): *Recidiv og Kognitiv færdighedstræning – en kvantitativ analyse af det kognitive programs effekt på recidiv*. Roskilde Universitetscenter, Roskilde.

Angrist, Joshua D. & Krueger, Alan B. (2001): "Instrumental variables and the search for identification: from supply and demand to natural experiments". *Journal of economic perspectives*, Vol. 15(4), pp. 69-85.

Arjas, Elja (2001): "Causal analysis and statistics: a social sciences perspective", *European sociological review*, Vol. 17 (1), pp. 59-64.

Balvig, Flemming (1999): *Kriminalitet og social kontrol*. København. Columbus

Bandura, Albert (1986): *Social Foundations of Thought and Action: Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, Prentice Hall, New York i Akers, Ronald L. (2009): *Social Learning and Social Structure. A General Theory of Crime and Deviance*. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey.

Bird, Pernille Petersen (2008): *Indsattes identitetsarbejde i Det Kognitive Færdighedsprogram – En undersøgelse af institutionelle identiteter i konteksten af Det Kognitive Færdighedsprogram og fængslet*. Speciale fra Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Blud, L., Travers, R., Nugent, F., & Thornton, D.M. (2003): "Accreditation of offending behaviour programmes in HM Prison Service: 'What Works' in practice". *Legal and Criminological Psychology*, 8, 69_81.

Bondeson, Ulla V. (2005): "Global Trends in Corrections" i Bondeson, Ulla V. (red.) *Crime and Justice in Scandinavia*. 1.udg., 1. Oplag, Forlaget Thompson, København.

Bourdieu, Pierre (1986): "The forms of Capital" i J. Richardson (red.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, (New York, Greenwood), 241-258.

Bourdieu, Pierre & Wacquant, L  c JD (1994): "Rethinking the State: Genesis and Structure of the Bureaucratic Field". *Sociological Theory*, vol 12. Nr. 1, s.1-18.

Bourdieu, P. & Wacquant, L.J.D. (1996): *Refleksiv sociologi – m  l og midler*. Hans Reitzel, København.

Bourdieu, P. & Wacquant, L.J.D. (2002): *Refleksiv sociologi – mål og midler*. Hans Reitzel, København.

Bourdieu, Pierre (1997) *Af praktiske grunde. Omkring teorien om menneskelig handlen*. 1.udg., 5. oplag. Hans Reitzels Forlag, København.

Borch, Christian (2002): "Kriminalitet og kriminelle – brudstykker af en genealogi". *Dansk Sociologi*, vol 1.

Boyatzis, R.E. (1998): *Transforming Qualitative Information*. Sage Publications, Thousand Oaks.

Brun, Pia (2004): *Det Kognitive Færdighedsprogram*. Speciale. Aalborg Universitet, Aalborg.

Buonanno, Paolo; Montolio, Daniel; Vanin, Paolo (2006): Does social capital reduce crime? Universit   degli studi Padova. "Marco Fanno" working paper n. 29.

Caliendo, Marco & Kopeinig, Sabine (2005): *Some Practical Guidance for the Implementation of Propensity Score Matching*, IZA Discussion Papers 1588, Institute for the Study of Labor (IZA).

Caliendo, Marco & Hujer, Reinhard (2005): *The Microeconomic Estimation of Treatment Effects - An Overview*. IZA Discussion Papers 1653, Institute for the Study of Labor (IZA).

Cann, Jenny, Falshaw, Louise & Friendship, Caroline (2005): "Understanding 'What Works' in *Accredited Cognitive Skills - Programmes for Young Offenders*. London: Sagepub

Clausen, Susanne (2007): *Samfundstjeneste – virker det?* Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København.

Clausen, Susanne, Merete Djurhuus og Kyvsgaard, Britta (2009): *Udredning til brug for Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet*. Justitsministeriets Forskningskontor.

Cohen, S. (1997): *Den sociale kontrolls nye former. Kriminalitet, straf og klassifikation*. Hans Reitzels Forlag, København.

Danermark, Berth; Ekström, Mads; Jakobsen, Liselotte; Karlsson, Jan C. (2002): *Explaining Society. Critical realism in the social sciences*. Routledge London & New York.

- Dehejia, Rajeev H. & Wahba, Sadek (2002): "Propensity Score-Matching Methods for Nonexperimental Causal Studies", *Review of Economics and Statistics*, feb. 2002, Vol. 84, No. 1, s. 151-161.
- Denzin, Norman K. (1989): "Strategies of Multiple Triangulation", *The Research Act. A theoretical introduction to sociological methods*. Prentice Hall.
- DiPrete, Thomas A. & Gangl, Markus (2004): "Assessing Bias in the Estimation of Causal Effects: Rosenbaum Bounds on Matching Estimators and Instrumental Variables Estimation with Imperfect Instruments", *Sociological Methodology*, Vol. 34, s. 271-310.
- Drieschner, K.H., Lammers, S.M.M., & van der Staak, C.P.F. (2004): "Treatment motivation: An attempt for clarification of an ambiguous concept". *Clinical Psychology Review*, 23, 1115-1137.
- Fabiano, E, Porporino, F.J.; Robinson, D., & (1991): *A preliminary assessment of the cognitive skills training program: A component of living skills programming: Program description, research findings and implementation strategy*. Correction Service of Canada, Ottawa.
- Fabiano, Elizabeth & Ross, Robert (1985): *Time to Think: A Cognitive Model of Delinquency Prevention and Offender Rehabilitation*. Canada.
- Fabiano, Elizabeth & Ross, Robert (1986): *Reasoning and Rehabilitation. A Handbook For Teaching Cognitive Skills*. Correctional Service of Canada.
- Farrington, David and Brandon Welsh (2005) "Randomized Experiments in Criminology: What Have We Learned in the Last Two Decades?", *Journal of Experimental Criminology*, (1), s.1-29.
- Fergusson D. M.; Swain-Campbell N. R. and Horwood L.J. (2004): "How does childhood economic disadvantage lead to crime?" *Journal of Child Psychology & Psychiatry*. Vol. 5, p. 956-966.
- Ferri, Enrico 2004 (1884): *Criminal Sociology*. Dodo Press.
- Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch (2004): "Introduktion" i Fuglsang & Olsen (red.) *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*, s. 7-51, Samfundslitteratur, København.
- Fowler, Bridget (1996): "An Introduction to Pierre Bourdieu's Understanding", *Theory Culture Society*. (13), s.1-16.
- Goldthorpe, John H. (2001): "Causation, Statistics, and Sociology", *European Sociological Review*, vol. 17, nr. 1, s. 1-20.
- Hansen, Hubert Buch & Nielsen, Peter (2005): *Kritisk realisme*. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg.

Harding, David J. (2003): "Counterfactual models of neighborhood effects: the effect of neighborhood poverty on dropping out and teenage pregnancy", *American Journal of Sociology*, Vol. 109 (3), s. 676-719.

Heaton, Janet (1998): *Secondary analysis of qualitative data.*: Department of Sociology, University of Surrey, Guildford, <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU22.html>.

Holland, Paul W. 1986: "Statistics and Causal Inference" i *Journal of the American Statistical Association* 81:945

Hollin, Clive R. (1999): "Treatment Programs for Offenders. Meta-Analysis, 'What Works, and Beyond". *International Journal of Law and Psychiatry*, 22 (3-4), 361-372.

Hollin, Clive R., Palmer, Emma J. (2009): "Cognitive skills for offenders". *Psychology, Crime & Law*. Vol. 15, No. 2 & 3, Routledge, Taylor and Francis Group s. 147-164.

Horsdal, Marianne (2002): "Det narrative interview". i *Livets fortællinger – en bog om livshistorier og identitet*, s. 103-147.

Järvinen, Margaretha (2004): "Pierre Bourdieu" i *Klassisk og moderne samfundsteori*. Red.: Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen. - 2. rev. udg., 5. oplag. Hans Reitzel, København

Järvinen, Margaretha (1998): "Om Bourdieus reflexiva sociologi", *Sociologisk Forskning* 2. 1998, 5-20.

Karpowitz, Daniel & Kenner, Max (1997): *Education as Crime Prevention: The Case for Reinstating Pell Grant Eligibility for the Incarcerated*. Bard College.

King, Gary and Langche Zeng (2006): "When Can History be Our Guide? The Pitfalls of Counterfactual Inference". (Working Paper). s. 1-61.

Kriminalforsorgen (2008): *Revideret manual til Det Kognitiv Færdighedsprogram I*. Kriminalforsorgens Uddannelsescenter.

Kvale, Steinar (1994): *InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag, København.

Kyvsgaard, Britta (1992): *Videnskab, Politik og Praksis. Om forbindelsen mellem strafferet og kriminologi*. Kriminalistisk Instituts Årbog.

Kyvsgaard, Britta (1998): *Den kriminelle karriere*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København.

Kyvsgaard, Britta (2000): *Hvad virker og hvad virker ikke med hensyn til at mindske ungdomskriminalitet?* Justitsministeriet, København

- Kyvsgaard, Britta (2003): *The criminal career : the Danish longitudinal study*. University Press, Cambridge.
- Kyvsgaard, Britta (2006): *Hvad virker – hvad virker ikke? Kundsksbaseret kriminalpolitik og praksis*. 1.udg., 1.opl., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København.
- Kyvsgaard, Britta (2007a): "Serie: Det XIV Nordiska Kriminalismötet" *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab*. - Årg. 94, nr., s. 278-286.
- Kyvsgaard, Britta (2007b): *The Criminal Career: the Danish Longitudinal Study*. University Press, Cambridge.
- Leuven, Edwin & Barbara Sianesi (2003): "PSMATCH2: Stata module to perform full Mahalanobis and propensity score matching, common support graphing, and covariate imbalance testing", *Statistical Software Components*, S432001, Boston College Department of Economics, revised 02 May 2009.
- Lipsey, Mark W., Chapman, Gabrielle L & Landenberger, Nana A. 2001: Cognitive-Behavioral Programs for Offenders. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 2001. (578), 144-157.
- Lipsey, Mark W., Landenberger, Nana A. Wilson, Sandra J. (2007): "Effects of Cognitive-Behavioral Programs for Criminal Offenders". The Campbell Collaboration
- Martinson, Robert (1974): *What Works? Questions and Answers about Prison Reform*. *The Public Interest* (35), s. 22-54.
- Minke, Linda Kjær; Petersen, Pernille Bird; Weismann, Anne Dorte (2008): *Det Kognitive Færdighedsprogram – Erfaringer og refleksioner fra programdeltagere om den oplevede effekt*.
- Morgan, Christopher and Stephen L. Winship (1999): "The Estimation of Causal Effects from Observational Data". *Annual Review of Sociology*, vol. 25: 659-706.
- Morgan, Stephen (2001): "Counterfactuals, causal effects, Heterogeneity, and the Catholic School Effect on Learning", *Sociology of Education*, Vol. 74: 341-374.
- Morgan, Stephen & Winship, Christopher (2007): *Counterfactuals and causal inference*, Cambridge University Press.
- Munk, Martin (2008): "Metoder til at måle socialpolitiske indsatser". *Dansk Sociologi*, nr. 1, årg.19.
- Nash, R. (2002): "A Realist Framework for the Sociology of Education: Thinking with Bourdieu", *Educational Philosophy and Theory*, 34 (3): s. 273-288.
- Olsen, Henning (2002): *Kvalitative kvaler*. København: Akademisk Forlag.

Pawson, R (2002): "Evidence-based policy: In search of a method". *Evaluation* 8(2), s.157-181.

Pearson Frank S., Lipton, Douglas S., Cleland, Charles M. and Yee, Dorline S. (2002): "The Effects of Behavioral/Cognitive-Behavioral Programs on Recidivism". *Crime Delinquency*, (48) s. 476-496.

Redondo, Santiago, Sanchez-meca, Julio and Garrido, Vicente (1999) The influence of treatment programmes on the recidivism of juvenile and adult offenders: An european meta-analytic review¹, *Psychology, Crime & Law*, 5:3, s. 251-278

Robinson, David (1995): *The impact of cognitive skills reasoning on post-release recidivism among Canadian federal offenders*. No. R-41 Research Branch, The Correctional Services, Ottawa, Canada.

Rosenbaum, P. R. & Rubin, D. B. (1983): "The central role of the propensity score in observational studies for causal effects", *Biometrika* 70(1):41-55.

Rosenbaum, P.R., Rubin, D.B. (1985): "Constructing a Control Group Using Multivariate Matched Sampling Methods that Incorporate the Propensity Score", *The American Statistician* 39, s. 33-38.

Rosenbaum, Paul R. (2002): *Observational Studies*, 2d ed. New York: Springer.

Ross, Robert R. & Fabiano, Elizabeth A. (1986): *Reasoning and Rehabilitation. A Handbook for Teaching Cognitive Skills*, Correctional Service of Canada.

Ross, R. R., & Fabiano, E. A. (1985): *Time to think: A cognitive model of delinquency prevention and offender rehabilitation*. Johnson City, TN: Institute of Social Sciences and Arts.

Ross, R. R., & Gendreau, P. (Eds.) (1980): *Effective correctional treatment*. Toronto: Butterworths.

Rubin, D. B. (1974): "Estimating Causal Effects of Treatments in Randomized and Nonrandomized Studies", *Journal of Educational Psychology*, s. 688-701.

Rubin, Donald B. (1978): "Bayesian Inference for Causal Effects", *Annals of Statistics* (6), s.34-58.

Rubin, D. B. (1980): "Randomization analysis of experimental data in the Fisher randomization test" af Basu, J., *American Statistical Association* 75, s. 591-593

Rubin, Donald B. (1986): "Statistics and Causal Inference: Comment: Which Ifs Have Causal Answers", *Journal of the American Statistical Association*, Vol. 81, No. 396. p. 961-962.

- Rutter, M., Giller, H., & Hagell, A. (1998): *Antisocial behaviour by young people*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Scheel, Lene og Sjøberg, Birger (2005): Ansøgning om akkreditering af Det Kognitive Færdighedsprogram. Kriminalforsorgens Uddannelsescenter.
- Sianesi, Barbara (2001). "Implementing Propensity Score Matching Estimators with Stata", University College London and Institute for Fiscal studies. Slides fra UK Stata Users Group, VII Meeting, London, Maj 2001. <http://www.stata.com/meeting/7uk/sianesi.pdf>.
- Silva, Elizabeth B. (2007). What's (Yet) to Be Seen? Re-Using Qualitative Data. Manchester, University of Manchester. <http://www.socresonline.org.uk/12/3/4.html>
- Smith, Jeffrey & Todd, Petra (2005): "Does matching overcome LaLondes critique of nonexperimental estimators", *Journal of econometrics*, Vol. 125.
- Stevens, Hanne (2005): *Kriminalitet og uddannelsesforløb - En longitudinel undersøgelse af fødselsårgangen 1970*, Justitsministeriet.
- Sobel, Michael E. (1995): "Causal Inference in the Social and Behavioral Sciences" i Arminger, Gerhard, Clifford C. Clogg, and Michael E. Sobel: *Handbook of Statistical Modeling for the Social and Behavioral Sciences*. New York: Plenum Press: 1-38.
- Spradley, J.P (1979): *The Ethnographic Interview*. Fort Worth. Hartcourt Brace Jovanovich.
- Thorne, S. (1990): "Secondary Analysis in Qualitative Research: issues and implications" in Morse, J.M. (Ed.) *Critical Issues in Qualitative Research Methods*. London: Sage
- Vinha, K. (2006): A primer on propensity score matching estimators, CEDE, Working paper. http://economia.uniandes.edu.co/investigaciones_y_publicaciones/CEDE/publicaciones/documentos_cede/2006/a_primer_on_propensity_score_matching_estimators.
- Weismanm, Anne Dorte (2008): "Man begynder jo heller ikke at sidde og strikke, vel"? En kvalitativ og eksplorativ undersøgelse af Det Kognitive Færdighedsprogram. Speciale. Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning. Roskilde Universitetscenter.
- Wilson, David B.; Bouffard, Leana A. & MacKenzie, Doris L. (2005): "A Quantitative Review of Structured, Group-oriented, Cognitive-Behavioral Programs for Offenders". *Criminal Justice and Behavior*, 32(2), 172-204.
- Winship, Christopher & Sobel, Michael (2001): *Causal Inference in Sociological Studies*. Working Paper: 1-62.
- Wood, Peter B.; Cochran, John K.; Pfefferbaum, Betty; Arneklev, Bruce J (1995): "Sensation-seeking and delinquent substance use: an extension of learning theory", *Journal of Drug Issues*, (25), s. 173-193.

Zhao, Z. (2000): *Data Issues of Using Matching Methods to Estimate Treatment Effects: An Illustration with NSW Data Set*, Working Paper, China Centre for Economic Research.

Internetreferencer:

- 1) Kriminalforsorgens hjemmeside: <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=307> 8. december, 2009, kl. 11:03
- 2) <http://www.kriminalforsorgen.dk/Default.aspx?ID=326> 10. december, 2009, kl. 14:50

Samlede bilag

1 Interviewguide til interview med Frank (DKF-instruktør)	106
2 Interviewguide til interview med David Oehenschläger (leder af DKF)	108
3 Kodelister.....	110
4 Logitestimation og matchingkørsler	111
5 Dokumentation af balancetest.....	118
6 Dokumentation for udvælgelse af analysepopulation til matching	130
7 Variabelliste til matching.....	141
8 Kriterier for optagelse og ikke-optagelse i DKF.....	142
9 Oversigt over variable i rådata	144
10 Tabel over fordeling af propensityscore mellem treatment og kontrolgruppe	145

1 Interviewguide til interview med Frank (DKF-instruktør)

Med interviewguiden ønsker vi at afdække:

- Indledende baggrundsforhold om IP
- Praktiske forhold, som vi skal være opmærksomme på i forhold til vores analyse, som vi ikke har kendskab til gennem tekster om programmet.
- Praktiske forhold, som vi skal være opmærksomme på i forhold til de interviews vi ønsker at foretage
- IPs egen oplevelse af brugen af programmet
- IPs egen oplevelse af andre instruktørers undervisning.
- Forventninger før undervisning og bekræftelser/afkræftelser af disse efter påbegyndelse af undervisning.
- Forandring af syn på indsatte gennem arbejde med DKF.
- Interviewpersonens indtryk af forandring af adfærd blandt deltagere.

Interviewguide:

- Uddannelse
- Ansættelse (adspurgt eller egen initiativ?)
- Hvis adspurgt, hvad tror du så årsagen var?
- Hvad har motiveret til at blive uddannet instruktør?
- Indholdet af IPs arbejde med DKF
- Hvor mange instruktører er der i fængslet?
- Fortæl om hvordan I implementerer programmet i Horserød (selvom vi ved det, kan det give lidt tragtform på interviewet)
- Har du indtryk af, at der er tilfælde, hvor der afviges fra de standardiserede selektionskriterier?
- Har du indtryk af, at der er tilfælde, hvor der afviges fra undervisningsindholdet? (ex. noget hvor underviseren mener, at det kan være relevant at tale om et emne på en anden måde end via de bilag, der medfølger)
- Har du indtryk af, at der er tilfælde, hvor der afviges fra undervisningsformen? (ex. at man tilrettelægger undervisningen i andre tidsrum, varighed, lokalets indretning m.m.)
- Har du indtryk af, at der bliver undervist på forskellige måder?
- Hvilke værdier giver deltagelsen i DKF for de indsatte?
- Hvad giver det på kort sigt vs på langt sigt?
- Hvad får du af feedback fra deltagerne i programmet?
- Hvad er dit overordnede indtryk af implementeringen af DKF i det pågældende fængsel?
- Hvad synes du om dit arbejde som instruktør?

- Hvordan har du det med dit arbejde som instruktør i forhold til andet funktionærarbejde i fængslet?
- Er du instruktør i andre programmer?
- Hvis ja, hvilke, hvordan er arbejdet med det ifht. DKF?
- Har du indtryk af, at implementeringen af DKF i den pågældende institution har haft nogle specifikke praktiske problemer?
- Hvordan bliver programmet omtalt af andre undervisere?
- Hvordan er 'tonen' i rummet, når der foregår undervisning?
- Er der nogle deltagere som har været problematiske?
- Er der nogen kombinationer af deltagere som har været problematiske?
- Har du nogen eksempler på programdeltagere, som er recidiveret, og som har været indsat her i fængslet efterfølgende? Har du haft talt med vedkommende i den sammenhæng om årsag, hvad der er sket i mellemtiden?
- Har undervisningen ændret dit syn på livet?
- De erkendelser, som DKF ønsker deltagerne opnår, er det nogle du selv gør brug af i din hverdag i fængslet?
- I dit liv i øvrigt?
- Er der noget du gerne vil tilføje, eller nogle tanker du har haft i forhold til at deltage i interviewet?
- Er der noget omkring programmet som du synes vi burde have spurgt om?

2 Interviewguide til interview med David Oehenschläger (leder af DKF)

Med interviewguiden ønsker vi at afdække:

- Praktiske forhold, som vi skal være opmærksomme på i forhold til vores analyse, som vi ikke har kendskab til gennem tekster om programmet.
- Praktiske forhold, som vi skal være opmærksomme på i forhold til de interviews vi ønsker at foretage
- Forhold omkring implementeringen af DKF i Danmark, som kan have betydning for programmets effekt
- IPs egen vurdering af brugen af programmet
- Hvem kan vi lave interviews med?

Interviewguide:

Indledende spørgsmål, som giver indtryk af, hvilket grundlag han udtaler sig ud fra:

- Uddannelse
- Ansættelse
- Indholdet af hans arbejde med DKF

Praktiske spørgsmål:

- Hvilke åbne institutioner bruger programmet?
- Hvad koster programmet ca. pr. deltager?
- Hvad koster det at oplære fængselsfunktionærerne til at undervise i programmet?
- Hvad er dit overordnede indtryk af implementeringen af DKF i det danske fængselsvæsen?
- Har du indtryk af, at implementeringen af DKF i det danske fængselsvæsen har haft nogle specifikke praktiske problemer?
- Har du indtryk af, at der er tilfælde, hvor der afviges fra de standardiserede selektionskriterier?
- Har du indtryk af, at der er tilfælde, hvor der afviges fra undervisningsindholdet? (ex. noget hvor underviseren mener, at det kan være relevant at tale om et emne på en anden måde end via de bilag, der medfølger)
- Har du indtryk af, at der er tilfælde, hvor der afviges fra undervisningsformen? (ex. at man tilrettelægger undervisningen i andre tidsrum, varighed, lokalets indretning m.m.)
- Har du indtryk af, at der bliver undervist på forskellige måder?
- Hvordan udvælges undervisere blandt fængselsfunktionærerne?
- Hvad er dit kendskab til undervisernes vurdering af programmet?
- Hvordan bliver programmet omtalt af underviserne?

IPs egen vurdering af programmet:

- Er der noget du finder problematisk omkring undervisernes undervisning?
- Er der noget du finder problematisk ved programmet i forhold til dansk lovgivning?
- Er der noget du finder problematisk i forhold til effekt på danske indsatte?
- Hvem kan vi interviewe?:
- Kan vi få nogle telefonnumre/mailadresser på et par undervisere, så vi selv kan kontakte dem, og fortælle hvad vi ønsker at spørge om?
- Eftersom vi vil bruge den kvantitative analyse til at se hvor der er størst effektforskelle, kan de kvantitative data fortælle hvilke af personerne i disse data, som er 'idealtypiske' for en recidiveret eller en ikke-recidiveret. Vi vil gerne vide, om vi kan bruge CPR-numre fra disse data til at lade Kriminalforsorgen give os kontaktoplysninger til disse personer, så vi kan kontakte dem med henblik på interview.

Hvad kan lade sig gøre ifht. Deltagerobservation?:

- Vil det forstyrre undervisningen, at vi er til stede?
- Vil det forstyrre undervisningen, hvis vi tager noter?
- Hvornår kan det lade sig gøre?
- Kan det lade sig gøre i sammenhæng med interviews med undervisere?
- Kan vi få lov at følge en hel undervisningsgang?

3 Kodelister

Bourdieu:

Dispositionering: fortælling om position, relativt ifht andre,

Habitus: forandringspotentiale, forestillinger, holdninger, perspektiver

Struktur: social kapital, kulturel kapital, strukturerende forhold,

Akers:

Associering:, venner, familie, autoriteter, kolleger, underviseren (symbolsk tilstedeværelse af straf), interessefællesskaber/ligesindede, relationernes styrke/varighed, reelle og forestillede fællesskaber, forandrede fællesskaber

Konformitet/afvigelse: tilkendegivelser, begrundelser, neutraliserende definitioner, belønning/straf, anerkendelse, status, behag, straf af selvet, ideologier, religion, politik, forpligtelse, rettigheder

Imitation

Diskrimination/definition: afstand, holdning til at lyve, stjæle, snyde, skade andre

4 Logitestimation og matchingkørsler

Anvendt Datasæt: "data 9 december.dta"

Randomisering af rækkefølgen i data sættet:

```
set seed 1000
generate x=uniform()
sort x
```

```
set mem 640k, perm
```

Logitestimation:

```
logit DKF_vs_ingendelt ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim
straf_ny boede_ny udgang_ny afson

predict phat
```

Sensitivitetstest (Rosenbaum-Bounds)

```
mhbounds out_recid, gamma(1 (0.05) 2)
```

Tabel over fordeling af propensityscore

```
count if _pscore >= 0.0 & _pscore < 0.05 & _treated ==1
count if _pscore >= 0.05 & _pscore < 0.1 & _treated ==1
count if _pscore >= 0.10 & _pscore < 0.15 & _treated ==1
count if _pscore >= 0.15 & _pscore < 0.2 & _treated ==1
count if _pscore >= 0.20 & _pscore < 0.25 & _treated ==1
count if _pscore >= 0.25 & _pscore < 0.3 & _treated ==1

count if _pscore >= 0.0 & _pscore < 0.05 & _treated ==0
count if _pscore >= 0.05 & _pscore < 0.1 & _treated ==0
count if _pscore >= 0.10 & _pscore < 0.15 & _treated ==0
count if _pscore >= 0.15 & _pscore < 0.2 & _treated ==0
count if _pscore >= 0.20 & _pscore < 0.25 & _treated ==0
count if _pscore >= 0.25 & _pscore < 0.3 & _treated ==0
```

Graf over propensityscore fordelinger:

```
histogram _pscore, bin(5) percent addlabel ytitle(Procent)
xtitle(Propensityscoren i intervaller) by(, title(Propensityscore fordelt på
treatede og ikke-treatede) by(DKF_vs_ingendelt)
```

Kørsel:

***** LOGIT *****

```
. logit DKF_vs_ingendelt ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst
DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson
```

Logistic regression	Number of obs	=	14617
	LR chi2(14)	=	714,30
	Prob > chi2	=	0,0000
Log likelihood = -656,76391	Pseudo R2	=	0,3522

DKF_vs_ing~t	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]
ALDER	,180989	,0826199	2,19	0,028	,019057 ,342921
alder2	-,0036234	,001313	-2,76	0,006	-,0061969 -,0010499
narko	-,0108293	,2164067	-0,05	0,960	-,4349787 ,4133201
faerdsel	-,0111631	,4536732	-0,02	0,980	-,9003463 ,87802
berigelse	-,1909256	,1871101	-1,02	0,308	-,5576546 ,1758034
anden_krim	-,2790031	,4194305	-0,67	0,506	-1,101072 ,5430655
inst	-1,322794	,3509895	-3,77	0,000	-2,01072 -,6348669
DK_vs_andre	,4713571	,316967	1,49	0,137	-,1498868 1,092601
straf_4	2,431886	,4124068	5,90	0,000	1,623584 3,240189
straf_5	4,044327	,3903316	10,36	0,000	3,279291 4,809363
straf_ny	-,1160243	,1746605	-0,66	0,507	-,4583526 ,226304
boede_ny	,6475499	,2267503	2,86	0,004	,2031275 1,091972
udgang_ny	1,72428	,4312339	4,00	0,000	,879077 2,569483
afson	,5732767	,1648225	3,48	0,001	,2502305 ,8963228
_cons	-10,82846	1,343617	-8,06	0,000	-13,4619 -8,195019

Note: 3 failures and 0 successes completely determined.

De 11 forskellige matchingkørsler:

```
. logit DKF_vs_ingendelt ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim
inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson
predict phat
1) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) common
2) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) common
noreplacement
3) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) neighbor (5)
common
4) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) neighbor (10)
common
5) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) neighbor (20)
common
6) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius
caliper (0.01) common
7) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius
caliper (0.003) common
8) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius
caliper (0.0001) common
```

```

9) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius
caliper (0.001) common
10) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius
caliper (0.0005) common
11) psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) neighbor (5)
radius caliper (0.0003) common

```

1)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,389473684	,405263158	-,015789474	,054984215	-0,29

Note: S.E. for ATT does not take into account that the propensity score is estimated.

psmatch2:		
psmatch2:	Common	
Treatment	support	
assignment	On suppor	Total
Untreated	14.427	14.427
Treated	190	190
Total	14.617	14.617

2)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) common noreplacement
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,389473684	,421052632	-,031578947	,05047663	-0,63

Note: S.E. for ATT does not take into account that the propensity score is estimated.

psmatch2:		
psmatch2:	Common	
Treatment	support	
assignment	On suppor	Total
Untreated	14.427	14.427
Treated	190	190
Total	14.617	14.617

3)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) neighbor (5) common
```

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) neighbor (5) common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,389473684	,413684211	-,024210526	,041846376	-0,58

-----+-----
Note: S.E. for ATT does not take into account that the propensity score is estimated.

			psmatch2:
			Common
			support
assignment	On suppor		Total
			-----+-----
Untreated	14.427		14.427
Treated	190		190
			-----+-----
Total	14.617		14.617

4)

. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) neighbor (10) common

Variable		Sample		Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
		-----+-----						
out_recid	Unmatched		,	389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT		,	389473684	,416315789	-,026842105	,039995284	-0,67
		-----+-----						

Note: S.E. for ATT does not take into account that the propensity score is estimated.

			psmatch2:
			Common
			support
assignment	On suppor		Total
			-----+-----
Untreated	14.427		14.427
Treated	190		190
			-----+-----
Total	14.617		14.617

5)

psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) neighbor (20) common

Variable		Sample		Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
		-----+-----						
out_recid	Unmatched		,	389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT		,	389473684	,42	-,030526316	,038870877	-0,79
		-----+-----						

			psmatch2:
			Common
			support
assignment	On suppor		Total
			-----+-----
Untreated	14.427		14.427
Treated	190		190
			-----+-----
Total	14.617		14.617

6)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius caliper (0.01)
common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,389473684	,407124029	-,017650345	,037711992	-0,47

```

      | psmatch2:
psmatch2: | Common
Treatment | support
assignment | On suppor | Total
-----+-----+-----
Untreated | 14.427 | 14.427
Treated | 190 | 190
-----+-----+-----
Total | 14.617 | 14.617

```

7)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius caliper (0.003)
common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,389473684	,407202485	-,017728801	,038242713	-0,46

```

      | psmatch2:
psmatch2: | Common
Treatment | support
assignment | On suppor | Total
-----+-----+-----
Untreated | 14.427 | 14.427
Treated | 190 | 190
-----+-----+-----
Total | 14.617 | 14.617

```

8)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius caliper (0.0001)
common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,394117647	,415635571	-,021517924	,04550565	-0,47

```

psmatch2: | psmatch2: Common
Treatment | support

```

assignment	Off suppo	On suppor	Total
Untreated	0	14.427	14.427
Treated	20	170	190
Total	20	14.597	14.617

9)

```
psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius caliper (0.001)
common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,389473684	,414928037	-,025454352	,039212294	-0,65

psmatch2:			
psmatch2:	Common		
Treatment	support		
assignment	Off suppo	On suppor	Total
Untreated	14.427		14.427
Treated	190		190
Total	14.617		14.617

.
10)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) radius caliper (0.0005)
common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,390374332	,405560252	-,01518592	,040186108	-0,38

psmatch2: psmatch2: Common			
Treatment	support		
assignment	Off suppo	On suppor	Total
Untreated	0	14.427	14.427
Treated	3	187	190
Total	3	14.614	14.617

11)

```
. psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome( out_recid) neighbor (5) radius
caliper (0.0003) common
```

Variable	Sample	Treated	Controls	Difference	S.E.	T-stat
out_recid	Unmatched	,389473684	,319747695	,069725989	,034079694	2,05
	ATT	,394594595	,428235898	-,033641303	,041179841	-0,82

psmatch2:		psmatch2: Common			
Treatment		support			
assignment		Off suppo	On suppor		Total
-----+-----+-----+-----					
Untreated		0	14.427		14.427
Treated		5	185		190
-----+-----+-----+-----					
Total		5	14.612		14.617

5 Dokumentation af balancetest

Her gennemgås modellerne for balancetest.

Model 1: Stata kommando: *psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) common)*

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Kontrol	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	28,074	3,7	93,5	0,48	0,633
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	834,35	2,6	95,6	0,40	0,690
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,21579	4,3	87,2	0,37	0,713
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,02105	3,4	93,6	0,64	0,523
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,37368	-5,8	74,8	-0,53	0,594
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,01579	9,2	43,9	1,28	0,201
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,03684	3,4	92,2	0,51	0,611
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,93158	2,1	28,2	0,21	0,837
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,15263	1,5	86,6	0,14	0,888
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,8	0,0	100,0	0,00	1,000
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,53684	-2,4	97,1	-0,21	0,838
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,85789	-5,0	95,8	-0,57	0,569
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,96842	0,0	100,0	0,00	1,000
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,52105	5,4	86,7	0,51	0,608

Model 2. stata kommando: *psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) common noreplacement*

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Kontrol	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	27,837	6,3	88,9	0,83	0,408
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	819,15	5,0	91,7	0,76	0,447
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,22105	2,8	91,5	0,24	0,807
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,01579	5,1	90,4	1,01	0,313
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,36842	-4,6	79,9	-0,43	0,670
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,02105	6,9	57,9	0,92	0,360
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,03684	3,4	92,2	0,51	0,611
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,93158	2,1	28,2	0,21	0,837
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,15789	0,0	100,0	0,00	1,000
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,79474	1,5	99,2	0,13	0,899
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,53684	-2,4	97,1	-0,21	0,838
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,85789	-5,0	95,8	-0,57	0,569
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,96842	0,0	100,0	-0,00	1,000
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,51579	6,5	84,1	0,62	0,539

Model 3. stata kommando: psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) neighbor (5) common

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Kontrol	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	28,02	4,2	92,5	0,56	0,574
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	828,52	3,5	94,1	0,54	0,588
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,22421	2,0	94,0	0,17	0,865
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,02526	2,1	96,1	0,37	0,712
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,35158	-0,9	96,0	-0,09	0,932
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,03263	1,8	88,8	0,22	0,823
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,04	2,4	94,5	0,35	0,727
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,93789	-0,4	85,6	-0,04	0,966
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,15684	0,3	97,3	0,03	0,978
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,79263	2,1	98,9	0,18	0,859
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,54316	-3,8	95,4	-0,33	0,743
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,85053	-3,2	97,3	-0,37	0,715
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,98105	-3,4	97,6	-0,78	0,435
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,51053	7,5	81,4	0,72	0,474

Model 4. Stata kommando: *psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) neighbor (10) common*

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	kontrol	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	28,065	3,7	93,4	0,50	0,617
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	830,22	3,3	94,5	0,51	0,613
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,23211	-0,1	99,6	-0,01	0,990
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,02737	1,4	97,4	0,24	0,809
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,34947	-0,5	98,0	-0,04	0,966
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,03368	1,4	91,6	0,17	0,868
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,05105	-1,2	97,3	-0,17	0,869
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,94	-1,3	56,9	-0,13	0,898
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,16	-0,6	94,6	-0,06	0,955
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,79526	1,3	99,3	0,11	0,909
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,55	-5,4	93,5	-0,46	0,644
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,84947	-3,0	97,5	-0,34	0,736
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,97474	-1,7	98,8	-0,37	0,712
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,52053	5,5	86,5	0,52	0,601

Model 5. Stata kommando: *psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) neighbor (20) common*

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Control	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	28,065	3,7	93,4	0,50	0,617
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	830,22	3,3	94,5	0,51	0,613
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,23211	-0,1	99,6	-0,01	0,990
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,02737	1,4	97,4	0,24	0,809
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,34947	-0,5	98,0	-0,04	0,966
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,03368	1,4	91,6	0,17	0,868
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,05105	-1,2	97,3	-0,17	0,869
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,94	-1,3	56,9	-0,13	0,898
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,16	-0,6	94,6	-0,06	0,955
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,79526	1,3	99,3	0,11	0,909
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,55	-5,4	93,5	-0,46	0,644
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,84947	-3,0	97,5	-0,34	0,736
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,97474	-1,7	98,8	-0,37	0,712
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,52053	5,5	86,5	0,52	0,601

Model 6. Balancetest (PSTEST) og matching commando i Stata. Stata commando for matching: *psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) radius caliper (0.01) common*

PSTEST:

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Control	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	28,374	0,3	99,4	0,05	0,964
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	850,26	0,2	99,6	0,03	0,974
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,24553	-3,8	88,7	-0,32	0,751
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,02816	1,1	97,9	0,20	0,845
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,33447	2,8	87,7	0,26	0,792
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,03579	0,5	97,2	0,05	0,956
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,05026	-0,9	97,8	-0,13	0,896
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,94079	-1,6	46,2	-0,16	0,873
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,15553	0,7	94,0	0,06	0,950
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,79974	0,1	100,0	0,01	0,995
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,53026	-0,9	98,9	-0,08	0,939
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,83684	0,0	100,0	-0,00	1,000
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,97842	-2,7	98,1	-0,60	0,546
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,53105	3,3	91,8	0,32	0,750

Model 7. Balancetest (PSTEST) og matching commando i Stata. Stata commando for matching: psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) radius caliper (0.0001) common

PSTEST:

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Control	%bias	bias	t	p> t
DKF_vs_ing~t	Unmatched	1	0	.	.	.	.
	Matched	1	0	.	.	.	.
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	28,431	-0,3	99,5	-0,04	0,970
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	856,2	-0,7	98,8	-0,10	0,919
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,23017	0,4	98,9	0,03	0,974
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,03351	-0,6	98,8	-0,11	0,916
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,32619	4,7	79,8	0,44	0,663
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,03918	-1,0	93,8	-0,12	0,905
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,05625	-2,9	93,4	-0,39	0,697
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,93538	0,6	80,0	0,06	0,954
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,14788	2,9	74,5	0,27	0,787
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,80074	-0,2	99,9	-0,02	0,986
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,5136	2,9	96,5	0,25	0,805
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,82237	3,4	97,1	0,37	0,708
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,95799	2,8	98,1	0,54	0,590
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,52662	4,3	89,5	0,40	0,686

Model 8. Balancetest (PSTEST) og matching commando i Stata. Stata commando for matching: psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) radius caliper (0.0001) common

PSTEST:

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

		Middelværdi		Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Control	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,106	28,659	-6,1	89,2	-0,74	0,460
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	833,39	872,57	-6,0	90,0	-0,83	0,405
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,21176	,21194	-0,0	99,9	-0,00	0,997
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,02941	,03346	-1,3	97,5	-0,21	0,831
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,35294	,40539	-11,6	49,9	-1,00	0,320
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,04118	,01561	11,2	31,9	1,42	0,157
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04118	,04554	-1,4	96,7	-0,20	0,844
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93529	,94347	-3,3	-11,4	-0,31	0,753
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,16471	,16662	-0,6	95,1	-0,05	0,962
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,78824	,78903	-0,2	99,9	-0,02	0,986
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,54706	,53846	2,0	97,7	0,16	0,874
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83529	,84854	-3,1	97,3	-0,33	0,739
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96471	,97479	-2,7	98,1	-0,54	0,589
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,50588	,52656	-4,2	89,6	-0,38	0,704

Model 9. Balancetest (PSTEST) og matching commando i Stata. Stata commando for matching: *psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) radius caliper (0.001) common*

PSTEST:

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

Gennemsnit				Bias reduktion		t-test	
Variable	Sample	Treated	Control	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,405	28,131	3,0	94,6	0,40	0,691
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	851,67	836,15	2,4	96,0	0,36	0,720
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,23158	,24059	-2,4	92,7	-0,21	0,837
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03158	,03038	0,4	99,3	0,07	0,947
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,34737	,34767	-0,1	99,7	-0,01	0,995
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03684	,03569	0,5	96,9	0,06	0,952
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04737	,05665	-3,0	93,1	-0,41	0,685
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93684	,94157	-1,9	35,5	-0,19	0,848
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,15789	,15547	0,7	93,8	0,06	0,948
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,8	,80148	-0,4	99,8	-0,04	0,971
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52632	,52857	-0,5	99,4	-0,04	0,965
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83684	,83577	0,3	99,8	0,03	0,978
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96842	,97215	-1,0	99,3	-0,21	0,831
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54737	,51905	5,8	85,7	0,55	0,582

Model 10. Balancetest (PSTEST) og matching commando i Stata. Stata commando for matching: *psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) radius caliper (0.0005) common*

PSTEST:

Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny boede_ny udgang_ny afson, summary

Gennemsnit		Bias reduktion		t-test			
Variable	Sample	Treated	Control	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,417	28,213	2,2	96,0	0,29	0,773
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	852,82	843,16	1,5	97,5	0,22	0,827
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,21925	,23359	-3,9	88,4	-0,33	0,742
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03209	,02614	1,9	96,4	0,34	0,734
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,35294	,35803	-1,1	95,1	-0,10	0,919
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03743	,0261	5,0	69,8	0,62	0,534
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04813	,05017	-0,7	98,5	-0,09	0,927
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93583	,93797	-0,9	70,8	-0,08	0,932
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,16043	,1627	-0,7	94,2	-0,06	0,953
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,79679	,79516	0,5	99,8	0,04	0,969
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,52941	,52949	-0,0	100,0	-0,00	0,999
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,83422	,83926	-1,2	99,0	-0,13	0,896
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96791	,97568	-2,1	98,5	-0,45	0,652
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,54011	,51248	5,7	86,1	0,53	0,594

Model 11. Balancetest (PSTEST) og matching commando i Stata

Stata commando for matching:

*psmatch2 DKF_vs_ingendelt, pscore(phat) outcome(out_recid) neighbor (5) radius caliper (0.0003)
common*

PSTEST:

*Pstest ALDER alder2 narko faerdsel berigelse anden_krim inst DK_vs_andre straf_4 straf_5 straf_ny
boede_ny udgang_ny afson, summary*

Gennemsnit		Bias reduktion		t-test			
Variable	Sample	Treated	Control	%bias	bias	t	p> t
ALDER	Unmatched	28,405	33,521	-56,4		-6,44	0,000
	Matched	28,384	28,59	-2,3	96,0	-0,28	0,776
alder2	Unmatched	851,67	1243,2	-59,8		-6,54	0,000
	Matched	850,86	868,87	-2,8	95,4	-0,39	0,694
narko	Unmatched	,23158	,10785	33,4		5,43	0,000
	Matched	,21622	,2326	-4,4	86,8	-0,38	0,707
faerdsel	Unmatched	,03158	,19547	-53,5		-5,69	0,000
	Matched	,03243	,0328	-0,1	99,8	-0,02	0,984
berigelse	Unmatched	,34737	,24274	23,1		3,34	0,001
	Matched	,35676	,35955	-0,6	97,3	-0,06	0,955
anden_krim	Unmatched	,03684	,07437	-16,4		-1,96	0,049
	Matched	,03784	,0269	4,8	70,9	0,59	0,554
inst	Unmatched	,04737	,18153	-43,1		-4,79	0,000
	Matched	,04865	,04898	-0,1	99,8	-0,01	0,988
DK_vs_andre	Unmatched	,93684	,92951	2,9		0,39	0,695
	Matched	,93514	,94289	-3,1	-5,7	-0,31	0,756
straf_4	Unmatched	,15789	,1186	11,4		1,66	0,097
	Matched	,16216	,15811	1,2	89,7	0,11	0,916
straf_5	Unmatched	,8	,10238	196,2		31,36	0,000
	Matched	,79459	,79975	-1,5	99,3	-0,12	0,902
straf_ny	Unmatched	,52632	,15935	83,7		13,65	0,000
	Matched	,53514	,53891	-0,9	99,0	-0,07	0,942
boede_ny	Unmatched	,83684	,33902	117,1		14,44	0,000
	Matched	,84324	,85003	-1,6	98,6	-0,18	0,857
udgang_ny	Unmatched	,96842	,43301	144,1		14,88	0,000
	Matched	,96757	,97753	-2,7	98,1	-0,58	0,559
afson	Unmatched	,54737	,34907	40,6		5,69	0,000
	Matched	,53514	,51723	3,7	91,0	0,34	0,731

6 Dokumentation for udvælgelse af analysepopulation til matching

(Stata DO-file)

* Nedenfor er syntakser for fjernelse af dubletter.

* Nedenstående syntaks koder andre programdeltagelser til '1' og DKF-deltagere samt individer/observationer for ingen program-

* deltagelse til '0' for at kunne udskille den samlede matchingpopulation. '

.'

* repræsenterede ingen programdeltagelse og 'Det kognitive Færdighedsprogram' repræsenterede deltagelse i det Kognitive

* Færdighedsprogram. Herefter kan variablen 'fjern_prog_andet' bruges som sorteringskriterie til hvem der indgår i matching-

* populationen, fordi både individer for ikke-deltagelse og DKF har samme kode.

* Syntaksen bliver et sorteringskriterie, hvor fjern_prog_andet='1' ikke skal med i matchingen.

* Herefter er der stadig dubletter for DKF-deltagere, som skal fjernes.

* fjern_prog_andet giver N for '0'=17152 (DKF + ingen deltagelse) og N for '1'=1019 (anden programdeltagelse).

* Den nye variabel gives manuelt kategori-labels '0'=DKF eller ingen deltagelse og '1'=anden programdeltagelse.

RECODE programaktivitet ('Det kognitive Færdighedsprogram'=0) ('

.'=0)

(ELSE=1) INTO

fjern_prog_andet.

VARIABLE LABELS fjern_prog_andet '1 hvis anden programdeltagelse, 0 hvis de har deltaget i DKF '+

'eller ingen programdeltagelse'.

EXECUTE.

* Datasættet indeholder ikke på forhånd en variabel, med unik observation for hvert individ. Derfor er hvert individ tilføjet

* et løbenr. svarende til den rækkefølge observationerne har i det originale datasæt. Variablen med løbenr. tildeles navnet

* 'loebenr'. Dette er nødvendigt for at kunne dokumentere bortsorteringen af dubletter for DKF-deltagelse. Løbenumrene

* indeholder således numre fra '1' til '18171', da dette er det samlede antal individer.

* Nedenstående syntaks sorterer dubletter af deltagelse i DKF. Der er her foretaget et kvalitativt skøn af hvilket

* individ der skal medtages i analysen for de deltagere, som figurerer i datasættet med flere individer/observationer.

* Dubletter er fundet via. multiple forekomster af 'CPRNR' som indeholder klientens CPR-nr.

* Syntaksen omkoder 'loebenr' til '1' for de dubletter som udtages i en ny variabel

'fjern_DKF_multi'.

```

48 * Det bliver således et sorteringskriterie for matchingpopulationen ikke at medtage individer, hvor
49 'fjern_DKF_multi' er '1'.
50 * Af hensyn til hemmeligholdelse af personlige oplysninger kan sorteringen ikke dokumenteres
51 fuldt, men der er på baggrund
52 * af 7 CPR numre som indeholder dubletter (i alt 27 forekomster) bortsorteret 22 individer. 5
53 individer gemmes fordi de ud fra kvalitative skøn vurderes at være anvendelige som compliers.
54 * Observationerne med 'loebenr' = '7949', '3795', '1994', '2359', '2780', '13054', '11700' og '14634'
55 beholdes.
56
57 DO IF (loebenr=7948 | loebenr=15025 | loebenr=3794 |
58 loebenr=5029 | loebenr=5030 | loebenr=5031 | loebenr=5032 |
59 loebenr=1991 | loebenr=1992 | loebenr=1993 | loebenr=2357 |
60 loebenr=2358 | loebenr=2360 | loebenr=16319 | loebenr=2778 |
61 loebenr=2779 | loebenr=16249 | loebenr=3109 | loebenr=3110 |
62 loebenr=5196 | loebenr=11699 | loebenr=14634).
63 RECODE loebenr (ELSE=1) INTO fjern_DKF_multi.
64 END IF.
65 VARIABLE LABELS fjern_DKF_multi 'Sorterer på hvilke dubletter der tages ud pga flere '+'
66 'observationer på DKF-deltagelse'.
67 EXECUTE.
68
69 * Nedenstående syntaks omkoder missing-observationer i fjern_DKF_multi til '0' for at kunne
70 betinge filtreringen.
71
72 RECODE fjern_DKF_multi (SYSMIS=0).
73 EXECUTE.
74
75 * For at få populationen minus individer som udgør dubletter bruges et betinget filter. Hvis
76 fjern_prog_andet='0' og
77 * hvis fjern_DKF_multi='0' skal individet tages med i matchingen.
78
79 USE ALL.
80 COMPUTE filter_$=(fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0).
81 VARIABLE LABEL filter_$ 'fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 (FILTER)'.
82 VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
83 FORMAT filter_$ (f1.0).
84 FILTER BY filter_$.
85 EXECUTE .
86
87 * Dette giver en analysepopulation på N=17137 af deltagere i DKF + ikke-deltagere. Dette er
88 fordelt på 285 DKF deltagere og
89 * 16852 kontrol, dvs. personer som ikke deltager i nogen programmer.
90
91 *****
92 *****
93 *****
94 *****

```



```

95      2. Konstruktion af analyseudvalg
96      ****
97      ****
98
99      * Nedenfor er syntakser for at bortsortere individer, som ikke kan bruges i analysen.
100
101      * Nedenstående syntaks konstruerer en ny variabel 'udvis_1', som omkoder 'J'-værdier til '1' og 'N'
102      til '0'. J betyder at individet
103      * repræsenterer en udvisningsdømt, 'N' repræsenterer et individ som ikke er udvisningsdømt og ' '
104      kendes ikke. De ikke kendte
105      * bliver via 'ELSE'-kommandoen omkodet til 9 som missing-kategori. Omkodningen gør det muligt
106      * at behandle variablen statistisk som dummy-variabel.
107      * Den nye variabel gives manuelt kategorierne '1'=udvist, '0'=ikke udvist og '9'=missing
108      * Dette giver N=12694 for ikke-udviste, N=708 for udviste og N=3738 for missing.
109
110      RECODE UDWISES_EFTER_ENDT_STRAF ('J'=1) ('N'=0) (ELSE=9) INTO udvis_1.
111      VARIABLE LABELS udvis_1 'Binær omkodning af udvisning'.
112      EXECUTE.
113
114      * Nedenstående syntaks omkoder danske statsborgere til '1' og alle andre til '0'. Dette gør det muligt
115      at betinge udviste
116      * med missing-værdier på om de er danske statsborgere eller ej. Hvis de har en missing-værdi i
117      udvisning og ikke har
118      * dansk statsborgerskab skal de fjernes fra analysepopulationen.
119
120      RECODE statsborgersk ('Danmark'=1) (ELSE=0) INTO DK_vs_andre.
121      VARIABLE LABELS DK_vs_andre 'Danmark ifht andre, binær'.
122      EXECUTE .
123
124      * Nedenstående syntaks konstruerer ligesom ovenstående en dummy-variabel, 'udvis_2', men hvor
125      vi kun ser på individer
126      * med missing-værdier i 'UDWISES_EFTER_ENDT_STRAF' som ikke har dansk statsborgerskab i
127      variablen 'statsborgersk'.
128      *, så den kan bruges til sortering til den endelige matchingpopulation. I analysepopulationen
129      * bruges kun individer med udvis_2='1'.
130
131      DO IF (DK_vs_andre=0).
132      RECODE udvis_1 (9=1) INTO udvis_2.
133      END IF.
134      VARIABLE LABELS udvis_2 'Dummy-variabel, som kun kigger på individer med missing-værdi
135      i '+
136      'udvisning, som ikke har dansk statsborgerskab'.
137      EXECUTE .
138
139      * Nedenstående syntaks omkoder missing-værdier i udvis_2 til 0, så vi kan filtrere på det.
140
141      RECODE udvis_2 (SYSMIS=0).
142      EXECUTE .

```

```

143
144 * Nedenstående syntaks er en filtervariabel, som gør at man kun kigger på dem som ikke er
145 dubletter,
146 * (fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0), de personer som ikke er udvist, dvs. som har
147 udvis_1='0', samt dem som
148 * ikke har missing-værdier i udvisning og har dansk statsborgerskab, udvis_2=MISSING.
149
150 COMPUTE filter_$(fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & (udvis_1=0 | udvis_1=9) &
151 udvis_2=0).
152 VARIABLE LABEL filter_$ 'fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & (udvis_1=0 |
153 udvis_1=9) & '+
154 'udvis_2=0 (FILTER)'.
155 VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
156 FORMAT filter_$ (f1.0).
157 FILTER BY filter_$.
158 EXECUTE.
159
160
161 * Herefter er den tilbageværende analysepopulation N=16011. Heraf er 281 test-population og
162 15730 er kontrolgruppen.
163
164 * Nedenstående syntaks konstruerer en ny variabel 'ellebaek' ud fra 'institution_nr'. For værdier
165 ='Kriminalforsorgen Ellebæk' gives
166 * koden '1' og alle andre institutioner gives koden '0'. Denne dummyvariabel bruges til at bortfiltrere
167 klienter fra institutionen
168 * Ellebæk, fordi disse er udvisningsdømte. Der er ufuldstændige data om udvisning, og derfor
169 dobbelttjekker denne syntaks
170 * at de udvisningsdømte ikke indgår i vores analysepopulation.
171
172 RECODE institution_nr ('Kriminalforsorgen Ellebæk'=1) (ELSE=0) INTO ellebaek.
173 VARIABLE LABELS ellebaek 'Klienter på Institutionen Ellebæk'.
174 EXECUTE .
175
176 * Nedenstående filtersyntaks sorterer på dubletter, udvisning, statsborgerskab og tilhør på
177 institutionen Ellebæk:
178
179 USE ALL.
180 COMPUTE filter_$(fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & (udvis_1=0 | udvis_1=9) &
181 udvis_2=0 &
182 ellebaek=0).
183 VARIABLE LABEL filter_$ 'fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & (udvis_1=0 |
184 udvis_1=9) & '+
185 'udvis_2=0 & ellebaek=0 (FILTER)'.
186 VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
187 FORMAT filter_$ (f1.0).
188 FILTER BY filter_$.
189 EXECUTE .
190

```

```

191 * Herefter er den tilbageværende analysepopulation N=15971. Heraf er 15690 kontrolgruppe og
192 stadig 281 i testgruppe. Der
193 * er altså ikke frafaldet nogen fra testgruppen. Til gengæld har variablen fanget 40 som ikke kan
194 bruges i kontrolgruppen.
195
196 * Nedenstående syntaks konstruerer en ny variabel på køn, koen2 ud fra variablen 'KOEN'.
197 Observationer for kvinder, 'K' omkodes til '0' og observationer
198 * for mænd, 'M' omkodes til '1'. Dette bliver et filtreringskriterie for den endelige
199 analysepopulation. Før bortfiltrering af kvinder
200 * er der 678 kvinder, som pilles ud. Heraf 12 treatede og 666 kontrolindivider. Det er pga. denne
201 lille mængde kvinder, at de
202 * sorteres ud.
203
204 RECODE KOEN ('K'=0) ('M'=1) INTO koen2.
205 VARIABLE LABELS koen2 'Køn omkodet til dummy-variabel'.
206 EXECUTE.
207
208 * Nedenstående filtersyntaks sorterer på dubletter, udvisning, statsborgerskab, tilhør på institutionen
209 Ellebæk og køn:
210
211 USE ALL.
212 COMPUTE filter_$=(fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & (udvis_1=0 | udvis_1=9) &
213 udvis_2=0 &
214 ellebaek=0 & koen2=1).
215 VARIABLE LABEL filter_$ 'fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & (udvis_1=0 |
216 udvis_1=9) & '+
217 'udvis_2=0 & ellebaek=0 & koen2=1 (FILTER)'.
218 VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
219 FORMAT filter_$ (f1.0).
220 FILTER BY filter_$.
221 EXECUTE .
222
223
224
225 * Herefter er den tilbageværende analysepopulation N=15293. Heraf er 269 treatmentgruppe og
226 15024 kontrolgruppe.
227 * Analysepopulationen er således kun mænd.
228
229
230 ** Nedenstående syntaks konstruerer en variabel (fravalg_inst), der angiver er relevant (lukket
231 institution, åben institution der kodes til '0') eller andre irrelevante typer kodes til 1.
232 **De irrelevante typer er arrestinspektørembeder og pensioner, der ikke hører ind under
233 åbne/lukkede institutioner.
234 * dette er et filtreringskriterie for den endelige analysepopulation,
235
236 RECODE institution_nr ('Kontrakt-pensionen Fyn '=1) ('Kriminalforsorgen Ellebæk '=1) ('Pensionen
237 '+

```

```

238 'Brøndbyhus '=1) ('Pensionen Engelsborg '=1) ('Pensionen Kastanienborg '=1) ('Pensionen Lyng
239 '+
240 "=1) ('Pensionen Lysholmgård '=1) ('Pensionen på Fanø '=1) ('Pensionen Skejby '=1) (ELSE=0)
241 INTO
242 fravalg_inst.
243 VARIABLE LABELS fravalg_inst 'vælger institutioner, der ikke skal benyttes i analysen'.
244 EXECUTE.
245
246 *Nedenstående filter sorterer på dubletter, udvisning, statsborgerskab, tilhør på institutionen
247 Ellebæk og køn og institutionstype (kun åbne eller lukkede inst)
248
249 USE ALL.
250 COMPUTE filter_$=((fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & fravalg_inst=0 & (udvis_1=0 |
251 udvis_1=9) & udvis_2=0 & ellebaek=0 & koen2=1)).
252 VARIABLE LABEL filter_$ '(fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & fravalg_inst=0 &
253 (udvis_1=0 '+
254 '| udvis_1=9) & udvis_2=0 & ellebaek=0 & koen2=1) (FILTER)'.
255 VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
256 FORMAT filter_$ (f1.0).
257 FILTER BY filter_$.
258 EXECUTE.
259
260
261 *** Dette giver alt i alt en analysepopulation på N= 14667, heraf antal treatede N=240,
262 kontrolindivider N= 14427.
263
264 ** Det sidste tilføjelse til filteret betinger på, at man som treated har deltaget OG gennemført det
265 fulde DKF program.
266 ** Variablen 'stop_aarsag' opdeler på, om man har gennemført og nævner 4 forskellige årsager til,
267 at man er frafaldet. Variablen er konstrueret kvalitativt, og skelner mellem fuldført og delvist
268 fuldført.
269 ** for dem delvist har fuldført, er frafaldsårsagen angivet, i de tilfælde, hvor
270 sagsbehandleren/fængselsfunktionæren har noteret det med få ord., og hvis vi har været i tvivl, er de
271 kommet i kategorien *frafald af ukendt årsag".
272 ** vi har ikke kunne finde mere nuancerede oplysninger om frafald, og hvordan deltagelsen er
273 forløbet, og data i denne variabel er et udtræk fra klientsystemet.
274
275 *** Nedenstående filter, er således det endelige filter, der sorterer på dubletter, udvisning,
276 statsborgerskab, tilhør på institutionen Ellebæk og køn og institutionstype
277 ** (kun åbne eller lukkede inst) samt at man rent faktisk har gennemført DKF.
278
279
280 USE ALL.
281 COMPUTE filter_$=((fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & fravalg_inst=0 &
282 (stop_aarsag_ny=1 |
283 stop_aarsag_ny = 0) & (udvis_1=0 | udvis_1=9) & udvis_2=0 & ellebaek=0 & koen2=1)).
284 VARIABLE LABEL filter_$ '(((fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & fravalg_inst=0 & '+
285 'stop_aarsag_ny=1 & stop_aarsag_ny = 0 & (udvis_1=0 | udvis_1=9) & udvis_2=0 & '+

```

```

286     'ellebaek=0 & koen2=1))) (FILTER)'.
287 VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
288 FORMAT filter_$ (f1.0).
289 FILTER BY filter_$.
290 EXECUTE.
291
292
293 *** Dette giver alt i alt en analysepopulation på N= 14617, heraf antal treatede N=190,
294 kontrolindivider N= 14427.
295 *****
296 *****
297 *****
298
299
300
301
302
303
304 *****
305 *****
306
307     3. Kategorisering af eksisterende variable (recodes, compute funktion i SPSS
308     *****
309     *****
310
311     * Hertil er sorteringskriterierne for den endelige analysepopulation til matching. De nedenstående
312     syntakser er anvendt
313     * til kategorisering af eksisterende variable.
314
315     * Nedenstående syntaks skaber en ny variabel 'DKF_vs_ingendelt', som gør det muligt at skelne
316     mellem individer/observationer for
317     * deltagelse i DKF=1 og ikke-deltagelse=0. Eftersom den ikke beskriver omkodningen af det
318     tekstindhold der er i andre
319     * programdeltagelser fra 'programaktivitet'-variablen, bliver der nogle missing-værdier. Den giver
320     N=(...) for DKF-deltagere
321     * ('1') og N=(...) for ikke-deltagere ('0'). Det gør dog ikke noget at der er missing-værdier da de
322     sorteres ud af ovenstående
323     * syntaks. Den nye variabel gives manuelt kategorierne '1'=deltagelse i DKF og '0'=ikke-deltager.
324
325     RECODE programaktivitet ('Det kognitive Færdighedsprogram'=1) ('
326     .'=0) INTO DKF_vs_ingendelt.
327     VARIABLE LABELS DKF_vs_ingendelt 'Kategoriel variabel af programdeltagelse vs ingen '+
328     'programdeltagelse'.
329     EXECUTE.
330
331
332     ***** Opsummering
333     *****

```

```

334
335 * Før filtrering er der en fordeling på 285 for deltagelse i DKF og 16852 individer for deltagelse i
336 andet eller ingen deltagelse.
337 * Efter filtrering giver det 190 observationer til test-population og 14427 observationer til kontrol-
338 population (ialt 14617 personer indgår i analysen)
339 *****
340 *****
341 *****
342
343
344 1* Nedenstående syntaks anvendes til omkodninger af strafflængde binært fra 1 dag til 359 dage og
345 for '1'=360 dage til det højeste antal dage) inddelinger.
346
347 RECODE strafflaengde (1 thru 359=0) (360 thru
348     Highest=1) INTO strafflaengde_kat.
349 VARIABLE LABELS strafflaengde_kat 'Binær for straffenslængde'.
350 EXECUTE.
351
352
353 * Nedenstående syntaks anvendes til kodning af disciplinære forhold i fængslet.
354
355 RECODE tidligere_afsonet_sidste_tre_aar (1=1) (ELSE=0).
356 EXECUTE.
357
358 RECODE straffcelle_boede_udgang (1=1) (ELSE=0).
359 EXECUTE.
360
361
362
363
364 ** Konstruktion af aldersvariablen i anden potens
365
366 COMPUTE alder2=ALDER * ALDER.
367 EXECUTE.
368
369 ** dummy-kodning til personfarlig kriminalitet
370
371 RECODE hovedkrim ('01 - Drab (forsætligt)      '=1) ('02 - Vold i øvrigt (forsætligt)'=1) ('04 '+
372     '- Anden personfarlig krimin '=1) ('05 - Voldtægt, voldtægtsforsøg '=1) ('06 - Anden '+
373     'sædelighedskriminal '=1) (ELSE=0) INTO Personfarlig.
374 VARIABLE LABELS Personfarlig 'Personfarlig kriminalitet'.
375 EXECUTE.
376
377 ** dummy-kodning til narkokriminalitet vs. andet
378
379 DATASET ACTIVATE DataSet1.

```

---

¹ Denne binære strafvariabel benyttes ikke i matchingen, men

```

380 RECODE hovedkrim ('07 - Grov narkotikakriminalite '=1) ('08 - Lov om euforiserende stof '=1)
381     (ELSE=0) INTO narko.
382 VARIABLE LABELS narko 'narkokriminalitet'.
383 EXECUTE.
384
385 ** dummy-kodning til berigelseskriminalitet vs. andet
386
387 RECODE hovedkrim ('10 - Tyveri og hittegods, hæle '=1) ('09 - Røveri '=1) ('11 - Anden '+
388     'berigelseskriminali '=1) ('16 - Brugstyveri af motorkøret '=1) ('17 - Brugstyveri af motorkøret '+
389     "'=1) (ELSE=0) INTO berigelse.
390 VARIABLE LABELS berigelse 'berigelseskriminalitet'.
391 EXECUTE.
392
393 ** dummy-kodning til færdselskriminalitet vs. andet
394
395 RECODE hovedkrim ('13 - Færdselslovovertrædelser '=1) (ELSE=0) INTO faerdsel.
396 VARIABLE LABELS faerdsel 'færdselskriminalitet'.
397 EXECUTE.
398
399 ** dummy-kodning til 'anden form for kriminalitet' vs. andet.
400
401 RECODE hovedkrim ('03 - Ildspåsættelse '=1) ('14 - Straffeloven i øvrigt '=1) ('15 - '+
402     'Særlovgivningen i øvrigt '=1) (ELSE=0) INTO anden_krim.
403 VARIABLE LABELS anden_krim 'anden form for kriminalitet'.
404 EXECUTE.
405
406
407
408 ** Nedenstående syntaks konstruerer en variabel, der angiver om man sidder på en lukket ('0'), åben
409 ('1'), eller irrelevante typer ('99').
410 **De irrelevante typer er arrestinspektørembeder og pensioner, der ikke hører ind under
411 åbne/lukkede institutioner (de er tidligere sorteret fra, så det er kun '1' og '0' der her er relevante
412
413
414 RECODE institution_nr ('Arresthuset i Assens '=1) ('Arresthuset i Esbjerg '=1) ('Arresthuset i '+
415     'Frederikshavn '=1) ('Arresthuset i Frederikssund '=1) ('Arresthuset i Haderslev '=1)
416     ('Arresthuset i Helsingør '=1) ('Arresthuset i Herning '=1) ('Arresthuset i Hillerød '=1)
417     ('Arresthuset i Hjørring '=1) ('Arresthuset i Hobro '=1) ('Arresthuset i Holbæk '=1)
418     ('Arresthuset i Holstebro '=1) ('Arresthuset i Kalundborg '=1) ('Arresthuset i Kolding '=1)
419     ('Arresthuset i Køge '=1) ('Arresthuset i Maribo '=1) ('Arresthuset i Nakskov '=1) ('Arresthuset '+
420     'i Nykøbing Falster '=1) ('Arresthuset i Nykøbing Mors '=1) ('Arresthuset i Næstved '=1)
421     ('Arresthuset i Odense '=1) ('Arresthuset i Randers '=1) ('Arresthuset i Ringkøbing '=1)
422     ('Arresthuset i Ringsted '=1) ('Arresthuset i Roskilde '=1) ('Arresthuset i Rønne '=1)
423     ('Arresthuset i Silkeborg '=1) ('Arresthuset i Slagelse '=1) ('Arresthuset i Svendborg '=1)
424     ('Arresthuset i Sønderborg '=1) ('Arresthuset i Tønder '=1) ('Arresthuset i Vejle '=1)
425     ('Arresthuset i Viborg '=1) ('Arresthuset i Vordingborg '=1) ('Arresthuset i Åbenrå '=1)
426     ('Arresthuset i Aalborg '=1) ('Arresthuset i Århus '=1) ('Københavns Fængsler '=1)
427     ('Statsfængslet i Horsens '=0) ('Statsfængslet i Jyderup '=0) ('Statsfængslet i Nyborg '=0)

```

```

428      ('Statsfængslet i Ringe '=0) ('Statsfængslet i Vridsløselille '=0) ('Statsfængslet Midtjylland '=0)
429      ('Statsfængslet Møgelkær '=0) ('Statsfængslet på Kragshovede '=0) ('Statsfængslet på
430      Søbysøgård '+
431      "=0) ('Statsfængslet Renbæk '=0) ('Statsfængslet ved Horserød '=0) ('Statsfængslet ved Sdr.
432      Omme '+
433      "=0) ('Statsfængslet Østjylland '=0) ('Anstalten ved Herstedvester '=0) (ELSE=99) INTO inst.
434      VARIABLE LABELS  inst 'åben eller lukket institution'.
435      EXECUTE.
436
437
438
439      ** Ny Variabel på baggrund af en eksisterende variabel, der angiver, hvorvidt man har recidiveret
440      (outcomevariablen), (koder Nej='0' og Ja '1')
441
442      RECODE recidiv (1=1) (ELSE=0) INTO out_recid.
443      VARIABLE LABELS  out_recid 'recidiv binær outcome variabel'.
444      EXECUTE.
445
446      ** Ny Variabel på baggrund af en eksisterende variabel, der angiver, hvorvidt man har modtaget en
447      straf under afsoning, der vedrører celleforholdene (koder Nej='0' og Ja '1')
448
449      RECODE strafcelle (1=1) (ELSE=0) INTO straf_ny.
450      VARIABLE LABELS  straf_ny 'Strafcelle, binær'.
451      EXECUTE.
452
453      ** Ny Variabel på baggrund af en eksisterende variabel, der angiver, hvorvidt man har modtaget en
454      bødestraf under afsoning (koder Nej='0' og Ja '1')
455
456      RECODE boede (1=1) (ELSE=0) INTO boede_ny.
457      VARIABLE LABELS  boede_ny 'Om man har fået en bøde eller ej under afsoning'.
458      EXECUTE.
459
460      ** Ny Variabel på baggrund af en eksisterende variabel, der angiver hvorvidt man har
461      udgangstilladelse under afsoning (koder Nej='0' og Ja '1')
462      RECODE udgang (1=1) (ELSE=0) INTO udgang_ny.
463      VARIABLE LABELS  udgang_ny 'Om man har udgang eller ej'.
464      EXECUTE.
465
466      ** Ny Variabel på baggrund af en eksisterende variabel, der angiver hvorvidt man tidligere har
467      afsonet inden for de sidste 3 år før dom (koder Nej='0' og Ja '1')
468
469      RECODE tidligere_afsonet_sidste_tre_aar (1=1) (ELSE=0) INTO afson.
470      VARIABLE LABELS  afson 'tidligere afsonet eller ej de sidste tre år'.
471      EXECUTE.
472
473
474

```



```

475 ** Ny Variabel på baggrund af en eksisterende variabel, der angiver deltagelsesstatus (koder
476 Nej='0' og Ja '1')
477
478 RECODE stop_aarsag (MISSING=0) (ELSE=Copy) INTO stop_aarsag_ny.
479 VARIABLE LABELS stop_aarsag_ny 'Angiver deltagelsesstatus'.
480 EXECUTE.
481
482 *** Omkodning af strafflængde i tre kategorier
483
484 RECODE strafflaengde (1 thru 179=1) (ELSE=0) INTO straf_123.
485 VARIABLE LABELS straf_123 'Straf 123 mellem 1-179 dage'.
486 EXECUTE.
487
488 RECODE strafflaengde (180 thru 359=1) (ELSE=0) INTO straf_4.
489 VARIABLE LABELS straf_4 'Straf 4 180-359 dage'.
490 EXECUTE.
491
492 RECODE strafflaengde (360 thru Highest=1) (ELSE=0) INTO straf_5.
493 VARIABLE LABELS straf_5 'Straf 5 360- dage'.
494 EXECUTE.
495
496
497
498
499
500
501 *****
502 ** Konstruktion af ny fil, der kun indeholder de valgte personer (det endelige analyseudvalg)
503 *****
504
505 DATASET COPY STATA_ANALYSE_4_NOVEMBER.
506 DATASET ACTIVATE STATA_ANALYSE_4_NOVEMBER.
507 FILTER OFF.
508 USE ALL.
509 SELECT IF (((fjern_prog_andet=0 & fjern_DKF_multi=0 & fravalg_inst=0 & (stop_aarsag_ny=1 |
510 stop_aarsag_ny = 0) & (udvis_1=0 | udvis_1=9) & udvis_2=0 & ellebaek=0 & koen2=1))).
511 DATASET ACTIVATE DataSet2.
512 EXECUTE.
513

```

7 Variabelliste til matching

Variabel navn	Indhold	Type	Kodning
Treat	Treatmentvariabel, (deltaget og gennemført DKF)	Binær	0= ikke deltaget i DKF 1=deltaget i DKF
Out_reci	Outcomevariabel (Recidiveret indenfor to år fra løsladelse eller prøveløsladelse)	Binær	0=ikke recidiveret 1= recidiveret
Hovedkriminalitet (5 typer)			
Narko	Narkokriminalitet	Binær	0=nej 1= ja
Personfarlig	Personfarligt (vold, drab mv.)	Binær	0=nej 1= ja
Berigelse	Berigelseskriminalitet	Binær	0=nej 1= ja
Fardsel	Færdselslovsovertrædelser	Binær	0=nej 1= ja
Anden_krim	Andet (straffelov i øvrigt, særlovgivning i øvrigt mv.)	Binær	0=nej 1= ja
Straf (afsoningstid, den faktisk afsonede, ikke dommens pålydende, fordelt på 3 kategorier)			
Straf_5	Dømt straf på over 360 dage og derover		0=nej 1= ja
Straf_4	Dømt straf på mellem 180-359 dage		0=nej 1= ja
Straf	Dømt straf på mellem 1-179 dage		0=nej 1= ja
Disciplinære straffe			
Strafcel	Idømmelse af strafcelle under afsoning (den hårde disciplinære straf under fængsling)	Binær	0=nej 1= ja
boede	Idømmelse af bødestraf under afsoning (den milde disciplinære straf under fængsling)	Binær	0=nej 1= ja
Øvrige variable			
udgang	Om man har udgangstilladelse i weekenden	Binær	0=nej 1= ja
inst	Åben eller lukket fængsel	Binær	0=lukket fængsel 1=åbent fængsel
stat	Statsborgerskab	Binær	0=andet end dansk statsborgerskab 1=dansk statsborgerskab
Alder	Alder	Kontinuert	
Alder2	Alder i anden potens	Kontinuert	
afson	Tidligere afsonet indenfor de sidste 3 år før indeværende dom	Binær	0=nej 1=ja

8 Kriterier for optagelse og ikke-optagelse i DKF.

De centrale udelukkelseskriterier, som benyttes i DKF er begrundet i canadiske forskningsresultater vedrørende forskellige typer af kriminelle, deres kundskaber og erfaring (Scheel & Sjøberg 2005:18). De kriterier, der er mest almindelige og som nævnes, er:

- Et påfaldende aktivt misbrug
- Åbenlyse psykopatiske karaktertræk
- Intellektuelt ude af stand til at tilegne sig programmets indhold
- Ødelagt tankevirksomhed
- Diagnosticeret psykosetilstand
- Ansøgeren er i besiddelse af de fleste kognitive færdigheder og er velfungerende på de fleste områder.

Desuden nævnes, at man i Canada, men ikke i Danmark, udvælger på baggrund af recidivrisiko, sådan at man udelukkes fra at kunne deltage, såfremt man vurderes til at have en lav risiko for recidiv eller en meget høj risiko for recidiv. Der ses ikke på kriminalitetens art i vurderingen af egnethed for deltagelse (Ibid.:16).

Deltagelse starter i reglen ved en samtale mellem den indsatte og personalet. Personalet kan tage dette initiativ, eller det kan også være den indsatte selv. Er det personalet der kontakter den indsatte, er den indsatte ofte i selv bevidst om sin egen adfærd, og personalet vil gennem samtalen forsøge at ”bringe den indsatte i ’overvejsesstadiet’, således at han/hun bliver ambivalent i forhold til at ændre sin egen adfærd (ibid.:23). Man vil i samtalen søge at motivere den indsatte til at udforske muligheder for ændring af ”uhensigtsmæssig adfærd”. Hvis den indsatte selv kontakter personalet, antages det, at han/hun allerede er motiveret for en beslutning om deltagelse (ibid.).

Det er det almindelige fængselspersonale, der står for selve vurderingen af den indsattes motivationsgrad, hvorfor vurderingen beror på et umiddelbart skøn, som personalet ikke er særligt uddannet til.

Man kan enten henvises af en kontaktperson eller andet personale inden for fængslet, og henvisningen er nødvendig for at deltage.

Vurderes det, at han/hun er motiveret, vil personalet eller kontaktpersonen således efterfølgende kontakte en programinstruktør DKF med henblik på at få foretaget et ”uddybende 2 timers interview (interview skema angående kognitive funktioner) og herigennem en struktureret dækning af motivationsfaktoren (ibid.). Forandringspotentiallet der undersøges for at afdække motivationsgraden og egnetheden, er en forandringscirkel ’fra Prochaska og DiClemente’ (ibid.:16,94).

Under interviewet afdækkes følgende:

- Håndtering af dagligdagsproblemer
- Evnen til at håndtere et problem
- Evnen til at udvikle alternative løsninger, handlinger etc.
- Bevidsthed omkring konsekvenser af egen adfærd
- Evnen til at opstille mål og arbejde mod disse
- Egocentricitet kontra social kompetence

Ovenstående afdækningskriterier er vurderingsgrundlag for

1. Hvorvidt eleven har behov for/det vil relevant for eleven at deltage i DKF.
2. Hvorvidt eleven er motiveret

9 Oversigt over variable i rådata

Disse variable indgik i den oprindelige datafil (udtræk fra Klientsystemet).

Nr.	Variabelnavn	Type	Anvendt til matching (ja/nej)
1	CPR.nr	Tekst	Ja
2	Afsoningstid	Numerisk	Ja
3	Aktivitetsbemaerkning	Tekst	Nej
4	Aktivitet slut	Numerisk	Nej
5	Aktivitetsnavn	Tekst	Ja
6	Aktivitetsnr	Numerisk	Nej
7	Aktivitetsstart	Numerisk	Nej
8	Beskaeftigelse	Tekst	Nej
9	Cutdate	Numerisk	Nej
10	Disciplinaerstraffe	Numerisk	Ja
11	Erhvervsuddannelse	Tekst	Nej
12	Gennemfoert	Numerisk	Ja
13	Hovedkrim	Tekst	Ja
14	Institutionsid	Numerisk	Nej
15	Institutionsnavn	Tekst	Ja
16	Institutionstype	Tekst	Ja
17	Kogpro	Numerisk	Ja
18	Loesladdelsesdato	Numerisk	Nej
19	Loesladdelsesdatox	Numerisk	Nej
20	Motivation	Tekst	Nej
21	Recidiv	Numerisk	Ja
22	Sex	Tekst	Ja
23	Skoleudd	Tekst	Nej
24	Statsborgerskab	Tekst	Ja
25	Strafslut	Numerisk	Nej
26	Strafstart	Numerisk	Nej
27	Timespan1	Numerisk	Nej
28	Timespan2	Numerisk	Nej
29	Tjek	Numerisk	Nej
30	XXX	Numerisk	Nej

10 Tabel over fordeling af propensityscore mellem treatment og kontrolgruppe

Her ses, at der er god common support i alle intervaller mellem kontrol- og treatmentgruppe, i det der er observationer af propensityscores i alle intervaller. Disse er også rimelig jævnt fordelt, så det er muligt at finde matches til alle.

Propensityscore	Antal observationer i treatmentgruppe	Antal observationer i kontrolgruppe
$0.00 \leq P(x) < 0.05$	43	13380
$0.05 \leq P(x) < 0.10$	36	448
$0.10 \leq P(x) < 0.15$	53	328
$0.15 \leq P(x) < 0.20$	25	163
$0.20 \leq P(x) < 0.25$	33	108
$0.25 \leq P(x) < 0.30$	0	0